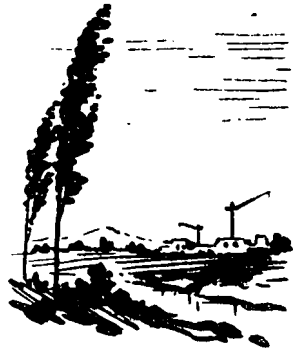

Улфид

ТАНЛАНГАН
АСАРЛАР

УзССР ДАВЛАТ БАДИИЙ АДАБИЕТ НАШРИЕТИ
ТОШКЕНТ — 1959

Ш У Л А Р
Б А Р И -
-МЕНИНГ
ИЛҶОМИМ

МЕНИНГ ВАТАНИМ

Мен шунда туғилдим, кўрдим дунёни,
Ҳаётга илк қадам қўйганман шунда.
Тилим нутқ топди, кўзим зиёни,
Меҳр ва эрк билан яшадим кунда.

Гўдак тушунчамда Ватан деб билдим,
Кўзни қамаштирган кўм-кўк боғингни,
Кўрганда қирғоқдан кетолмай қолдим,
Ойга кўзгу бўлган соф булоғингни.

Кўкси хазинага бой баланд тоғлар,
Пахта водийларинг чексиз, бепоён.
Кунда қизиб ётган қумлиқларинг ҳам
Ажиб жилва билан боқди меҳрибон.

Ердан бош кўтарган ҳар бир гиёга,
Боғбон муҳаббати, меҳри-ла боқдим.
Ҳар ғунчанг, ҳар гулинг кўзим эркалаб,
Мен ғамсиз, аламсиз қўшиқ-ла оқдим.

Боғларинг гулларга бурканган баҳор,
Илк севги қалбимга кирди яширин.
Салқин кечаларни ўтказиб бедор,
Тошқин сувларингга айтдим ишқ сирин.

Тонгда булбулларинг хониш қилганда,
Мени мафтун этди ажиб бир ҳаёт.
Ниҳол соз тутқаздинг менинг қўлимга,
Қўшиғим туғилиб чиқарди қанот.

Фақат сени дедим, қалб қўшиғини,
Эй азиз Ватаним, атадим сенга!
Сен ҳур бўлганинг-чун нафасим ҳурдир,
Ҳаётим лаззатли, бахт ёрдир менга.

Мана шунинг учун тупроғинг азиз,
Кўзим қорасидай кўраман яқин.
Сенинг меҳринг, ишқинг кезар қонимда,
Мисоли баҳорги ҳаётбахш оқин.

Сенинг пок парчангга босиб кирди ёв,
Бизнинг саодатга солмоқ бўлди чанг.
Кўзғал, қутқар дединг, кўзғалди эл-халқ,
Ҳар қарич ер учун қилдик қаттиқ жанг.

Кириб келган сари душман ўт сочиб,
Мени қоплаб олди ғазаб, ҳаяжон.
Фашист куйдиргани ҳар хона учун
Қасос истагида оловланди жон.

Қўшиғим, оромим, қалам, кучимни
Сенинг ҳимоянгга келтириб тикдим.
Мен жангдан узоқда — оддий солдатдай,
Сенга қурол ясаб, темирлар букдим.

Ишончим буюкки, бўлур зўр байрам,
Менинг севганим ҳам қайтади ғолиб.
Йўлига чиқаман қучоғим тўла
Боғларингда ўсган гуллардан олиб.

Бутун халқим билан байрамга чиқиб,
Ғалабани қутлаб, оламан созим.
Сенга, азиз Ватан, сенга она юрт,
Меҳринг, ишқинг билан тўлиқ овозим.

1942

Н У Р

Онам меҳр тўла дил амри билан
Ухла, деб сўндириб кетди чироғни.
Ва лекин кўзларим олдида бирдан
Очди поёни йўқ яқин-йироқни.

Чироғсиз уйда ҳам ёруғ дил билан,
Кезиб чиқиш мумкин жаҳонни бутун.
Тақдирингда зулмат қолмаган экан.
Тунда ҳам бир нурли шеър ёзиш мумкин.

Кекса кўнгли тинчиб ухласин, майли,
Чироғни ёқмадим қайта мен туриб.
Узи илк танитган инсон туфайли,
Дилимда нур ёнар ҳеч сўнмас бўлиб.

Узи ўргатганди: «Замонда, элда
Ундай бизга ғамхўр инсон ўтмаган.
Ленинни кўрмаган халқлар минг тилда
Доҳийга аталган қўшиқ куйлаган.

Узоқда ва ҳатто сургун, қувғунда,
Турмаларда қилча зиёдан маҳрум,
Бизнинг кўзимизга бермоқ учун нур
Кураш, фикрлашдан тинмаган бир зум»...

Мана, масофалар, зўр йиллар ўтиб,
Уша нур менинг ҳам кўзимда қолди.

Умримдан ҳам ортар ёрқинликни дил
Биламан, фақат шу, шу нурдан олди.

Ҳаётим, ишларим, ижодимда ул,
Отадай илгари бошлаб юрибди.
Ҳозир сиз ўқиган шеърнинг ҳам ҳар йўл
Байтида ўша нур порлаб турибди.

1957

Қарайман:

пахтазор,

буғдойзорларда

Бутун ўлка бўйлаб қизгин борар иш.

Юртим харитаси — менинг юрагим,
Энг узоқ бурчи ҳам таниш ва яқин,
Муқаддас гавҳардай сақлайман унда
Икки юз миллионли халқ муҳаббатин!
Узоқ Шарқ,

Сахалин,

Бокуда юриб

Кўраман энг яқин қадрдон дўстни.

Билмайман:

бу совет кишиларисиз

Қайдан олар эдим қалбимга ўтти!

Шу қалб куйи бўлиб

гоҳ оқшом,

гоҳ тонг

Дўстлар эшигидан кириб бораман,
Хар ерда муҳаббат ва ҳаёт берган
Яқин кишиларни топа оламан!
Заводда,

колхозда,

давлат бошида,

Менинг юрагимга яқин кишилар,

Бахтиёр бўлардим

шеърларим билан

Шу дўстлар қалбига киролсам агар...

1954

ПАРТИЯ, СЕНГА САЛОМ!

Букун эрк байрамимиз,
севинч тўла дилимиз,
Дилда севинч тошаркан,
Сенга йўллаймиз салом.
Сенинг ўзинг эрк берган,
хусн берган, бўй берган,
Тенглар қаторида тенг —
туриб деймиз ассалом!

Тарихдан сўзламаймиз,
ким эдигу, бўлдик ким!
Ўзбекнинг қизларини,
қуёшга тутган сенсан.
Зулматнинг оғир тошин,
елкамиздан ирғитиб,
Заҳил жамолимизни
мангу ёритган сенсан!

Озодлик мулкимиздир,
ҳунаримиз яратиш,
Сен берган янги замон,
яша, дейди, янгича,
Бошда Ленин байроғи,
дилимизда шууринг,
Номимиз ҳам товушимиз
етиб борди Сенгача.

Сен берган офтобдан
баҳордай кўрка тўлиб,

Бизнинг толедай кулиб,
яшнар колхоз еримиз;
Меҳнат саройи десам,
арзир гигант текстиль.
Кунда янги шодликни
Тўқир бунда қизимиз.

Ҳар нур қизи қўлида
элликлаб станокдан,
Худди сут дарёсидай,
оқиб чиқади газмол,
Станоклар бошида,
Трехгорка қизидай,
Турар тинчлик постида
бизнинг бахтиёр аёл.

Ҳурматой ипагидай —
асл, нафис батистга
Санъаткор қиз қўли-ла
ҳаёт ўзи босар гул.
Кийганда шимол қизи —
Баҳор бўлиб иситар,
Гоҳ Фарғона водийси,
гоҳ гуллаган Мирзачўл.

Кечаги рекордини
бугун бекор қилади
Қаҳрамон қизларимиз
замон-ла юриб илдам.
Мана, чевар Чиннихон,
Саодат суръатига
Теримда етгани йўқ
манман деган йигит ҳам.
Терим машинасида
қизларимиз руль олиб,
Ғалаба китобида
оча олди янги боб.
Грамм-граммлаб териб,
йиғиб олган хирмони,
Далаларни ёритар
кузда худди офтоб.

Юз центнерчи қизларнинг
мақтови шеърга сиғмас.

Сийналарда порлаган
юлдузлар ҳар кун ошар.
Ватанни жондан севган
меҳнаткаш аёлимиз
Ижоду яратишнинг
ишқига тўлиб яшар.

Бирини бугун давлатнинг
тепасида туради;
Янги тонг ёришади
ҳар олима сўзидан.
Гўзал қизинг саҳнада,
Сен берган қанот билан
Оқ қуш бўлиб учади
Уланова изидан.

Муҳтарам оналарнинг
иссиқ меҳру шафқати,
Не-не етук кишининг
хонасини ёритди.
Гўдакни йўргаклашга
бахтнинг ўзи келаркан,
Азамат ўғилларни
бағри-ла баҳор этди.

Фарзандлик эрка ҳисси
жўш ураркан юракда,
Ютуқлардан сўзладик —
мақтончоқлик эмас бу.
Эй Партия байроғи,
Сендан таълим олганмиз,
Бахтимизни меҳнатда
кўрганмиз мисли кўзгу.
Ҳар қиз янги меҳнатнинг
ярқироқ чўққисидан
Масофа, замон ўта
келажакни кўради.
Сен яшнатган тупроқда,
Сен яйратган халқ билан
Хур меҳнати постида
Сендай маҳкам туради.

1953

СЪЕЗД ИШЛАМОҚДА

Съезд ишламоқда буюк пойтахтда,
Қўл, ақл ижоди топмоқда яқун.
Янги рақам, ўйлар жўшқин баҳсларда,
Ватан ҳусни яна тўлмоқда ёрқин.

Дилга, билакларга бериб янги қўр,
Ўйгирманчи съезд сўзлар минбардан,
Лениннинг ҳеч сўнмас кўзидаги нур
Ўзлигин танитган бизнинг дилларда —

Орзу-ла қўшилиб кирмоқда кучга,
Келгусин яна саз кўрмоқда одам.
Халқ ўз партиясин режаларида
Олтмишинчи йилга ташлади қадам.

Совет тупроғининг эрка кўксида
Менинг халқимнинг ҳам иссиқ ўрни бор.
Юз баҳор кўрки-ла кулган бахтида
Асорат чангидан қолмаган ғубор.

Шонли беш йилликлар гигантларини,
Рус билан елкадош қуриб олдик биз,
Ленин декретининг мисраларидан,
Жонажон тупроқда сероб сувимиз.

Бугун пахтасидай оқ толе билан,
Республика баҳорга чиқмоқда пешвоз.
Съезд юрагига қулоғин солиб,
Фикри келажакка қилмоқда парвоз.

Ҳали қўл тегмаган ўлик чўлларнинг
Кўксига жон бўлиб кираркан инсон,
Янги миллион-миллион гектар ҳосили
Ҳаётни қиларкан яна фаровон —

Янги заводларнинг чироғларидан,
Яна ёришаркан Шарқ устида нур —
Дилига Лениндай сени жо қилган
Ўзбек халқи дейди қалбдан ташаккур!

1954

ОЛТИН КУЗ

Севаман, олтин куз, севаман жондан,
Атлас табиатли гўзал чоғингни.
Дарахтлар либоси ранго-ранг гулгун
Кўзни эркалаган чаман боғингни.

Севаман, ерларга рангдор япроқлар,
Юмшоқ ва рангба-ранг гилам тўшаса,
Гул тергандай териб барг қизалоқлар
Қушлардай гурпаклаб яйраб ўйнаса.

Далада пахталар кумуши порлаб,
Момиқ юзларини қуёшга тутса.
Теримчи чечанлар этаклаб, қоплаб
Тоғдай хирмонларга келтириб тўкса —

Мен беҳад севаман! Енгим шимариб,
Қизлар орқасидан юраман мен ҳам.
Кенг водий қўйнида кўксим қабариб,
Яйрайман, нашъага тўламан бу дам.

Симоб тўлқинлари тутиб осмонни,
Муттасил ёмғирлар зериктирса ҳам,
Кумуш булоқларнинг сувлари сокин,
Қушлар инларига кириб олса ҳам,

Мен ғамгин боқмайман, кўнглимда баҳор,
Олтин япроқларга қараб, толмайман.
Ясан келинчакдай ҳар бир дарахтни
Севаман! Нигоҳим уза олмайман.

Булут чодирини йиртиб мўралаб,
Чиқса қуёш, кўкка бўламан мафтун.
Севаман нурларда пати ялтираб,
Оппоқ кабутарлар қилсалар ўйин.

Тўзони ювилган барглар шамолда
Рангини кўз-кўзлаб қилганда ҳузур,
Ҳозир тинган ёмғир томчиларида,
Олтин япроқларда ёниб тоза нур —

Гавҳар маржон каби ялтираб турса,
Мени ҳам ўрайди шеърини ҳаяжон!
Қуёшни қаршилаб чиқиб айвонга,
Нурларга кўмилиб юраман шодон.

Севаман олтин куз, севаман жондан!
Товусдай безанган дарахт, боғларни!
Ёмғирли оқшоминг, қуёшли тонгинг
Хаёлга чўмганим гўзал онларни!

1943

СУЛУВ ТОНГ

Эрта баҳор эди, бутун табиат
Яшил бахмал билан ёпилган эди;
Ёмғир сувлари-ла етилган ерлар
Кучли қўллар билан чопилган эди.

Тоғлар этагида, қирлар кўксида
Секин чайқаларди лола денгизи.
Экин ерларида эди намоён
Баҳорги меҳнатнинг ҳосилдор изи.

Куйчи ариқларнинг бўйида жийда
Майин таратганда атир бўйини,
Кумушдай барглarda бошланганида
Тонги шабнамларнинг жилва ўйини;

Мен лола тергали чиқдим далага
Кетдим майсалардан олмай кўзимни.
Қалбим осойишта, кўнглим беғубор,
Офтоб нурлари силар юзимни.

Енгил борар эдим марзалар бўйлаб,
Қушлар учар эди кўм-кўк ҳавода,
Сувлар ўз куйига борлиғим ўраб
Эркин оқар эдик ширин навода;

Қайдан пайдо бўлди, билмайман ҳали,
Қаршимда бир барно йигитни кўрдим.
Шу он кўкрагимда бир нарса ёниб
Унинг оташида мен беҳол турдим.

Бутун авзойимда ўша ўт юрди,
Кўзим унга тўнди, тилим бўлди лол.
Ҳамон сочар эди бўйини жийда,
Сувлар оқар эди ариқда зилол....

Аста бурилдиму булоқ лабига,
Шаффоф сувларига ювдим юзимни.
Унинг замзамали ойинасида
Гўзал ва бахтиёр кўрдим ўзимни.

Ховуч-ҳовуч олиб муздак сув ичдим,
Лекин ҳароратни этди зиёда.
Юрагим ўртанди беҳад, беомон
Гўё гарқ бўлгандим ўтли дарёда.

Ўша ўтли дарё зўр тўлқинида,
Тотли бир лаззатда пар каби оқдим.
Юрак куйга кирди ишқ ёлқинида,
Шу ишқ китобига илк марта боқдим.

Шундан бери ўтди қанча баҳорлар,
Қанча мрамар тонгнинг чиқди қуёши.
Беҳад сулув эди, кўп сулув эди —
Менинг юрагимнинг ишқ тонгин боши.

Ҳар баҳор фаслининг шундай тонгини,
Юлдузлар кетмасдан кутаман боғда.
Гўзал хотиротга тўлади қалбим,
Еллар сулув тонгни эслатган чоғда.

Гўё келтиради сабо, қуёш, гул
Ёшлик баҳоридан чексиз нашида,
Севги парисидай эркалар мени
Атирдай бўйини сочганда жийда.

1944

Т У Н

Тоғ ортига ўтиб кетди кун,
Секин чўкди тоза, салқин тун...

Мен дераза очганим чорбоғ,
Сокин ухлар тун кўрпасида.
Майин қўшиқ ёйилар ҳар ён,
Эсиб ўтган ел шарпасида.

Сув оқади аллалаб тунни,
Ҳамма ухлар, уйда мен уйғоқ,
Парча қоғоз, кичик бир қалам,
Бошим узра порлайди чироқ.

Тунда қанча хаёл, қанча куй,
Мен берилиб қулоқ соламан.
Сўз тополмай ифодасига,
Ранг ахтариб шошиб қоламан.

Соф ел эсар... Парвона учар,
Чироқ атрофида ўргилиб,
Ўзин уриб парт бўлади-ю,
Столимга тушади келиб.

Мен ёзаман, юлдузлар ўтар,
Ҳар бириси сўйлар бир эртақ.
Мана, Хулкар қаршимда чақнар,
Ерқин тонгдан келтириб дарак.

Тун ўтади, яна чорбоғдан
Кўтарилар саҳарги туман.
Мен-чи, аста чироқ сўндириб,
Отаётган тонгни кутаман.

Кўзларимда эриб кетди тун,
Ёйилмоқда ёрқин жувон кун...

1944

ОНА ЭЛДА ТУЛИШАР НАҲОР...

I

Бу тушми ё хаёл, бу на турли куй,
Қаердан бу қадар қушлар сайраши?
Урмон шамолимас, жанглар дудимас,
Қайдан райҳон ҳиди, елнинг яйраши?

Йигит апил-тапил очди кўзини,
Кўзига кун тушди, лабига кулгу.
Ховлига сув сепар онайи зори —
Туғилган элининг тонготари бу.

Йигит қуюқ завқ-ла боқди йироққа,
Ялтираб кўринди тоғ бошида қор.
Уруш хавфи битган она-тупроқда
Нурлар қанотида кирмоқда наҳор.

Йигит яйраб кетди, кўкси қабариб,
Уни мафтун этди тонгнинг чиройи.
Сўридан тушди у, боғ томон юрди,
Тинчлик ва бахт куйин қилиб хиргойи.

II

Йигит боққа чиқди — кенг яғринида
Уйнайди дарахтлар ўта тушган нур.
Олдида ёйилиб, шарбатга тўлиб
Таниш ва жонажон боғи товланур.

У ета олмади нигоҳи билан
Мевали дарахтлар қалин ва юксак.

Наҳот ўзи эккан қирмизак олма,
Мана шу ялтираб ёнган ёқутдек?

Йигит мамнун борар... Нурли ўйнайди
Янги кенг ариқда сув карашмаси.
Бир ёқда шафтоли, бир ёқда анжир —
Йигит нигоҳида шарбат чашмаси.

У тўймай қарарди — яқинда бирдан
Қўшиқ жаранглади, тарқалди ўйи.
Йигит қўшни боққа ташлади назар,
Ишкомда кўринди қизларнинг бўйи.

Қизлар... товусларми, охуларми ё,
Товланган жамоллар олди кўзини.
Эртақ қучоғида қолгандай гўё
Ажиб ўт ичида сизди ўзини...

III

Тинди-ю, қизларнинг дилрабо кўйн,
Акси садо қолди кўкда жаранглаб.
Ва ишкомдан чиқди икки етук қиз,
Саватда узум-ла, йигитга қараб.

Йигит шошиб қолди — лабда табассум,
Гоҳи чиллакига, гоҳ қизга боқди.
Чиллаки товланди шакарга тўлиб,
Қизлар латофати бағрини ёқди.

— Салом,— эгилишди қизлар жилмайиб,
Тутишди узумни мафтун йигитга.
Бир вош узум қўлда йигит тўнди жим,
Сочин майда ўрган, сутдай оқ бетга.

«Наҳот ўша Зебо, ўша қўшни қиз,
Шу нозик латофат, шу оҳу қараш.
Қандай баркамол бу! Ё янглишдимми,
Нечун кўкрагимда туташди оташ?».

Йигит кўз узмади Зебо юзидан,
Сеҳрланган каби қолди шуурсиз.
Шу жаннат боғ бўлиб кўринди унга,
Пушти кўйлак кийган Зебо номли қиз.

1945

СЕНИНГ ТОНГИНГ

Хулкарнинг шеъри.

Эрта сенинг туғилган кунинг,
Ун ёш тўлар шу тонготарда.
Йиллар ўтгач онгли ва қодир
Кўрсам дейман миллион қаторда.

Ташқарида қирчиллар январь,
Қор устида ойнинг кумуши.
Сен ухлайсан, кенг пешонангда
Ярқирайди толе кулиши.

Сен ухлайсан, январь аёзи
Ишга солди моҳир қўлини,
Сени қутлаб кенг деразангга
Чизиб кетди нафис гулини.

Сен ухлайсан, қизим, уйқунгни
Чегарада ардоқлар посбон.
Қаршилайди қуёш кунингни
Ер узра бахт, тумансиз осмон.

Сўрсанг бизнинг болалигимиз,
Қудуқ эди — қоронғу, чуқур.
Осмонда ҳақиқат, ҳаёт,
Юлдуз каби узоқ эди нур.

Бахт тарихин билмоқ истасанг,
Сўнгроқ сўйлаб бераман ўзим.
Сен учун бахт муаммо эмас,
Эрк, ҳуррият меросинг, қўзим.

Бахтинг шулки, ҳаёт ахтариб,
Талпинмайсан гўзал рўёга.
Бахтинг шулки, элнинг баҳори,
Гуллаган пайт келдинг дунёга.

Шунинг-чун ҳам гўдак ёшингдан
Юрагингда тўладир орзинг.
Мурғак қанот елпишларингда,
Етилади баланд парвозинг.

Йўлинг кўпдир, ҳавас рангба-ранг,
Кучоғига чорлайди ҳар фан.
Хоҳ инженер, хоҳ муаллим бўл —
Элинг учун бирдек келгасан.

Денгизларнинг тўлқинини кес,
Қанот кериб кенг осмонда уч.
Юлдузларнинг сирини фош эт,
Хизматингга, ерга олиб туш.

Шу кўк, шу ер сен билан қондош,
Бирга яйра, жонингдай сақла.
Ёт назардан асрай бил уни
Элинг берган инсоний ҳақ-ла.

Эрта сенинг туғилган кунинг,
Ўн ёш тўлар шу тонготарда.
Йиллар ўтгач онгли ва қодир,
Кўрсам дейман миллион қаторда.

Ташқарида қирчиллар январь,
Яноғингда ойнинг кулиши.
Менга ҳаёт, бахтингдан сўйлар
Юрагингинг текис уриши.

1947

ҚАЙИНЗОРДА

Паға булут ёйилди кўкка,
Ювиб ўтди баргларни ёмғир.
Арчаларнинг яшил кафтида,
Томчиларда ялтиради нур.

Қаршимдаги юксак қайинзор,
Гуркуради жамоли тўлиб.
Унинг хушбўй, салқин қўйнига
Кириб кетдим мен ҳам чарх уриб.

Сой лабидан чўққига қадар,
Лента каби тош пиллапоя,
Кўланканинг рангпар гуллари,
Мени имлаб сўзлар ҳикоя.

Йўлни қўйиб тармашдим тошга,
Арчаларнинг тутиб баридан.
Қирғоғимга кел, деб шарқирай,
Пастдаги сой бир тош наридан.

Мен юксакка тармашган сари,
Фазилатга тўлар манзара.
Тўлқинланиб кўринар менга,
Ёнбошдаги бахмалтўш дара.

Узоқ кетдим... қайин тагида,
Кўкка қараб ястаниб ётдим.
Жануб осмонига термулиб,
Хотиралар кониға ботлим.

Шамол эсар, қайин учлари
Тўлқинланар мисоли денгиз.
Барг шитирлар, майналар сайрар,
Бари бир хил, бари бир текис.

Шарқирар сой, шитирлар арча,
Майна сайрар, кезар шаббода.
Бари бутун табиат бўлиб,
Қучоқлайди мени кўк тоғда.

Мен атрофга суқ-ла қарайман,
Лабларимга келар табассум.
Юрагимга тўлар хотира,
Табиатдай рангдор ва маъсум.

1950

ЖАНУБ ОҚШОМИ

Қуёш ботди, курорт шаҳарнинг
Еқимли кун сурони тинди.
Ва жанубнинг паст осмонининг
Юлдузлари кўринди энди.

Қоя, тоғлар, дара ва дарё
Кўм-кўк туман билан қоришди.
Дам ўтмайин арчазор гумбаз
Орқаси оқ нурдан ёришди.

Ёришди тун, эриди туман,
Гумбаз кўркин қилди намоёиш.
Ениқ шамдай кўкка интилган
Арчаларда уйқу-осойиш.

Тун ухлайди, лекин уйқуда
Тотли ҳаёт, ором бор, жон бор.
Майин елда, рақс этган баргда
Қанча ҳаёт, қанча замон бор.

Нурга қўлин чўзган қайинлар
Игналари мудроқмас, сергак.
Ва қушларнинг кўрган тушида
Эрта учун етилар эртак.

Кенг балкондан кузатаман мен,
Гумбаз узра маъсум қўнар ой.

Арчаларнинг жомаси кумуш,
Симобланар ҳозир қора сой.

Ой юксакка сузиб жилади,
Ёйилади зар этаги кенг.
Ой нурида жўшган ҳаётнинг
Латофати кундузига тенг.

1950

ДАЛАДА БИР КҮН

Кечагина шошқин кузнинг қақшатовчи тиллари
Ялаб ўтиб қовжиратди ғўзаларнинг баргини.
Уқтин-ўқтин чиққан булут, ҳам елларнинг чанглари
Далаларга олиб чиқди ёш-қарининг барини.

Ҳали қуёш тоғ ортида. Теримчилар далада,
Аллақачон қуйи ерга ўтди раис Турсуной.
Тонг тумани кўтарилар, денгиз мисол пахтазор,
Елкандай оқ кўринади дала шийпон, хирмон жой.

Бўй баравар ғўзаларнинг кўсаклардан боши зил,
Пахталари енгдай оппоқ осилишдир чаноқда.
Мавсум бўйи тўккан меҳнат ҳосил бўлди эволюция
Қани дўстлар, терим сари! Кунлар қолди саноқда.

Бир тўда қиз шўнғиб кетди ёнбошдаги пайкалда,
Шабнамларни силкиб терар чевар қўлли Мурубат.
Биладики, шу эгати тўла оппоқ пахтада,
Тонгдай кўҳлик толеи бор, ярқираган тоғдай бахт.

Биладики, шу пахтада ёзда чопган кетмони,
Шу кўсакда ёзда оққан дурдай меҳнат терлари.
Шу пахтадан ёш кўксини баланд қилган нишони,
Шу туфайли уни куйлар шоирларнинг шеърлари.

Дўстларига ваъда берган халқи билан мардона,
Сув деганда тўлқин бўлган, нур деганда ҳарорат,
Тўйини ҳам кузга қўйиб шуни деган ягона,
Энди олтин тер деганда етмайдими маҳорат?

Биладики, гектар-гектар ерга дурдай сочилиб,
Ялтирайди жондай севган дўстларига берган сўз
Дўстлик азия! Сўз муқаддас! Терар чевар шошилиб,
Ғаниматдир, ҳар дақиқа — қор уфура шашқин куз.

Ана, бошга кўркам гулдай пахтасини кўтариб
Хирмон сари илдам келар Зухра билан Марҳабо.
Нуроний чол оқ булутдай пахталарни шопириб,
Уқир тамтам қизларининг ғайратига тасанно.

Бунда ғайрат ўзи юрар, ёш қарининг қонида,
Йўлбошчидир бунда унинг иродаси қарори.
Шу сабабдан шийпонларда кўтарилган хирмондан
Аравалаб оқиб кетар оқ олтинлар қанори.

Шу оқ оппоқ олтинларнинг, шу тупроқнинг дилидан,
Қарвон қилиб, ортиб берар меҳнат севар қўллари.
Биладики, шу қарвонлар оппоқ нурдай изидан
Коммунизм боғларига кириб борар йўллари.

Оқшом. Қуёш алвон бўлиб, бошин қўяр уфққа
Катта ердан ҳорғин, лекин хурсанд қайтар Турсуной.
Бугун терим яхши, дея тикилади у кўкка,
Осмон тиниқ, эрта терим кўпроқ бўлур ҳойнаҳой.

1948

ИККИ УРТОҚ

Уфқ олмиш пуштиранг,
Тоғ узра чиқар қуёш.
Қир кенг — кўз илғар аранг,
Пахта очилган қийғос.

Белга урар ғўзалар,
Чайқалар худди денгиз.
Қайнаган оқ кўпиклар
Ичра сузар икки қиз.

Бири Гулшанхон — дилкаш,
Камсухан ишга чечан.
Бири Ойша — шўх оташ,
Еш келин — гапга печан.

Ойшахон тез ва шаддот,
Гулшан туйғун, раҳмдил —
Иккиси қалин ўртоқ,
Ўртадан ўтмайди қил.

Очилган бўлиқ пахта,
Оқ енгдай ҳар бир чаноқ
Дала қизгин меҳнатда
Байрамдай қизлар хушчоғ.

Пахта жадал терилар,
Дам сайин ошар суръат,
Нақадар жонга ёқар
Ел силаб ўтса тонг пайт...

Ойша ростлаб қаддини,
Атрофга ташлади кўз.
Бўшатиб этагини,
Дўстига бошлади сўз:

— Гулшан, далани қаранг,
Йигитлар тутиб кетди.
Нуқул гўдаклар билан
Қолган кунлар ҳам битди.

Қарайман-да, қувнайман,
Ичга сиғмас қувончим.
Кўкрагим бўлар баланд
Зўр бўлгандай суянчим.

Биласиз, бу қаторда
На акам бор, на иним.
Туғишгандан ҳам яқин
Бариси жоним, таним.

Деди-ю дуррасини
Силкиб ўради бошга,
Ва хумор назарини
Ташлади ёш қуёшга.

— Асти қўйинг, минг шукур,
Тугади офат — уруш.
Халқни айтинг, шундай зўр
Йилларда берди туриш.

Энди бағримиз бутун,
Эркаклар қайтди элга.
Йиғламайсан жигар хун,
Васваса тушмас дилга.

Эшик тиқ этса сени
Босар эди ваҳима.
Қўшнинг олса шум хабар
Бағринг бўларди қийма.

Қийма бўлгандай дили,
Чимрилди Гулшан қоши.

Атрофда дала ели,
Тинч ҳаётнинг қуёши

Порларди тоғлар оша.
Олиб кетгандай дардни.
Ўртоғига шўх Ойша,
Деди тўкиб этакни.

— Чунки, ўртоқ ҳаммамиз,
Бир элнинг йигит — қизи.
Кийган ва еганимиз,
Бир элнинг нони — тузи.

Хирмон томон йўл олди,
Гулшан жўяк ичидан.
Кўркам силкиниб қолди,
Оқ пахталар кетидан.

Интилар кўкка қуёш,
Ортар ерда ҳарорат.
Терар йигит, қари-ёш,
Ҳаммада зўр маҳорат.

Теришади, пахтанинг
Усар тоғдай хирмони,
Ялласи йигитларнинг
Жаранглатди самони.

Гулшан секин ростлар қада,
Юзи бўлар гул мисол.
Вужудини муҳаббат
Урагандай тинглар лол.

Узи сезмай назари,
Сузиб кетди йигитга.
Хотира эмас энди,
Ишқ қилар бағрин тилка.

Ишқинг гўзал ўтидан
Чимрилган қора қошлар.
Қалбдаги янги куйдан
Оташ бўлган қарашлар.

— Қаранг, унинг овози,
Бунча жозиб бўлибди.
Урушда чиқиб ёзи,
Сухсур каби тўлибди.

— Комилми?
— Йўқ, Тўлаган.
(Яширмоққа шошди қиз.)
— Тўлаганмас куйлаган,
— Мени чалғитмоқчисиз —

Бу Комил — кулиб боқди,
Ойшахон ўртоғига.
Бу қараш лола тақди
Гулшаннинг яноғига.

Жўяк оралаб ўтиб,
Ойша келди яқинроқ.
Гулшанни қўшиқ тутиб,
Олиб кетганди йироқ.

Муҳаббатнинг сирини,
Қилар экан тамошо.
Гулшан қалби сирини
Ойша қилади иншо:

— Айтманг, чин гап турганда
Менга кўрган тушингиз.
Ишқ денг, уни кўрганда
Оғиб кетар ҳушингиз.

— Хуш ўлсин дарров оғса,
Жилла ҳам ундай эмас.
У қаҳрамон, биз эса...
Биздайларни тенг демас.—

Ғунчадай дудоғига
Чиқиб эрка табассум,
Қаради ўртоғига
Ҳам маъюс, ҳамда маъсум.

Қучоғи тўлган пахта,
Упар оппоқ иягин.

Гулшан хаёлчан, шаҳдам
Тўкиб келди этагин.

— Гулшан, ёш қиз эмассиз,
Гапингизга туз қўшинг.
Биламан камтаринсиз
Аммо нолишни қўйинг.

Комилжон сизга хуштор,
Мендан сўранг сиз уни.
Юрармиш тунлар бедор,
Поччангиз айтди буни.

Кеча сиз қилганда рақс,
Ўзим кузатиб турдим.
Гўё олмасдан нафас,
Лол қолганини кўрдим.

Мен ҳам гар йигит бўлсам,
Танлардим сизни ёлғиз.
Сизнинг чирой кимдан кам,
Товусдай кўркам қизсиз.

— Жилла ҳам ундай эмас!
— Луқма ташламанг мундоғ.
Бир кўрган қилар ҳавас,
Қиз деган бўлар шундоғ.

Бу йил колхозда қай қиз,
Сиздан кўп терди пахта?
Ҳатто районга раис
Телефон қоқди бу ҳақда.

Қаҳрамондан каммисиз?
— Биз ҳаммамиз шу зайил!
Сиз, Ойпош-чи?

Йигитлар,
Биздан ўзмоқчи бу йил.

— Майли, ўзсин! Улар ҳам
Ўзимизнинг юзимиз,

Бизнинг колхоз шундоғ деб
Гердаямиз ўзимиз.—

Ойша этагин тўкиб,
Тегиб босди қанорга.
Ҳам тераркан сўзлади,
Гулшан чўмди хаёлга.

— Ўқигансиз, оқ кўнгил,
Орқангиз тўла кокил.
Бу кокилдан узилиб,
Қайга ҳам кетар Комил.

— Қўйинг шу гапни, Ойша,
Пича олинг қўшиқдан!
...Қуёш тераклар оша
Шуъла сочди уфқдан.

Бутун звено шунда...
Табелчининг вақти чоқ.
Ялтирар хирмон кунда,
Тоғдай юксак, қордай оқ.

Жийдазор йўл оралаб,
Қизлар кетди уйига.
Шарқдан оқшом мўралаб
Урмаларди қуйига.

Шом ортидан тоғ ошди,
Ун беш кунлик тўлин ой.
Кенг водийга нур сочди,
Ҳосилга бўлсин деб бой.

1946

БИЗ ТОНГНИ СЕВГАН-ЧУН

Тинчгина тонг отар. Чиқади қуёш,
Кўм-кўк майсаларда ялтирар шабнам.
Осмон ҳам тинч-тиниқ, еллар мусаффо,
Эркин нафас олиб уйғонар эл ҳам.

Биз тонгни севамиз — алвон рангида
Кураш қурбонларин яшайди хуни.
Қон бериб, жон бериб бутун жаҳонда
Дастлаб қаршилаган биз бўлдик уни.

Биз тонгни севган-чун, уни қаршилаб
Ҳар кун зафар билан кўтарилар қад,
Шу тонг тиниқлигин сақлар муқаддас
Қудрат, севгимиздан яратилган сад.

Бу чексиз севгида, қудратимизда
Шонли оталарнинг ҳиссаси улкан,
Шунинг-чун тинч меҳнат шиори билан
Балқиб юксалади жона-жон ўлкам.

Биз тонгни севган-чун, соф кўкимизга
Уфқдан ўтолмас зулмат дудлари,
Шу эркин тебранган майсалар дамин
Бўғолмас порохнинг заҳар ҳидлари.

Онадай ардоқлаб, боладай севиб
Сақлаймиз тупроқни, шарафни, донгни,
Ўткир кўзимизни уфқдан узмай
Ҳар кун қаршилаймиз сафобахш тонгни.

1947

ОНА

Қирда бўлди раис узун кун,
Мана, отда қайтди жадал,
Беланчакда булутдай гўдак
Тамшанади кўкракка маътал.

Бахт чечагин устига она,
Худди оппоқ тонгдай эгилди.
Сут ҳид анқиб турган нафасдан
Ҳаёт тўла бир баҳор елди.

Нурга қўлин чўзган ниҳолдай,
Кабутаодай талпинди гўдак,
Бахтдай олиб босди бағрига,
Кундан иссиқ эди бу кўкрак.

Кўзда ёниб оналик меҳри,
Ёш кўксида тирсиллади сут,
Эёр рўзғорда кечган кундузнинг
Шу он бўлди ҳорғини унут.

Бола эмар мириқиб, шошиб,
Оқ момиқдай қўллар-ла қучар.
Бирпас севиб тўйғизади-ю,
Она қайта далага учар.

Ҳозир тонгдай гўзал, бахтиёр
Ўлтиради баланд сўрида.
Оқшом чўккан улкан пахтазор
Шу гўдакдек кўзи нурида.

Чавандознинг қиличларидай
Жўякдаги сувда ётар ой,
Нурга, сувга, меҳнатга қонди
Чексиз ҳосил бўлар ҳойнаҳой.

Она ўйлар колхозни, элни,
Юрти ишқи дарёдай жўшиб.
Билармикан она сут билан
Шу ҳисларни эмизар қўшиб?

Билади! Шу меҳри наҳридан
Шу парча ўт топар балоғат.
Фарзанд кўрар кунлар, юмишлар...
Толеидек гўзалдир ғоят.

Ҳали туғилмаган кунларни,
Қалб кўзи-ла илғайди аранг;
Колхознинг ҳам ўша кўркини
Тасвирлашга тополмайди ранг.

Ухлаб кетди дала ва гўдак,
Она бедор салқин сўрида.
Орзуларин ётар тарбият
Ленин ёққан машғал нурида.

1950

ҚИШЛОҚҚА, ДУСТИМ!

Фарзанд меҳри билан она ҳаётдир,
Фарзандлар кўзи-ла боқади кўзи,
Юрак парчасидан топган-чун бунёд,
Тўғри қалбга келиб киради сўзи.

Худди шундай: доно она партия,
Бизнинг юракларни билувчи раҳбар.
Ҳаёт гўзаллигин яратгин дея,
Ёрқин саодатга қилар сафарбар.

Партия чақириғи — миллион дилларга
Она сўзи каби яқин ва таниш.
Бу — фарзанд дилида етилаётган
Ва она сезолган орзу, интилиш.

Шунинг-чун, мардлари ғалаба қилган
Кўёш ўлкасини қучди бу овоз.
Инсонга яғринин керган ерларга
Меҳринг қанотида қиласан парвоз.

Сен техник, агроном, мутахассиссан,
Пайванд қил фан билан халқ тажрибасин.
Сенга суянгандир колхозчи деҳқон,
Тузганда рекордли ҳосил режасин.

Мана, режалардан боқмоқда баҳор,
Дилларни далага чорловчи кўклам.
Фаровон ҳаётнинг элчиси бўлиб,
Чўлни таний олмай келмоқда у ҳам.

КОЛХОЗДА ЯНГИ ЙИЛ

Ольга Ивановна кутар янги йил
Янги уйда,
янги дўстлари билан,
Дастурхонни ёзган
даласидай кенг,
Ольга Ивановна
бу кун колхозда,
Янги йилни кутар ўлка билан тенг!

Колхоз баҳорини кўрмаган ҳали,
Бахмал адирларнинг
гули уйқуда.
Ольга Ивановна,
шу дилкаш аёл,
Агрономин кутган
Ильич колхозига
Келган йиғим-терим қизиган кунда.

Қуёш ҳароратин шимириб ичган
Оддий колхозчилар қуршаган уни,
Агрономнинг оппоқ,
сутдай юзига
Баҳор уфуради шу январь туни.
Қўлда қадаҳ билан турар Салтанат,
Дўстликнинг сўзлари
янграйди равон!
Агроном тинглайди,
мовий кўзлари,
Юрак туйғуларин қилади баён.

Ҳайрат ғурур билан боқар агроном,
Салтанатнинг ажиб

бахти қилар шод:

Ильич чирогининг

нурида яшнаб

Бутун совет шарқи туради озод!

Ленин турмаларда

зиёга муҳтож,

Нурли йўл излаган Салтанатхонга,

Энг ғамхўр оталик

қўлин узатиб

Эга қилди бўйга,

ерга,

замонга!

Дўстликдан сўзлайди

гўзал Салтанат,

Азамат қўлларда

ёнади қадаҳ,

Осмондек бепоён,

қуёшдек иссиқ

Меҳр агрономни

яйратар беҳад.

Яноқлари ёниб май рангисимон

Дўстларга табассум қилар агроном.

Унинг назарида озод шарқ шу он

Гўзал Салтанатда эди мужассам,

Ольга Ивановна —

хурсанд,

бахтиёр,

Салтанатни қучар

бамисоли бахт.

Дўстлик,

саодатнинг ўлмас меъмори

Ленин йўли учун кўтарар қадаҳ!

1953

ФАРЗАНД

Нега севмай, эркалаб ўпмай,
Нечун демай уни ҳаётим?
Нега демай кўзимнинг нури,
Сўзлаганда қандим, наввотим?

Ширин экан фарзанд, у билан
Оилага кирар экан жон.
Кўзи кўзга тушиши билан,
Меҳри болқир экан бепоён.

Иқбол бўлиб кўзинг олдида,
Кундан-кунга топаркан камол,
Не бахт, тоза ҳаёт боғингда,
Усса тоза, бебаҳо ниҳол.

У бор ерда қайғу ва ҳасрат
Ҳаётингга бегона экан.
Қани айтинг, фарзанддан қиймат
Бу дунёда нима бор экан?

О... фарзандим, кўзим нурисан,
Менга сендай бўла олур ким?
Сен ҳаётим, сени кўраркан,
Дилда беҳад жўшади меҳрим.

Қора кўзларингга қарайман,
Унда борлиқ бўлар намоён.
Менинг бахтим ёрқин бетуман
Жилваланиб кўринар аён.

Ширин сўзинг, чексиз меҳринг бор
Қилиғингда бир олам ором.
Сен билан дил чиройли гулзор,
Қўшиғимга туганмас илҳом.

Сен ўс — соғлом, беқайғу эркам,
Муҳаббатим бошингга соя,
Мен бахтиёр алла айтайин,
Қўшиқларим кўп, бениҳоя.

Кўз ёш нима сен билма зинҳор,
Сенга порлоқ тилайман иқбол,
Бу дунёда на яхшики бор
Сенга, қўзим, сенга бўлсин, ол!

1943

ЯНГИ ИЛИНГ МУБОРАК БУЛСИН!

Бугун қўнмаяпти кўзингга уйқу,
Юзда арчангдаги юлдузлар нури.
Кичик қалбингдаги зўр шодлик, туйғу,
Менинг ҳаётимнинг азиз ғурури.

Нақ шифтга етгудай ясатган арчанг,
Ранг-баранг чироғлар ёнар шохида,
Йўқ, бундай шодликни кўрмаган бобонг,
Ғурбат етаклаган ёшлик чоғида.

Янги йил кирмоқда янги бахт олиб,
Янги фаровонлик, юксалиш, иқбол.
Дилга, қучоғингга сиғмайди бахтинг,
Кел, сен ҳам ўлкадай уйғоқ кутиб ол.

Ленин ёқиб берган чироқ нурида
Ёнсин рус ўрмонин яшил арчаси.
Катта оилада яшаб ўргандик,
Чорла дўстларингни, келсин барчаси.

Уйимга сиғмаса, сиғар қалбимга,
Дўстларсиз очилмас сенинг ҳам чеҳранг.
Яша, қувна, юксал дўстлар сафида,
Менинг куйларимга бағишлаб жаранг.

Улкан соатимиз ураётир занг,
Пионер маршингиз куйланг, жўр бўлсин.
Упай тонгдай оппоқ бахтли пешонанг,
Авлодим, янги йил муборак бўлсин!

1955

ҚИЗЧАМГА

Бугун тонгдан эртароқ,
Уйқудан турди қизчам.
— Байрамингиз муборак,—
Дедию кучди маҳкам.

— Эркам, сенга ҳам,— дедим —
Ҳаёт муборак бўлсин;
Мен овод бўлмасайдим,
Сенга қайдан бахт кулсин.

Агар қуёш бўлмаса,
Нурни қайдан олар ой?
Ҳаёт бўлурми чўлда,
Айқириб оқмаса сой.

Оналар ҳаётидан
Қуллик йўқолган мангу.
Шунинг-чун фарзандларнинг
Лабида тонгдай кулгу.

Мен оводман, сен эркин,
Нурга тўлган уйимиз.
Эрк берган Ватан ерин
Гуллатишдир ўйимиз.

Сен ўқийсан, мен ишда,
Дилда умидлар қат-қат.
Дил олға интилишда
Ишончга тўлиб фақат.

Усасан ақлинг тиниқ,
Гўдаклигинг бахтиёр.
Бахтингни қўриқлаган
Онанг-у Ватанинг бор.

Ватан, онанг ва сенга,
Буюк таянч Кремль.
Ундаги юлдузларни,
Сен ҳам мендай сева бил!

1954

ЮРТИМНИ КУЙЛАЙМАН

Севикли Ватаним! Эй ҳаёт қадар
Азиз, совет юрти аталган юртим,
Қачон мен дилимга солмайин назар,
Фақат сенинг буюк ишқингни кўрдим.

Нечунким, инсоннинг илк ва сўнг юрти,
Таянчи, ташвиши, қувончи тупроқ.
Менинг тупроғимнинг ҳурликдир кўрки,
Тоғдай иқболининг тоғлари порлоқ.

Онам сути билан ишқингда ўсдим,
Ниҳол офтобдан топгандай жило,
Зулмат сочвонига бегона кўзим —
Олдида сен очдинг ёш, ёруғ дунё.

Гўдак тушунчамда Ватан деб билдим
Атрофни ўраган чаман боғингни,
Туганмас меҳринга ўхшатиб севдим
Ойга кўзгу бўлган соф булоғингни.

Кўкси хазинага бой тоғларинга
Қараркан, ҳавасим тоғлардан ошди.
Қўйнидан отилган шўх ирмоқларга
Куй айтиб ҳур эркин қўшиғим тошди.

Пахта водийларинг севдим мен жондан
Баҳорги латофат, кузги хирмонни.
Хаёлдай кенгликлар, қалбимдай тиниқ,
Бахтимдай кенг кўкнинг кумуш ҳилолин.

Тупроғингда ўсган ҳар бир гиёҳга,
Боғбон муҳаббати меҳри-ла боқдим.
Қуёшда нурланиб оққан дарёдай,
Сендаги эрк нури қўйнида оқдим.

Ёп-ёруғ адолат ҳақнинг тонгини,
Жаҳондай толени кўрсатдинг менга.
Бахтиёр фарзанднинг қалб жарангини,
Бутун умидини боғладим сенга.

Нурингдан ёриган ирмоқдай гўё,
Элим-ла интилдим қўшиғим жўшиб,
Рус халқи аталган азм бир дарё
Олди ирмоқларни мавжига қўшиб.

Коинот қуёшга бош чўзган мисол,
Барча ирмоқ кирди буюк пойтахтга.
Барча фарзандингдай бўлдим сазовор,
Сенга бир Ватандош аталмоқ бахтга.

Мардликда, меҳнатда, ғазаб, севгида
Доно бир онадай бўлдинг сен ибрат.
Бағрим тилинганда ҳижрон тиғида,
Дардимга ироданг беролди мадад.

Шундай бўлган эди — кўксингга душман,
Йиртқич тирноғининг ботганда изи.
Сени ва халқимни енгилмас қўрғон --
Қилганди саркарда партиям сўзи.

Қайга назар солмай, кучингни кўрдим,
Тингладим меҳнатинг симфониясин,
Ранго-ранг парданинг оҳангларида
Элинг ҳаётининг ҳар сониясин.

Мен кимга боқмайин, ишқинг-ла улуғ
Бахтини қўлида топтирар камол.
Халқлар дилидаги интилиш умид,
Сенинг номинг билан очади жамол.

Шу сабаб эркпарвар башар тонгида,
Қуёшдай порлайди шуҳратинг сенинг.

Тинчлик-чун курашнинг эўр карвонида,
Яловдор сарбондир қудратинг сенинг.

Сенда ўтган умр билмас сарғайиш,
Сен ёлғиз баҳорни этасан талқин.
Шунинг-чун шеъримда ҳамон гул ва ишқ,
Дилларни юксалтган ҳисдаги ёлқин.

Кўксим тоғ, шодлигим баҳорги дарё,
Мен сени куйлайман сўзим, созимда.
Бахтимга сен борсан, ёй нузли дунё,
Шодлик баҳор яшар ҳур овозимда.

Гулла ёй бахт, илҳом манбаи ўлкам,
Октябрь ёритган ёй порлоқ саҳар.
Саҳар пештоқида кўринган кўркам,
Бизнинг коммунизм аталган зафар!

ЧОРЖУИ — ҚУНҒИРОТ

Сахро. Поёнсиз қум, сузар эди ой,
Тепадан силжирди беш нафар одам.
Томоқлар қақраган, тиззалар жонсиз,
Лагерга етмасдан олиб бўлмас дам.

Бошлиқ тепалиқдан қарайди узоқ,
Қаршидан қўзғалган қора тоғми у?
Поход лагери йўқ, фақат ўнг ёқда,
— Ташналиқни қўзғаб жилпанглар Аму. —

Бир дамда саҳрони тутди тўполон,
Қум тўла бўроннинг ошди ҳуриши.
Таппа ерга ётди беш нафар одам,
Зўрайди қумларнинг саваб уриши.

Қора қум қанчалар кўчган-у, йўлда
Саксаул ва унгул учратган, холос.
«Одам қайдан келди бизнинг даргоҳга,
Чўл кўксин тилишга кимда бор асос?».

Сахро фиғон-фалак, кўкка урар қум,
Бошлиқ ҳаяжонда, юраги ғашдир.
Қайда қолди экан олдинги гуруҳ,
Лагерга етдими, ёки адашди?

Инженер ўйлайди, тўрт ҳамроҳи жим,
Бир чопонга ўраб ётар бошини.
Бўрон ўкиради, келтириб урар
Баҳайбат саҳронинг қуму тошини.

«Кечир, азим сахро, чўл кўксин тилиш,
Ҳаёт олиб келиш бизнинг расмимиз.
Бу халқ ихтиёри, орзу-умиди,
Шунинг-чун мустақкам, кескин азмимиз.

Ёввойи кўчишинг, ўжар хуружинг
Амин бўл, асосни синдира олмас!
Биз тортган йўллардан оққан инсонни
Сенинг девдай кучинг тиндира олмас.

Чўлларга жон берган халқнинг қўлида
Темир из чўзилар Қўнғирот томон.
Дастлабки паровоз учиб ўтганда
Сен лол қолишингга зўр менда имон».

Йўлчи жасурларнинг толди тинкаси,
Ниҳоят пасайди бўроннинг забти.
Бошлиқ секин турди, сингди юзига
Уфқдан кўринган қуёшнинг тапти.

Бошлиқ ҳамроҳларга меҳр-ла қараб,
Режа ва газларин қўлига олди.
— Олтибой, Ниёзқул, туринглар!— деди,—
Чоржўйга атиги бир бекат қолди.

Йигитлар бошлиқни қучишди кулиб,
Ёйилди тонгдай соф завқли қаҳқаҳа.
Йўлбарс терисидай жилвага кириб
Ётарди аслига қайтган воҳа.

Бошланди муқаддас меҳнат эртаси,
Жиддий иш бошлади бешовлон тетик.
Улчаниб, ўрганиб қозик қоқилди,
Трасса чўзилди нурдай тўғри, тик.

Олтибой ўрнатган қозиклар бўйлаб
Ҳаёт олиб келар ижодкор насл.
Чўлда чаман унар, ҳаёт гуркирар,
Бошланар шу зайл янги бир фасл.

1947

ЭРИМОҚДА ҚОР

Қуёш ҳовуч-ҳовуч нурини сепиб,
Хур-хур еллар эсиб эримоқда қор.
Водийга, қирларга майсасин ёйиб,
Дилларни эркалаб келмоқда баҳор.

Осмонда оқ, енгил булутлар сузур,
Сойларда лиммо-лим шишадай сувлар,
Пода қирга чиқиб қилмоқда ҳузур,
Тоғларда ўйнайди гала оҳулар.

Дарахтлар киймоқда ям-яшил либос,
Кўркини очмоқда кечаги куртак.
Дилларда туйғулар уйғониб қийғос.
Этмоқда муҳаббат ҳақида эртак.

Водийда шаббода кезмоқда майин,
Наврўз билан қутлаб колхозчиларни.
Булбул чалиб ўтиб, илҳомбахш найин,
Далага чорлайди тонгда уларни.

Найда такрорланар сафарбар сўзлар:
«Ёрим келсин десанг ғолиб, бегубор,
Мана семиз тупроқ ишла, зулфизар,
Нозик қўлларингда мардлар кучи бор!»

Ўғли йўлларига мунтазир она,
Хижрон юрагига ўт солган келин,
Сен меҳнат қилмасанг бунда мардона,
Фурсатни бой берсанг, ғалаба қийин!

Ҳамал—амал дерлар. Ҳар кетмон зарби
Буюк ҳосилларга бўлур далолат.
Сенинг қўлинг билан жангда қаҳрамон
Душманнинг бошига солар қиёмат.»

Еллар тонгда тинглар мардлар онтини,
Меҳнатга керади кенг кўксини ер.
Колхозчи суаркан тракторини —
Бу ерда кўкарар ёвга офат — дер.

Қуёш ҳовуч-ҳовуч тўкиб нурини,
Хур-хур еллар эсиб, эримоқда қор.
Ўраб майсаларга водийни, қирни,
Дилларни эркалаб келмоқда баҳор

1943

ЧУПОН

Улуғ халқи билан ҳамдам, ҳамнафас,
Сўнгги ахборотни тинглаб Москвадан
Норғул, ўмровлардан кучи тирсиллаб
Чўпон чиқиб келди катта ўтовдан...

Қирларнинг ўзгача ажиб гашти бор,
Тонгдан оқшомгача нур эмар ери.
Ердан кетар-кетмас кумуш каби қор,
Баҳорни уфурар ипакдай ели.

Зилол сувга тўлар ўтлар ҳар нафас,
Ҳавога учади чўпон куйлари.
Майса бўйларига, таниш куйга маст
Тўлқиндай оқади семиз қўйлари.

Чўпон нигоҳ ташлар қадрдон қирга:
Ҳамма ерга бирдай нур ёзган Қуёш.
Чўпон шод — колхозни ишониб унга,
Юлдуздай саноқсиз қўйга қилмиш бош.

Чўпон шод — келмоқда ям-яшил баҳор,
Чўпон шод — томирга қўйилади куч.
Наслдор қўйларнинг салмоқдор, юқдор
Юриши бағишлар бир дунё суюнч.

Тилладай, кумушдай товланиб эрта
Йўрғалаб қолишар қўзилар ўтлаб,
Дунёда тенги йўқ сеvimли элга
Тенгсиз қорақўлни беради кўплаб.

Чўпон шод — йилдан-йил қўйи кўпаяр,
Йилдан-йил колхози қудратли, мўғор.
Чўпон шод — бахтиёр ҳаётда яшар,
Ҳалоол меҳнат билан топган эътибор.

Колхозда севимли комсомолкаси —
Севган қизи — худди ўзидек ишчан.
Яшнайти серунум пахта даласи!
Онадек буларни севар халқ, Ватан.

Баҳор келар
 ҳаёт гўзал, шод чўпон.
Янгратар муҳаббат, баҳор куйларин.
Тоза, босилмаган янги ўт томон
Бшлайди бўрдоқи, семиз қўйларин.

1952

РАШК

Ўлтирибман дарё бўйида,
Юрагимда рашк билан ҳавас.
Дарё оқиб борар... қўйнида
Қуёш нури, баҳорги нафас.

Йўқ, рашкимни қўзғатган бумас!

Чунки, мен ҳам халқ денгизида
Баҳор нафасин ҳам сезаман.
Дарё оқиб ётар изида,
Мен истасам жаҳон кезаман.

Лим-лим сувдан узолмайман кўз,
Тўлқинларда тирик ҳаяжон.
Қуёш миллион ва миллион юлдуз
Бўлиб унга сочилган маржон...

Тепасида учар гала қуш,
Арғимчоғин дарёга солиб.
Тоғ еллари уриб ўтар тўш,
Салқинидан шаҳарга олиб,

Йўқ, рашкимни қўзғатган бумас!

Ишқ ва ҳижрон оловларидан
Омон чиққан қайноқ дилим бор.
Мен қуёшли эл фарзандиман,
Бахтлиманки, ёниқ нафас ёр.

Йўқ, рашкѳмнѳ қўзгатган бумас!

Нигоҳ кетар тўлқинлар билан,
Соҳилларга суқ билан қараб.
Қўлда кетмон, бир чол дарёдан
Боғига сув очади яйраб.

Кумуш сочдай ёйилар сув ҳам,
Қуйилади тупроқ қўйнига.
Менинг қалбим рашк бўлиб шу дам
Осилади сувнинг бўйнига.

Ҳовуч-ҳовуч ичади қизча,
Сероб бўлиб кетар ташна лаб.
Шеърим ўқиб бир ҳовуч сувча
Баҳра олармикан бирон қалб?—

Шу рашк мени қийнар бу нафас!..

1958

УША ҚУЕШ ПАРЧАСИ ЭДИ

Қиз йиғинда паранжи отди,
Жизгин бўлди оловда чачвон.
Атроф тўла одамга боқди,
Нақ булутдан чиққан ойсимон.

Ойдаи ёрқин йўл олди уйга,
Табассумда нузли кўзлари.
Дилни солиб янги бир куйга,
Ҳамон янграп нотиқ сўзлари.

Қалбидаги янги ҳарорат
Ҳаёт бўлиб ёлтар илгари.
Таниш тор кўчага ниҳоят
Шод отилди чақмоқ сингари.

Ўт парчани таниди ота,
Авзойини ўради булут.
Эшик шарт ёпилди,
унинг ортида
Хансиради ота ва сукут.

Қиз шодлигин муздай уфурган
Нафрат,
қарғиш нафаси ютди.
Лекин дилда,
қонда қулф урган
Янги олов борлигин тутди.

Тўлқин урган чақмоқ ҳам ҳар чор
Яна топиб кетади йўлин —
На тўсолган суръатини тоғ,
На ютолган булутлар ўтин.

Қиз ҳам шундай
остонасида
Турди тўниб ёпиқ эшикка,
Қуёшдан узилган сайёра
Каби танҳо жигари тилка:

Ўз отаси ўгирди юзин,
Этди уйи,
меҳридан маҳрум.
Тушунчаси нур олгани-чун
Наҳот бўлса лаънатга маҳкум!?

...Нотиқ айтган оловли сўзлар,
Нақ юракда кетди жаранглаб.
Тикка чиқди қиз йўлга, кўзлар
Бахмал юлдуз каби чарақлаб.

Чопиб кетди қиз чўғдай бўлиб,
Қулоқ солмай лаънат, фарёдга.
Нур узатган қўлга ишониб,
Ўзин отди янги ҳаётга.

Хиёл ҳорғин,
ўтаб хизматни
Ўтдай ёниб келади аёл.
Парт бўлишдан қўрққан шу ўтни
Кутиб олар эшигида чол.

Қари-қартанг ва ногиронлар
Мақтаганда министр қизин,
Ўт таптидан қўрққани онлар
Эсга тушиб чол койир ўзин.

Октябрни қизи дер қуёш,
Чол ҳам қалбдан билади энди:
Қизи дилин шер қилган оташ
Ўша Қуёш парчаси эди.

1957

БҮЮК ТУҒИЛИШ

Кўз илғамас дала оппоқ пахтазор,
Ишлаб ҳоригандай сирғилар офтоб.
Пахта булутини шопириб бир чол
Қуритади уни — олтинни.
Шу тоб —

Узоқ мамлакатдан келган бир меҳмон,
Нақ чол ҳузурида тўхтади мамнун.
Ота алик олди саломга, шу он —
Кекса юзини тутди табассум бутун.

Фасллар юкини содиқ сақлаган
Баланд қоя каби мағрур турар чол.
Соқол пахтасидай кумуш; кўзлари
Милтирарди кузнинг офтоби мисол.

Меҳмон сўраб қолди отанинг ёшин,
Чол қаддин ростлади гўё азим тоғ.
— Мана, Октябрга қирқ тўлди чоғи!
Мен ҳам шул ёшдаман, айт, қизим, шундоғ!

Қиз ҳам шундоғ деди меҳмон тилида,
Чолнинг қўлин сиқиб сўзлади меҳмон:
— Буюк туғилиш бу! Шу ёш нафасдан
Яшариб келмоқда бизнинг ҳам замон.

Совет Осиёсин ҳар бурчида мен
Кўрдим худди сиздай қирқ ёшлиларни,
Ленин кўзларининг сўнмас ўтини
Сақлаб қолган дили қуёшлиларни!
1957

УҒЛИМ, СИРА БУЛМАЙДИ УРУШ!

Тўлишарми ўлкада баҳор,
Қуёш кезар осмон кўксига.
Қалдирғочлар қанотми қоқар,
Ундан соя лаби устида.

Мана, ўғлим лаби устида
Қалдирғочнинг майин қаноти.
Успириним тоза кўксига,
Кунда ошар янги ҳис тотти.

Бўйи ошиб кетди бўйимдан,
Боса олар кўксига бошим.
Севгим қуриб берган уйимда,
Усди менинг катта йўлдошим.

Юрак тўла шодлик, меҳр, бахт,
Унинг кўзларига боқаман.
Нигоҳидай тиниқ ва ёрқин
Орзу тўлқинида оқаман.

Орзулари қалбимга зийнат,
Ҳаётидир кўзим қораси.
Укинаман, баъзида фақат,
Ёнида йўқ, унинг отаси.

Уруш! Номинг ўчсин жаҳонда,
Ҳамон битмас сен солган алам.
Сен туфайли кўп хонадонда,
Ота номли буюк шодлик кам.

Юлдинг ота демак бахтини,
Жуда мурғак гўдақларимдан.
Яхши ҳам бор шундай ватани,
Далда бўлди юрақларимга.

Ота бўлиб солдим мен йўлга,
Она бўлиб меҳримга олдим.
Мана, юртга ўғил ўстирган
Бир давлатманд бой бўлиб қолдим,

Қанча ишонч, умид бахш этар,
Ҳам ватанга, ҳам менга бу дил,
Қоя каби ёнимдан чиқиб,
Суян,— дейди,— кифтимга дадил.

Мен онаман, менинг юрагим
Фарзандларим қувончига кон.
Дил арзиқар, баъзан тилагим,
Ваҳималар ўраган замон.

Йўқ, урушнинг номи ҳам ўчсин,
Менинг ўғлим керак ҳаётга.
Истамайман, унинг дудлари
Қўнсин лаби узра қанотга.

Бас, бас, эзгу оналар қалби,
Яшай олсин беҳавф, бахт билан.
Меҳнатимиз, ғазаб, севгимиз
Тинчлик, дейди бутун халқ билан.

Кўкрак сути ва меҳнат билан
Биз жаҳонга берганмиз турмуш.
Она қалби оёққа турса,
Ўғлим, сира бўлмайди уруш!

1954

УНИ ФАРҲОД ДЕР ЭДИЛАР

Артист Қобил Қори хотирасига бағишланади.

(Поэма)

I

Осмон тиниқ. Тоғ оралаб ел
Уйнар эди субҳидам енгил.
Тоғ бошида ярқирарди қор,
Этагида яшнарди баҳор.

Шу тоғлардан, тошлар ёнидан,
Қисматга ёр ошиёнидан
Кўзгудаги қизни этиб ёд,
Чиқиб келар шаҳзода Фарҳод.

Кўзида ишқ, мардона қадам,
Излар эди дардига малҳам.
Қалби тўла орзу билан оҳ,
Кутар эди Ширинни нигоҳ.

Ёр висолин излаб баҳодир,
Тоғни талқон қилишга қодир.
Саҳроларга оқизса дарё,
Ширин унга боқса бир қиё.

Ёри юрти мўл бўлса сувга,
Шунда етар Фарҳод оҳуга.
Севги берар Фарҳодга қудрат,
Қудратига кўзгудан суврат

Ширин бўлиб келар бу ерга,
Ой жамолин очар бу эрга.
Эл ерига жон берибсан дер,
Сен халқимга нон берибсан дер.

Ошиқлигин қиз билса зора,
Дардларига бўлса у чора.
Шунинг учун тоғни ёрар мард,
Шунинг учун қўшиғида дард.

Кўйларди у хуршид юзлидан,
Кўзгудаги оҳу кўзлидан,
Кўшиқ айтар севган дил тинмай —
Жаранглади олов тўла най.

Бу дилором ширин овоздан,
Ишқли дилдан янграган создан
Маст бўлгандай йигит ёнида
Елиб юрди майин шаббода.
Гул гунчаси кўшиққа мафтун
Бўлиб кўксин чок этди бутун.

Хушбўй ҳидин таратди райҳон,
Тўлиб кетди атирға ҳар ён.
Куйни тинглаб соч ёзди толлар,
Тебранишди нозик ниҳоллар.

Бу куйчига тан бериб, буткул
Кўшиғини унутди булбул.
Куйни тинглаб симобдай чашма
Жилваланиб қилди карашма.

Авжга чиққач Фарҳод навоси,
Куйга тўлгач боғлар ҳавоси,
Бош кўтариб майса ётоқдан,
Қулоқ солди оҳулар тоғдан.

Фарҳод кўзда маржон-маржон
Тош устига қўйганида бош,
Тошлар болиш бўлайин деди,
Гуллар кўрпа солайин деди.

Чўллар очмак истади чаман,
Атир сочмак истади тикан.
Висол топмай чекканда азоб,
Бағри куйиб бўлганда кабоб,

Тутмак истаб майлик пиёла
Водийларда очилди лола.
Атрофини ўраган ҳаво
Бўлсам деди дардига даво...

Охир ғамгин қўшиқ ҳам тинди,
Гўё тоғдан акс садо келди:
«Эмиш юртинда Фарҳод исми
Бунда тсҒ қазувчидир,
Матон ҳуснин олмоққа
Келибдур, де бу бозора».
Жаранглади тоғларда бу куй,
Ширин юрган боғларда бу куй.

Булбул қилди бу куйни хониш
Ва қуёшдан ёғилди олқиш.
Такрор этди зилол япроқлар,
Такрор этди тоғлар, тупроқлар...

Кўп ёғилди олқиш ҳар ёндан,
Дили тўла шод ҳаяжондан,
Таъзим қилиб артист турарди,
Ёш юраги бахтли урарди....

Парда тушди... муҳташам залда
Янграб кетди қарсак баралла.
Ташлай берди қизлар гулдаста,
Саҳна гулга тўлди бирпасда.

Икки юлдуз чақнаб кўзида,
Зўр ҳаяжон сезиб ўзида
Табассум-ла ташаккур изҳор
Этди Қобил қори санъаткор.

Кўп ёғилди ҳар ёндан олқиш,
Кетган эди табиатдан ҳуш.
Офарин деб қари-ёш қолди,
Офарин деб тоғ-тош қолди...

II

Гўзал эди ҳаёт баҳордай,
Баҳордаги тоза наҳордай

Осойишта гулларди турмуш,
Қуриш, ўсиш, илгари юриш
Завқи билан яшар эди халқ,
Ижод, бахтга бўлгудайин фарқ.

Бахтнинг тоза шу осмонида,
Гўзал баҳор наҳор ониди
Офат каби босиб келди ёв
Фашист бўлди орзуларга гов.

Ақл, юрак, санъат, истеъдод,
Ҳаво, тупроқ, сув — бутун ҳаёт,
Ҳаёт учун отилди жангга,
Жонни тикиб она Ватанга
Жўнай берди ишчи, пахтакор,
Жўнай берди олим, санъаткор...

Шунда бизнинг Қобил қори ҳам,
Лаббай дея юрт чақирган дам,
Санъатига деди «Яхши қол!»
Жангга кирди қўлида қурол.

III

Ўз ҳушига келгандан кейин,
Қобил қори кўз очиб секин,
Атрофига ташлади назар,
Тирик жондан кўрмади асар.

Ҳа, жангда у, жанг майдонида,
Совуқ қурол ётар ёнида.
Лекин ҳозир ёнар мисли ўт,
Ҳайқириқдан кучлироқ сукут
Олиб келгач кураш нафасин,
У кўтарди оғир танасин.

Бош кўтариб қаради узоқ,
Унга таниш жонажон тупроқ —
Украина ери бепоён
Боқар эди ғамли, меҳрибон.

Аллақайда гумбурлайди тўп,
Узоқларда ўт ёнарди кўп.
Чекиларкан душман, беомон
Ўт қўйганин англади шу он.

Дейди: ерда, осмонда олов,
Қанча ерга ўт қўймадинг ёв!
Қалбим ўтин ўчли тиллари,
Украина сарин еллари —
Тутинг менинг икки қўлимдан
Қолмай қасос, кураш йўлимдан!—

Интилади олдинга томон,
Ёв ўқидан азоб чеккан жон
Имкон бермас олға юришга,
Душманига ўқин узишга.
Кўкрагини ўпирган олов
Азоб берар унга беаёв.

Ёш юраги ҳаёт истайди,
Қони қасос томон қистайди.
Аммо, мана, қаршидан ўлим
Унга қараб ушла,— дер,— қўлим!
Оғир азоб сезиб ўзида,
Ғазаб ёнди шахло кўзида.

Қобил қори оташга тўлиқ
Кучин йиғиб янградди қўшиқ:

Азиз Ватан, жонажон Ватан,
Керак бўлса қурбон жону тан.
Бахт, эркимиз қолсин деб элда,
Муҳаббатинг, қудратинг дилда
Кўрсатамиз курашда сабот,
Ёвдан сени қиламиз озод.
Халқим учун, санъатим учун
Яна жангга кираман бу кун!—
Дея бошин кўтарди азот
Қобил қори — қаҳрамон Фарҳод.
Қимирашга йўқ эди мадор
У атрофга ташлади назар.

У бегубор осмонга боқди,
Гўё сирли кўзгуни топди.
Кўзгу мисол зангори осмон
Она юртин қилди намоён.

Қаршисида турган ўлим ҳам,
Ғойиб бўлди кўзидан бир дам.
Мана, она юрт Ўзбекистон,
Халқи, дўсту ёру қадрдон.

Мана уйи, ҳовли, гулзори
Ва меҳрибон онайизори,
Отасининг нуруний юзи,
Ўўлларига интизор кўзи.

Гул ичидан кўйлаги атлас,
Лаби ёқут, кўзлари наргас
Ёри майин қилиб табассум
Унга боқиб ишқли ва маъсум —
Хаётимиз сақлаб қол, деди,
Дўстлар учун қасос ол, деди.

Гўё ўзин саҳнада кўрди,
Фарҳод бўлиб тоғларда юрди.
Аста ўтди ташланган гуллар,
Чапак чалган қизлар, булбуллар.
Балиқ сузган у олтин булоқ,
Ширин наҳри, Фарҳод қазган тоғ.

Кенг пахтазор, водий, боғ, бўстон
Бари бўлиб бир Ўзбекистон —
Гўё унга бағишлади куч,
Деди: ўч ол, душмандан ол ўч!

Вужудида ҳарорат ортди,
Хаёлини жанг ери тортди:
Бўстон эмас вайронлик, даҳшат,
Кўз олдидан ўтди беадад:—
Қора дорга осилган аёл,
Олтин сочи ёзиқ тол-тол,
Баданида қамчининг доғи,
Ерга тегмай чўзиқ оёғи

Чайқалади тутунли елда,
Бошсиз ётар гўдаги ерда.
Шаҳар, қишлқ кўринди вайрон,
Днепрнинг тўлқинида қон.

Бугдойзорнинг олтини ўтда,
Саҳналарнинг тили сукутда,
Сукутида янграб зўр қасос
Деркан: эй дўст, биз-чун ол қасос:
Узоқлардан келаркан фарёд —
У бошини кўтариб кушод:

— Йўқ, бу куйган далалар ҳаққи,
Бошсиз қолган таналар ҳаққи
Якссн қилмай душманни тамом,
Бари учун олмай интиқом,

Мен ўлимга бўлмайман рози!—
Деди, ғазаб тўла овозин
Слиб кетди узоққа шамол.
Кўзин юмди бедармон, беҳол.—

Бир дам юмди кўзини, аммо,
Оғир бўлди дард чекмак танҳо.
Қадрдон юрт кўкига боқди,
Гўё тиниқ кўзгуни топди.

Душман пайҳон қилган дала, қир,
Шу кўзгудан ўтарди бир-бир.
Ўртоқлари мардча қилар жанг,
Мана ёвнинг ҳоли бўлиб танг
Қочиб борар халқнинг ўчидан,
Совет жангчисининг кучидан
Бесқинчи ёв ўлган беҳисоб.
Кўринади кўзига шу тоб
Тепасида бир гала қузғун
Базим қуриб қилади ўйин.

Қизил байроқ, қасос йўл бошлаб,
Найзаларда зафар яроқлаб
Бораётган полкени кўрар,
Ва мардона халқини кўрар, .

Халос шаҳар қишлоқлар ўтди,
Озод қизлар унга гул тутди,
Қобил қори тинч, лекин базўр
Кўзин узиб кўзгудан мағрур
Жангчиларни кўрди бошида,
Командирин кўрди қошида:

У тутган сув ҳаёт бахш этди,
Ўлим гўё нарига кетди.
Жанг зафари руҳин этди шод:
— Украина тупроғин озод
Кўриш, дўстлар, тилагим эди.
Кўрдим!—
— Зафар бизники энди,
— Жон дўстларим, хуш қолинг,— деди,
Мен учун ҳам ўч олинг,— деди.
— Мен ўлимдан асло кўрқмайман —
Лекин яшамоқни истайман.
Ҳаёт яхши, кураш ҳам яхши,
Она тупроқ, қуёш ҳам яхши.
Озод юртда берганим-чун жон,
Кўз юмаман мағрур, беармон.
Қолди ёрим, отем ва онам,
Қолди севган қўшиқларим ҳам.
Мана, турар қаршимда ўлим,
Лекин қўшиқ тилайди кўнглим.
Куйлай, дўстлар, тингланг сўнгни бор.
Сўнгра, майли, сиз айтинг такрор:

Озод элда яшардим озод,
Севги билан бахтиёр эдим.
Гоҳи Мажнун, гоҳ ботир Фарҳод
Бўлиб элу халққа ёр эдим.

Санъат эди дилим банд этган,
Саҳна эди жонажон уйим;
Санъатимга чанг солгач душман
Жангга кирди юрагим, куйим.

Санъатимни севгандай севдим
Сени Ватан, курашдим сен-чун.

Тупроғингни қоним-ла ювдим,
Аямадим жонни эркинг-чун.

Мен ўламан, аммо дўстларим,
Ёвдан сени қилади овод.
Украина ерига яна
Баҳор кириб бўлади обод.

Азиз халқим, фарзандлик ҳаққи,
Курашингга руҳим-ла ёрман.
Душманини енголган халқим
Зафарида, бағрида борман...

Санъаткорнинг нафаси тинди,
Халоскорнинг нафаси тинди.
Дўстлар сокин эганида бош
Шарқ томонда кўринди қуёш.

Сукунатни бузиб ел-шамол,
Тинган куйни айлади такрор.
Тилга кириб гўёки ўрмон
Такрорлади қўшиқни шу он.

Такрор этди у куйни дарё,
Ёв қонига бўялган гиё.
Такрорлади тошлар, тупроқлар,
Такрорлади жангчи ўртоқлар.

Такрор этар тоғлардаги қор,
Такрор этар келганда баҳор...
Шундай яшар асрлар бўйи,
Ҳалок бўлган санъаткор куйи.

Сокин оқар дарё лабида,
Бир туп кўм-кўк арча тагида
Қабр турар. Бошидаги хат
Марҳум эрдан беради дарак:

«Бунда ёвни қириб беомон
Ватанга жон берган қаҳрамон —
Жангчи Қобил қори ётади».

Тонглар уни эслаб отади,
Секин елиб майин шамоллар
Шарқдан ғарбга эсган замонлар
Келтиради райҳон бўйини,
Лайли, Ширинларнинг куйини.

Кўп юлдузлар ой билан тунда
Келиб, майин эгилиб шунда —
Салом айтар она элидан,
Ширин калом ўзбек тилидан.

Бошида ой тўкиб қумуш ёш
Секин қайтар келсин деб қуёш.

1943

МУШОИРА

Гўзал тупроқ узра қуйилди оқшом,
Кундуз олар дам,
Жўшқин мушоира этади давом,
Дўстим, кел сен ҳам!

Бунда узоқдаги дўст бўлар яқин,
Санъат, маҳоратнинг байрами бунда.
Қофия, сўз, мисра баҳслари қизгин,
Юраклар даврага киради бунда.

Қай дил чамани бой, жозиб нафаси,
Кимнинг фикри ўткир, тиран, бокира?
Бу гурунг — шоирлар мусобақаси —
Шарқ шеърий чамани, бу мушоира!

Ҳинд тупроғи узра қуйилгач оқшом,
Кундуз олгач дам,
Жўшқин мушоира этади давом,
Дўстлар бўлиб жам.

Юраклар жўр экан, овоз ҳамоҳанг.
Зарра эҳтиёж йўқ муҳташам залга.
Бу шеър боғига гўзал, ранг-баранг
Қўшиқ солиб келган ҳар шоир дилга.

Нил қудратин жўшиб куйлар бир шоир.
Узгаси Ганг мисол қилар замзама.
Фақат манго нусха ажойиб чодир
Бу гўзал даврага ажиб бошпана.

Бенгал кўрфазидай кўк эди оқшом,
Атрофда табиат оларди нафас,
Ранг-баранг чироқлар шуъласи бесон —
Осмон кўзларида этар эди акс.

Салқин соҳиллардан эсган шаббода
Гоҳ олиб келарди гуллар бўйини.
Гоҳ ҳинду қиз куйин, гоҳ яқин боғда —
Сайраган анвои қушлар куйини.

Лекин ҳоким эди даврада илҳом
Ва жасур қалам.
Жўшқин мушоира этарди давом,
Дўстлар бўлиб жам.

Ўзбек супасидай саҳнада гилам
Чироқда ёнарди гўё камалак,
Меҳру муҳаббатин кўрарди баҳам
Ҳақиқат ва нурга интилган юрак.

Саҳнага чиқарди сипо ва вазмин
Чинор ҳам, ниҳол ҳам шеър чаманидан.
Кекса-ёш отаю фарзанддай яқин
Ёнма-ён дўстликнинг бу байрамида!

Шарқнинг ҳам бузилмас одатлари бор,
Ҳиндлар удумига қиламиз амал.
Чордона қурамиз меҳмон ва мезбон
Камалак ранг гилам узра бемалол.

Пойгакда ечилган хил-хил пойафзал,
Менинг назаримда ўзи бир дунё.
Ҳар бири ўзида меҳнат ва гўзал
Эли тупроғини келтирган гўё.

Ажиб Ҳиндистоннинг моҳир, миришкор
Косибин санъатин қилиб намойиш —
Ҳиндлар сандаллари тизилган қатор.
(Сандал дарахтидан ясалган эмиш.)

Жуда соз! Албатта кийиб бирини,
Сафарга дўстлар-ла мен ҳам чиқаман.

Ҳар қўлга тутқазиб халқим меҳрини,
Буюк Ҳиндистонни яёв кезаман!

Хитойнинг бежирим, Боғдоднинг пухта
Оёқ кийимлари турар ёнма-ён.
Қарайман, Цейлон бор ва бошқа жуфтда
Эрон косибининг санъати аён.

Мўғулча этиклар Панжоб кафшига
Эртак сўзлагандай эгилиб турар...
Кўзлар қувонади инсон ишига,
Шод этар тупроғу меҳнат ва ҳунар.

Сўнгра теваракка сездирмай секин
Мен ҳам ўз туфлимга ташладим кўзим.
Ёмон эмас, Аҳмад, моҳир, камтарин
Ватандош, ишинга олқиш ўқидим.

Биламан, сенинг ҳам бунда дўстинг бор,
Балки Бомбейда у, балки Кашмирда.
Қаерда бўлмасин худди сен мисол
Яшайди даврада янграган шеърда!

Чодир ичи гавжум, кўзлар мунтазир,
Микрофон олдида давра соҳиби:
Кумушдай сочида жилваланар нур,
Кўзида ёшликнинг сўнмас ёлқини.

Неларни кўрмади бу кўзлар? Юртда
Кўз ёши дарёдай оққанин эслар,
Ирода ва умид товланиб ўтда,
Қари ҳақсизликни ёққанин эслар.

Энди Ҳиндистони устида офтоб,
Шунинг-чун ёш, дадил, мунаввар боқар,
Бизни шеър баҳсига қилади хитоб,
Қўшиқ юраклардан дарёдай оқар.

Гўзал таржимондир зангори оқшом,
Ҳар юрак ҳамдам.
Бизнинг мушоира этади давом,
Дўстим, кел сен ҳам!

Мана, мусиқадай, севгидай майин,
Даврага киради Панжоб булбули.
Нафис сатрлари ёниқ ўтдайин,
Жасур жаранглайди оналик дили.
Шеър ўқийди Непал, Вьетнам, Хитой,
Рус, тожик ўқийди шеърини сарбаст.
Қора алангадай соқолли сигхлар,
Қордан оқ либосли бенгаллар, ҳиндлар,

Завқидан тебраниб нақ тўлқинли сой,
Тингларди ҳаяжон оғушида маст.
Кўшиқ-чи?

Гоҳ кураш,

гоҳ қиз севгиси,

Гоҳ кўкдан нон кутиб кўр бўлган нигоҳ,
Гоҳ гўдак кулгиси, гоҳ банан иси,
Сурмали кўзларнинг нози бўлиб гоҳ;
Гоҳ бўғиқ ҳақиқат дод, ҳайқириғи,
Гоҳи юлдуз каби йироқ, ёрқин бахт.
Кулликка санчилган ғазабнинг тиги,
Гоҳ эрк тантанаси берган адолат —
Осиё, Африка картаси бўлиб,
Ҳаёт аламига, бахтига тўлиб,
Кириб келар эди дилдан дилларга.
Еллар мисраларни диллардан юлиб —
Миллион йўллар билан бутун элларга
Кетарди гўё бир самимий сайёҳ,
Елқин қанотида дўстлик ва меҳр.
Гўё шарқликларнинг бахтига гувоҳ,
Ғарбни чорлар эди даврага шеър.

Эй латиф, фусункор ҳинд оқшомлари,
Не сеҳр бор эди зангор қўйинингда?
Тингловчи ва шоир ҳаяжонлари
Бир улкан қалб бўлиб тепар тўлқинда.

Янги куй, янги ўй олиб шоирлар,
Даврага келарди, келарди ҳамон.
Дилларни пайвандлар эди сатрлар
Дўстлик, қардошликнинг кўпригисимон.
Ёру биродарнинг меҳрига сероб,
Юракдай давримиз борар кенгайиб.

Жафокаш қонига солиб офтоб,
Кўзида қалбининг оқлиги ёниб —
Африка фарзанди ўқийди шеър,
Ирмоқдай қуйилар тинчлик сўзлари.
Ором оғушига кирган бўлар ер,
Ёрқинроқ чақнайди кўк юлдузлари.

Сен эрмак эмассан, сен нон, сен ором,
Орзу покиза.
Сен Ҳаёт! Ҳаётни қуйла сен мудом,
Эй, мушоира!

Сен чорла, овозинг эшитсин жаҳон!
Шеърнинг уриб турган юраги бўлиб,
Ҳаётнинг энг ажиб куйига тўлиб
Даврамизга кирсин ишчи ва деҳқон,
• Ҳаёт санъаткори энг оддий инсон.

Балки у шеър ёзиб, ўқимаган ҳам,
Ижоднинг лаззатли дарди бегона.
Кураши — қалбида қайнаган илҳом,
Китоби — эркака ишқ, орзу ва ғоя.

Майли, ўрин олсин, бу шонли сафдан,
Шоирлар куйига бўлсин ҳамовоз.
Меҳнат-ла яратган саодат, бахтдан
Нақд этган мисралар кенг қилсин парвоз.
Ҳаёт гўзаллиги шеърятининг
Ёниқ нафасига тўлсин бу жаҳон.
Хавфдан халос бўлган башариятнинг
Қўшиғин тўқисин озод, тинч инсон.
Даврамиз меҳрга тўлиқ бир олам,
Дўстлар бари жам,
Буюк мушоира этади давом,
Келингиз, сиз ҳам!

1958

ИЛК
ҲАВАС-ЛА
ОЛГАНДА
ҚАЛАМ

ОКТАБРЬ

Хур ватан боғида қушдайин овоз,
Эркин қанот ёздим, яшнаб гулладим.
Шу ҳаётда чексиз қувноқман ҳам шод,
Шод дилдан шодликни мағрур куйладим.

Толе йўргаклади мен туғилганда,
Мен кўрдим Октябрь тонги отганин.
Халқим ҳур, севинчда, қуёш бошида,
Бир умр ҳурликка, бахтга боққанин.

Зулматлар қилинган элда тор-мор,
Чимматлар ўлимга этилган маҳкум.
Чимматсиз юзларда илм нури бор,
Энди бу ўлкада қолмаган мазлум.

Ватаним чаманзор, ёруғ эди йўл,
Мактаб жонажоним чин уйим бўлди.
Өзорни билмаган эрка, ёш кўнгил
Ҳар кун бир янги куй умидга тўлди.

Бахтлиман, юзим ҳеч чачвон кўрмади,
Паранжи на экан билмади умр.
Хушчақчақ кунимга азоб кирмади,
Шунинг-чун кўзимда асло сўнмас нур.

Бу нур Октябрнинг шуъласи эди,
Бу шодлик — Ватанда эди барқарор.
Жарангли шоирнинг нағмаси энди,
Унда бор на алам, на қайғули зор.

Октябрь, сен ўзинг бизни сайратган,
Ғалабанг шу гўзал шодликни берди.
Сенинг нурларингдир бизни яйратган
Сенинг номинг билан эрк қўлга кирди.

Дунёда зулмдан қолмас бир кун из,
Бутун ер куррасин ғалабанг тутар.
Биздай озод бўлар барча хотин-қиз,
Сени биздай ҳар чоқ севинч-ла кутар.

1937

БАҲОР

Ҳаво кўм-кўк, унда йўқ ғубор,
Қуёш нурын беҳад сочади.
Ерда ажиб тўлишиб баҳор,
Ҳар кун янги чеҳра очади.

Қишдан чиққан боғчалар, боғлар,
Безанади баҳор гулига.
Майса ўтлар, зилол япроқлар
Илҳом берар киши дилига.

Ариқ лабидаги бинафша,
Кашф этади ўзи бир баҳор.
Кўнгилларга беради нашъа,
Сайраб булбул чиройли наҳор.

Ҳаёлингни мафтун этади,
Гўзал оппоқ фируза тонглар.
Уйқуларни олиб кетади
Аллақандай майин шамоллар.

Баҳор кўриб яшнар даралар,
Қир ҳам иш завқига тўлади,
Меҳнат билан зумрад далалар,
Кундан-кунга дилбар бўлади.

Ишга чиқар, севиб шошилиб,
Қуёш билан тенг турган қизлар;
Ишлар баҳор каби очилиб,
Ёнар бахмал лоладай юзлар.

Баҳор, ёшлик ишга тушар тез,
Тонгда меҳнат завқли бўлади.
Бахтли тонгдай кулган ўзбек қиз
Тракторнинг рулин буради.

Қиши билан етилган тупроқ
Қиз қўлига очар кўксини.
Олтин кузда очилган оппоқ
Ҳосил эркалайди кўзини.

Юракларда, кўзларда баҳор,
Ерда, кўкда баҳор юради.
Ҳатто сочи оқарган чоллар,
Баҳор каби яшнаб киради.

Шундай сочиб гулларин ҳар гал,
Еру кўкни безаш одати.
Гул ёзади баҳордан гўзал,
Шод инсоннинг ҳур саодати.

1936

БАҲОР КЕЧАСИ

Кеча жимжит, кўп гўзал кеч
Қарайсану, суқинг киради.
Ёнади гул, жилмаяр гунча,
Еллар ғир-ғир эсиб туради.

Баҳор кечи тиниқ ва оппоқ,
Борлиқ тўлган гуллар ҳидига.
Ҳислар уйғоқ, табиат уйғоқ,
Уйғун бўлиб киши дилига.

Ажаб, гўё тиниқ тўлин ой
Ҳоким сезар осмонда ўзин,
Бахтли билар шу дам ҳойнаҳой,
Сайр өтган-чун бутун ер юзин.

Тун мусаффо, кеча беозор,
Биздайин соф нафас олади.
Унда йўқдир ўтмишдаги зор,
Янги куйга қулоқ салади.

Ойда кулиш, электрда нур,
Юрагимда севги тўлқини.
Дайди шамол елади ҳур-хур,
Олиб кетар кўздан уйқини.

Ерга баҳор чаман тўшаган,
Олма ҳали гулин тўкмаган.
Кўк бахмалга гуллар бурканган,
Лаб очмаган, булбул ўпмаган.

Кўзим тушди олма гулига,
Дедим тақсам энг гўзал бирин —
Сўйлаб берса... менинг чаккамда,
Дилбарлигин, гўзаллик сирин.

Шундай гўзал баҳорнинг гули,
Ундан гўзал биз ўсган ҳаёт.
Гул тутади ҳур инсон қўли,
Гулга тўлган бутун коинот.

Шу манзара, шу ажиб чаман
Қучоғида севишча ботдим.
Оқшом завқин қониб ичиб мен,
Тоғ ортига ойни узатдим.

1935

СТУДЕНТКА

Қуёш ҳали уйқудан турмай,
Деразангдан нурлар тушмасдан;
Қалбинг тепар ухлашга қўймай,
Уйғанасан тонг ёришмасдан.

Кекса онанг меҳри барқ уриб,
У ҳам ёстигин тарк этади.
Кечикмасин қизим деб туриб,
Қайнатиб чой, сенга тутади.

Оппоқ сочли онанг ёнингда,
Сен онанинг кўзидаги нур.
Ярқираган ўлка тонгида
Сенинг тонгдай ёшинг етилуր.

Савод сўзин билмади онанг,
Сен-чи, мудом китобга йўлдош.
Нелар кўрган инсон ўтмишда,
Нелар бўлган, шу доно сирдош,

Нелар кўрган бу кўҳна дунё,
Бир-бир сенга сўйлаб беради.
Тафаккуринг ўша китоблар
Сафҳасидан мазмун теради.

Уқиш билан етар камолинг,
Кўзингда фан нури мавж урар.
Сени кўрган сочи оқ онанг
Кўзларига ажиб нур тўлар.

Вужудинг-ла сен тонг қизисан,
Сенга ётдир зулмат, жаҳолат.
Элда кулган ҳаёт ўзисан,
Сенга ўқиш, яратиш одат...

Сен жўнадинг институтинг
Қучоғига шошиб, энтикиб.
Нурга тўла эди йўлларинг,
Ярқирарди қуёш нур сепиб.

Кечирганинг шу мрамр тонгда,
Сен ўқидинг, мен шеър ёздим.
Эй нур қизи, шод студенткам,
Шу парчани сенга атадим.

1934

ҚУРДОШ ҚИЗГА

Сен-ла бирга жавлон уриб дунёга келган,
Сен-ла ўсиб шон яратиб камолга етган,
Рухсат этгин Октябр-ла қутлайин сени,
У ҳам сендай севинч билан юраги тепган.

Дунё ортиқ ёриганди сен туғилганда,
Юрагингни севинч билан тинглади онанг.
Қизил нурга тўлиб ўлка тонги кулганда,
Янги баҳор нафаси-ла яйради тананг.

Сен бахтлисан, ёрқин кунлар доялик қилди,
Октябрнинг ниҳол қўли силади бошинг.
Жангда енгган отанг қайтиб қўлига олди,
Гўдакликдан бир умрга тўхтади ёшинг.

Янги илм, янги орзу билан бойиди,
Қайғу-алам гарди юқмай покиза оннга.
Ўйнаб-кулиб «аъло» баҳо олиб ўқидинг,
Навойни ўқиб кириб келардинг тонгга.

Қуёш нури, ёрқин бахтдан юғурган каби,
Ўн саккизда гўзал бўлиб дилбар тўлибсан.
Кадр бўлсам, қонса чанқоқ ўлкам талаби
Тилагида дорилфунун томон юрибсан.

Бугун тўйинг Октябрнинг қувноқ қурдоши,
Табриклайди бахтлар билан дўстларинг, отанг.
Пешқадам қиз, Октябрнинг севган йўлдоши,
Чаман гулга тўлиб тошар сен туғилган тонг,

1936

МУҲАББАТ ТОНГИ КУЛГАНДА

Оқшом эди, ойдин кўприкда
Барно қизу йигит турарди;
Ойни кутган оқшомги кўкда
Бешик-бешик булут юрарди.

Булутларнинг ёриб қучоғин,
Ой кўрсатди олмос юзини.
Мағрур ташлаб ерга нигоҳин,
Тинглаб қолди йигит сўзини.

«Хоҳи инон, хоҳи инонма,
Сенинг севгинг қилмоқда шайдо.
Бундай ёниш бегона жонда
Бир ўчмас ўт бўлибди пайдо!».

Ой сузади, ел эсар майин,
Икки қалбни ёқар бир оташ.
Ёниқ дилнинг бахтиёр найин,
Ютмоқ бўлур сукут жафокаш.

Йигит севги тонгини кутар,
Қиз кўзидай қуюлади тун.
Лекин узун киприклар ўта —
Ярқирайди бахтга тўла кун.

«У бир ўтки, сени кўрмасам
Изтиробга солар жисмимни,
Лол қоламан — ахтариб топсам,
Унутаман ҳатто исмимни.

Хоҳ инонгин, инонма хоҳи,
Хаёлимда кезасан ёлғиз.
Мени севгин!»

Йигит нигоҳи
Севги тилар — сукут қилар қиз.

Оппоқ паға булут устида
Ҳайрон сузар кекса ойсулув.
Юлдузларни қучиб кўксида,
Анҳор тўлиб жўшиб оқар сув.

Шу чоққача ишқин қиз фақат,
Дилдан сўраб айтганди дилга.
Илк. мусаффо, катта муҳаббат
Қиз дилидан келмасди тилга.

Ҳозир юрак бир нигоҳ бўлиб,
Боққан эди йигит кўзига.
Оқшом оғушига нур тўлиб,
Тонг кулгандай бўлди юзига.

Елда қўшиқ, кўприкда шуъла,
Бахт-ла тепди икки ёш юрак...
Ой сўзлади юлдузни тўплаб,
Севги тонги ҳақида эртак.

1936

КУТИШ

Ота-она уйқуга кетди,
Уйда фақат Инобат бедор.
Унинг кутган кунлари етди,
Букун ўзин санар бахтиёр.

Кичик қалбда буюк севинч бор,
Ер юзини тутиб кетгудай.
У бировни кутар беқарор,
Қанот бўлса, ўзи етгудай.

Қиз билади, шошади йигит,
Самолётда қилади парвоз.
Қиз дейди: «дил, ёстиқни эт тарк,
Тоза пардай қанотингни ёз!

Қанотинг ёз! Ишқимни олиб
Юлдузларнинг қанотига уч.
Ой нурига аргимчоқ солиб
Булуларнинг бешигини қуч.

Учувчига бўлдинг ошифта,
Осмонни ҳам ўз маконинг бил.
Пўлат қушни тутиб сен аста,
Кутганимни сен ҳикоя қил!

Оқ булутдан ошиб унга ет,
Айтки, юрак тўла фахрим бор.
Ватан кўкин сақларкан йигит,
Қиз қилмасин нега ифтихор..

Юрак ёрга учиб кетгандай,
Қиз ўлтирар кўкдан узмай кўз.
Минг кўз бўлиб йигит боққандай,
Чақнаб қарар қизга минг юлдуз.

Ёнар юлдуз, кўкда ой кулар,
Бари қарар қизнинг юзига.
Гоҳ суқланар, гоҳи рашк билан
Қарай-қарай оқар йўлига.

Тотли хаёл фарқ этган, қиз жим,
На қилишин ўзи билмайди.
Эсар майин ел билмай тиним,
Қизнинг тўсдай сочин силайди.

Қиз кўнглидан кечирганларин,
Гўё ел ҳам, сй ҳам билади.
Не қилсинки, кўзи сирларин,
Оқ дил билан сўйлаб беради.

Қиз кутишнинг завқи билан маст,
Яна юрагида ўт ёнди.
Гўё ойла сўзлашгач бирпас
Дилидаги армонни қснди.

1938

СЕНИНГ МАҚТОВИНГ

Кўр эркам, гўзалдир вафоли даланг,
Хуснингдай тўлишиб кирар саҳари.
Атрофи поёнсиз кўринар аранг,
Унда кумушланар меҳнат гавҳари.

Сенинг ёш бахтингдай нур тўлиб яшнар,
Момиқ пахталаринг далада оппоқ.
Ўргилиб терасан ишда вақтинг чоғ,
Дилингга муҳаббат сиғмайин тошар.

Уни ниҳолликдан ўстирдинг, кўзим,
Ўстирдинг ардоғлаб, гул очилтирдинг,
Далангни кўрганда қувнайди кўзим,
Тупроқдан пахтамас — дур сочилтирдинг.

Тонг ели эсади сочингни тараб,
Ғайратинг тунлардан яратар кундуз.
Сен чиққач далага, сени кузатиб
Сўнг кетар уйига кўкдаги юлдуз.

Меҳнатга нур мисол сингиб кетасан,
Этагинг момиққа тўлади тез-тез.
Қувониб мардлингни таъриф этаман,
Шеър бўлиб келасан қаршимга сен қиз.

Сени мақтайинми, ёки далангни,
Далангда кезайми, қўшигинг тинглай.
Кўз нуринг бахш этар пахтагга рангни,
Пахтаг юрагингга солмиш ёниқ най.

Йигитлар тилида сенинг мақтовинг,
Фусункор кўзларинг ёқармиш дилни.
Нозик қўлларингдан таралган шонинг
Азизим, шод этар колхозни, элни.

Мен сени мақтайман, сизни мақтайман,
Улкам ифтихори пахтакор қизлар.
Достонларга киринг мисоли гулшан,
Эй меҳнат кўкида ёрқин юлдузлар.

1938

ЧЕВАР ҚИЗ ҚУШИҒИ

Улкам озодлик боғи,
Нурга тўлган ҳар ёғи.
Ҳар тонг мени чорлайди
Фабрикаминг қучоғи.

Ипагим толим-толим,
Яшнар чамандай боғим.
Атлас тўқиб элимга,
Тонгдай кулган иқболим.

Иқболим бор, бахтим бор,
Москва псайтахтим бор,
Шойи билан дўстларни
Ясантириш аҳдим бор.

Дилимда доҳий-устоз,
Шунинг учун шоҳим соз.
Марғилондан Москвага
Беқасамим пояндоз.

1939

КАПАЛАК

Хулкар деган бир қизман,
Гул ичида ўсаман,
Кўкда учса капалак,
Йўллариини тўсаман.

Унга дейман:
«Хой гўзал,
Боряпсан қаёққа.
Пастга туша қол бир гал
Келиб қўн бизнинг боққа.

Ховлим гуллик бир боғдир,
Мен ўйнайман, яйрайман.
Ғунчаларга шеър айтиб,
Булбул бўлиб сайрайман.

Мана сенга пушти гул,
Хоҳласанг оқ гулга қўн.
Гулсавсар ҳам гўзалдир,
Ансор кийган қизил тўн

Жийда сочган ҳидини,
Ховли тўлган атрга.
Кел капалак боғимга,
Ўйнайлик бирга-бирга».

Капалак рози бўлди,
Келиб қўнди боғимга.
Мен ҳам унга тутдим гул
Сигмайин қучоғимга.

Уни секин ўтқазиб
Анча шеър ўқидим,
Қизил гул бутоғида
Унга уя тўқидим.

Капалак хурсанд бўлди,
Севиниб қанот қоқди,
Деди: «Энди кетмайман,
Боғинг менга кўп ёқди».

Ўйнадик оқшомгача,
Қуёш уйига кетди.
Сўнг дедим капалакка:
«Ухламоққа вақт етди.

Тоза ўйнаб чарчадик,
Энди ухлаб ором ол!
Мен ҳам ухлашга ётай,
Ўртоқжоним яхши қол!».

1942

ТИЛЛА ҚУҢГИЗ

Жийдамга келиб қўнди,
Бир гала тиллақўнғиз.
Ғув-ғувуллаб каттаси
Сўзлай кетди узун сўз:

Ғув, узоқ кетманг ғув-ғув,
Қайда бундай маза бор.
Гулда овқат, пастда сув,
Ҳовли экан чаманзор.

Кўрдинғиз қўшни боғда,
Биз қўнмасдан гулига,
Чопиб келар Баҳодир
Ипин олиб қўлига.

Ҳали қорнинг тўймасдан
Сени тутиб олади.
Чўзиб бир оёғинга
Яхшилаб боғ солади.

Сўнгра қўяр офтобга,
Сен-чи, қисилиб нафас,
Хўп уриниб атрофга
Эрмак бўласан бирпас.

Ташлаб ўзи кетади,
Ухлаб олади ором.
Сен бўлсанг-чи, қуёшда
Қолиб ўласан ҳаром.

Бу ерда-чи Омонжон
Бизга меҳрибон ўртсқ.
Қарар бизга тўймасдан
Кўзлари қора мунчоқ.

Аясига сўз берган,
Тегмайман деб қўнғизга.
Айтинг, яна дўстларим,
Нима етмайди сизга.

Баҳодир ҳам ипини,
Ҳам шўхлигин ташласа,
Ўзи келиб ялиниб,
Боғчасига бошласа:

Ғувилаб учиб бориб,
Уни хурсанд қиламиз.
Омон, Баҳодир ҳамма
Аҳил бўлиб яшаймиз.

1915

СЕВГИ,
СЕВГИ,
ЮРАК
ЎТИСАН

СЕНИНГ МАФТУНИНГ

Яхшики йигитда эр юраги бор,
У севса ҳеч қачон ёнмас яширин.
Севгинг тўғрисида ўзинг очдинг сўз,
Эй кўзи қоп-қора, сўзлари ширин!

Менинг севганимни ҳали билмасдинг,
Танҳо ўртанишдан мен олдим лаззат.
Дилимни кемирган муҳаббат сирин,
Ўзим ардоқладим, ҳам қилдим иззат.

Қалбимга ёзилган муҳаббат сўзи,
Ўйимни чулғади менинг ҳар минут;
Лекин ишондимки, сен сўз очмасанг,
Шу дардда ўлсам ҳам этаман сукут.

Ҳатто билмас эдим севармидинг сен,
Балки севганингдир бир бахтиёр қиз.
Балки хаёлингдан мен беҳад йироқ,
Аммо сен дилимда кечаю кундуз.

Фақат ўйладимки, уятдир қизга
Йигитга севгисин айласа изҳор.
Бу — доғ солар дедим қизнинг ҳуснига,
Энди иложим йўқ бўлмайин иқрор.

Узоқ мен ахтардим, аммо ўзимда
Бир куч тополмадим севгидан устун!
Мен сени севаман, сеҳргар йигит,
Бутун борлигим-ла мен сенга мафтун.

1942.

СОЙ КЕЧАСИ

Тоғ ортидан кўтарилди ой,
Сўлим қирғоқ нур-ла ўпишди.
Кўзгу бўлди жимжит оққан сой,
Ойнинг акси сувларни қучди.

Сойми, ёки шаббода олди,
Менинг кўзимдаги уйқуни?
Ой ёримни ёдимга солди,
Дилда тошди севги тўлқини.

1943

ГУЛЛАР ОЧИЛГАНДА

Сени кузатганда оппоқ қор әди,
Энди баҳор келди, боғлар ям-яшил.
Сени әсга солиб гуллар очилди,
Қайдасан, гул фаслин севган тоза дил?

Субҳидам уйғониб гулга қарайман,
Оқ, пушти гулларнинг атири сочилар.
— Гамхўр боғбонинг қаерда?— дейман,
Жавобга ғунчалар лаби очилар:

«Узоқ... узоқларда эркам, у боғбон,
У ерда на гул бор, на гулгун баҳор.
Унда қаҳратон қиш — ўкирар бўрон.
Ҳали ёғмоқдадир паға-паға қор.

Душман хазон қилган гулсиз у боғлар,
Севганинг қўлида топгуси ҳаёт.
Гулзорда сайролмас бойқушлар, зоғлар,
Баҳор қушлари боз елпигай қанот....

У дер: ёвдан асар қолмасин бутқул,
Ғалаба байрами бўлсин гул билан.
Йигит севганига тутсин яна гул —
Ёвни енгиб келган ғолиб қўл билан.

Менман деган шерлар жанг майдонида,
Ушаларнинг бири сен, севган киши.
Юрт ишқи ёнаркан йигит қонида,
Унга гул юбормоқ ҳар қизнинг иши.

Гулинг очилибди, ёрингга юбор,
Меҳрингдан сўзласин унга ҳикоя.
Атир гуллар ҳиди маст этсин такрор,
Севгинг балолардан қилсин ҳимоя.

Гуллар бағишласин томирига қон,
Жангларда мардлиги бўлсин зиёда.
Курашда ботирлик келтиради шон,
Марднинг номи мангу қолар дунёда».

Шундай субҳидамда сен деб уйғониб,
Гуллар эртагига қулоғим солдим.
Сен эккан гулларнинг лабидан қониб,
Тўйгунча лаззатли бўсалар олдим.

1942

НЕП

ҚУЛИМДА ҚУРОЛУ, УСТИМДА ШИНЕЛЬ

«Олға кетмоқдамиз ҳужум-ла ҳамон,
Музаффар жангимиз әтмоқда давом.
Нега хат ёзмайсан, енгдими ҳижрон,
Бардош қилолмайин унутдинг тамом?»—

Дебсан, баҳодирим, хатни кўп ёздим,
Мендаги муҳаббат сиғмас мактубга.
Кутдим, ўйламаки севгидан оздим,
Бардош берар экан севги маҳбубга,

Наҳот мен унутай, унутай сени,
Наҳот ўйладингки шунча бағрим тош.
Юлдузлар кўзингни эслатган чоғда,
Наҳотки, тўлмаса дийдаларга ёш.

Беҳад соғинганман, «ўришга зорман,
Хабар бер, қайдасан, эй офатижон.
Бу кун сен томонга қиламан сафар,
Сен ҳам кўрмак бўлсанг бергил тез нишон!

Гўзал Ўзбекистон қолди ортимда,
Қизлар оқ йўл тилаб силкитди рўмол.
Оқ йўл тиладилар яшил далалар,
Ҳовуз бўйидаги жийда, мажнунтол.

Сўроқлаб бораман учган қушлардан,
Мардлигингдан куйлар улар навоси.
Силаб сочларимни мени эркалар,
Улуғ Русиянинг қорли самоси.

Бирга жанг қилармиз туриб ёнма-ён,
Таниш бўлиб қолар ўқлар овози.
Мен узган ўқимдан фашист йиқилса,
Сен мамнун бўларсан, Ватан ҳам рози.

Ишқинг қанотида сени сўроқлаб,
Парвоз қилмоқдаман осмонда енгил,
Тездан етажакман сенинг ёнингга,
Қўлимда қуролу, устимда шинель.

1943

САДОҚАТ

«Ўзинг ақллисан, содиқсен. — дединг, —
Тушунасан ҳамма нарсага.
Бўз ерларга мен кетар бўлдим,
Кузатасан, жоним, эртага».

Ишончинг-ла қилдим ифтихор,
Уйнаб-кулиб сени узатдим.
Бўз ер сенга бўлсин деб баҳор,
Ҳатто қалбим кўшиб кузатдим.

Уйламас эканмен сен ҳақда аввал,
Мана сен кетдингу, бўлдим хаёлкаш.
Нега юр, демадинг бир оғиз ақал,
Сени шунга ксийман яккаш.

Мана, тонг отади ҳар кун ўлкада,
Яқунин тспади қанча юмушлар.
Инсен нафасига муштасқ чўлларга
Ҳаёт бўлиб киришди ёшлар.

Шу йўлдан боради менинг ёшлик ҳам,
Ушз ердси тилайди шараф.
Нери кетган саринг дил ҳар дам
Интилмасқда кўпрасқ сен тараф.

Мен биламан, у ер бўз, саҳрс
Гул тергани кетган эмассан.
Ватанимга ишқимни асло
Шунчаки бир ҳавас демассан.

Сен борган жой менга ҳам Ватан,
Аталур у ёшлик водийси.
Истайманки, туриб ёнма-ён
Ижод этсак кўркам эртасин.

Шонли комсомолнинг измига кириб,
Тарк этмоқда чўллар уйқуни.
Ерни тутган қуёш шимириб,
Пишган буғдойларнинг тўлқини.

Буғдойларнинг мавжин туш кўриб,
Ухлаб ётган ерлар чорлайди.
Мен бораман, истиқболимда,
Янги бахту севги порлайди.

1956

ВИСОЛ БАЙРАМИ

Ёзибсанки: «сен томон учдим,
Ялинаман, тонгда чиқ пешвоз!»
Кўз бўлди-ю бутун вужудим,
Кўкда этди юрагим парвоз.

Олиб кетмак бўлган қушинг ҳам
Диллар фармонига келди дуч.
Икки дилнинг меҳридан ўтиб
Қўнмасликка тополмади куч.

Сени гўё қуёшдан узиб,
Ут парчаси сингари тутдим,
Чехранг беҳад бахтиёр кўриб
Ишон, ўзимни ҳам унутдим.

Сен сездингми, бизнинг нафасдан
Қоинотда ортган эди нур.
Ҳатто сочлар қора чўғида
Бахту шодлик этганди зуҳур.

Шодлик сўзин айтиб улгурмай,
Ўтиб кетди бу висол дами.
Лекин дилда икки ёниқ най
Куйлар эди севги байрамин.

Ўзинг кетдинг, қолди хаёлда
Хумор кўзлар, иссиқ боқишинг.
Бир лаҳзали дил айёмидан,
Сира сўнмас ширин ёқишинг.

1953

ИККИ МАКТУБ

I

Хотирингда борми, байрам кун эди,
Иккинчи Май кунни бирга бўлдик биз.
Бирга боғ айландик, ширин суҳбатлар,
Кейин сув бўйига келдик иккимиз.

Сув шўх оқар эди, сув қўйнида ой,
Чироғларнинг акси ўйнашар сувда.
Дарахтлар, гулларнинг баргларида нур,
Кўкда тун гўзали сузар осуда.

Оқ кўйлақда эдинг, кифтинг тўла соч,
Беҳад гўзал эдинг — бир пари мисол.
Бир сўзлаб ўн кулдинг — сенинг ҳар сўзинг
Мени борган сари қила борди лол.

Сен кулдинг — у кулги гул япроғида,
Гул ғунчаси бўлиб қилди табассум.
Сен кулдинг — у кулги ой бсқишида,
Сенинг ишқинг билан қаради маъсум.

Сен кулдинг — у кулги чироғ нуридай,
Менинг кўзларимга порлаб қуйилди.
Шўх оққан анҳорнинг тўлқинларидай,
Жаранглаб қирғоққа тордай урилди.

Шул оқшом мен учун борлиқ сен эдинг,
Елғиз сени кўрдим, сен-ла олдим тин,
Уша сувнинг бўйи, ўша оқшомда
Сен-ла бўлган эди жаннат десам, чин.

Лекин шошавердинг, сен қиз ўйингга,
Тонггача қолишга мен эдим рози.
Чунки бахтли эдим, ҳузуримда сен,
Мени маст этганди кулгинг парвози.

Эшигинг олдида хайрлашдик биз,
Сени жаннат ҳовлинг қўйнига олди.
Мен кетдим бир ўзим, кўзда суратинг,
Қалбда хандонингдан лаззатлар қолди.

Ҳозир мен жангдаман — сендан узоқда,
Тўплар гумбурлайди, атроф қор оппоқ.
Кўзларим олдида юртдаги боғлар,
Ва сен чилвир сочим, йўлимга муштоқ.

Мени соғинганда — дўстларинг билан
Ўша соҳилларни сайр эт, эй нигор,
Мен ҳам тез қайтарман, жарангли кулгинг
Яна мени этар масту бахтиёр...

II

Гўзал лавҳаларни эслатган хатинг
Сени соғинганда тегди қўлимга,
Ҳар бир нуқтасида бор муҳаббатинг,
Муҳаббат тўлқини оқди дилимга.

Тўғри, мен кулардим, сен мамнун эдинг,
Бўлмасди дилларда қайғу, шикоят.
Ҳаёт гулгун эди, ҳижрон бегона,
Ҳамма бахтли эди — шод бениҳоят.

Азизим, ёзибсан — дўстларинг билан,
Биз юрган боғларда этгин сен сайр!
Ҳар чоқ синглинг билан чикамач боққа,
Сени кўргим келиб куйганда бағир.

Доим у билан мен. У ўшар сенга,
Унинг ҳам сенингдай кўзлари хумор,
Сенинг табассуминг, сенинг қиёфанг,
Сенинг суҳбатингдай ширин сўзи бор.

Ҳозир у биз юрган сувнинг бўйида
Райҳонлар кўкарган сочилар атри,
Гулларнинг қатида бўлмиш намоён,
Сен менга ўқиган шеърларнинг сатри.

Баҳор — баҳор экан, қалб ҳам — қалб экан.
Қўлларда қуролу, юракда севги.
Уша анҳор бўйи — гул тўла чаман,
Ҳамон юрагимда ишқинг чечаги.

Фронт ҳам, зафар ҳам эслатар сени,
Қуёш нафасингни, ой боқишингни,
Иссиқ юзларингни эслатса синглинг,
Юрагим эслатар дил ёқишингни.

Қалб сени танлаган, сенинг дардинг-ла,
Бир нафас билмайди ором, фароғат.
Сенга етишарман, у кунлар яқин,
Висол умидлари бағишлар тоқат.

1944

ТОНГ ҚУШИҒИ

Оппоқ, чиройли ўлкам наҳори,
Севгувчи дилдай ўйнайди еллар.
Меҳнатда яшнар колхоз баҳори,
Ишдан, севинчдан куйлайди диллар.

Юксакка болқи, эй порлоқ офтсб.
Бўлсин мунаввар озод диёрим.
Нуруннга йўлдош мен куйлайин шод,
Ёрим эшитсин бахтли овозим.

Ўйнайди еллар серишва, серноз,
Қалбимда севги эркин чалар тор.
Водийлар узра янграб хушовоз,
Ишқдан, вафодан куйлаб келар ёр.

1953

ТИНГЛА БУЛБУЛ

Булбул сайрар, ирмоқ куйлар, ўйнар ел,
Ҳамма ёққа нур тўлганга ўхшайди.
Ширин куйга тўлиб кетди маъсум дил,
Севги унга ёр бўлганга ўхшайди.

— Тўхта булбул, мен куйлайин, жон булбул,
Сен тинглагин қалбимдаги тсримни.
Баҳор десам, рашк қилмасин чаман гул,
Юрагимга кириб олган ёримни.

Мен ёр севдим, ишқ ўради ўйимни,
Эрка дилнинг тўлқинига қулсқ сол.
Сен бийронсан, лекин менинг куйимнинг
Кўрки бўлган садоқатдан сабоқ ол...

1951

ФОНТАН ОЛДИДА

Гўзал оқшом,
Ой, юлдуз сузар,
Чироғлардан олиб нурини.
Салқин боғда,
Фонтан ёнида
Икки ёш қалб сўзлар севгини.

Фонтан шодлик каби қайнайди,
Сочилади гавҳар доналар.
Нақадар соз,
Бахтиёр замон,
Муҳаббатга ётдир нолалар.

Ой ҳам ботди,
Янги тонг отди,
Ҳамма ёққа нур сочди қуёш.
Севги тўла,
Шод юрак билан
Дастгоҳига кетди икки ёш...

1951

КЕЛИНЧАК

МУБОРАККА

Бугун тўйинг куни, севгинг шодлиги
Гўё ёш қалбингга сиғмайин қолди.
Бахтиёр ҳаётнинг илк тантанаси
Сен ўсган қишлоқни қувончга солди.

Сенга тўй совғаси, гуллар кўтариб,
Гурас-гурас келар дўстинг, тенгқуринг,
Янги уйда тўлиб кампирлар мамнун,
Янги бахт, одатдан қизитар гурунғ.

Дарахт орқасидан суқли термулиб,
Бошингдан сочаркан ой оппоқ чечак.
Севганинг ёнида, дўстлар ичида,
Сени бахтли, гўзал кўрдим, келинчак!

Устингда хушбичим оқ — тўй либоси.
Сочинг ҳалқаси-ла ўйнайди шамол.
Тўйга келганларнинг кўзлари сенда
Гарчанд шу колхозда топгансан камол.

Куёв тикилганда бахтиёр, мафтун,
Ғунча лабларингга чиқар ним кулгу.
Сен ваъда этдигинг бахту саодат,
Унда акс этади мисоли кўзгу.

Электр маржони нури қўйнида,
Чимилдиқ тўсмаган суратинг зариф.
О, ёшлик, порлоқсан, гўзалсан, гулсан,
Сенинг таърифингга қаламим заиф.

Янги давр яратган ёр-ёр авжида,
Қадаҳда жимирлар лола ранг шароб.
Товусдай хиромон сузар раққоса,
Яллага жўр бўлган танбуру рубоб.

Умрда бир бўлур бундай тантана,
Борлиғинг кўз бўлиб боқасан унга.
Биламан, истайсан ўтмаса бу дам,
Хотима бўлмаса шу ажиб тунга.

Эрка қиз, бу ажиб тун орқасида,
Заррин саҳифали саҳар кутади.
Ҳаёт китобининг илк варағини
Толенинг кенг очиб сенга тутади.

Ҳали муҳаббатнинг баҳори олда,
Олдинда ёш ҳаёт, ранг-баранг фасл.
Умрингиз хушчақчақ иноқ бўлади,
Бунга ёниб турган кўзларинг кафил.

Шу кўзлар юлдуздай абадий кулсин,
Баҳор йўлларингга тўшасин чечак.
Шу ёшлик, шу чирой, умринг баҳори
Сарғайиш билмасин, сулув келинчак.

1946

ЗООТЕХНИК ҚИЗ

Куйга тўлди гўёки ҳар ён,
Кенг яйловнинг кўринмас чети.
Терисига сиғмайди чўпон:
Келган колхоз зоотехниги....

Бу — Ойжамол, бир чўпон қизи,
Уқиб келди шаҳарда шу қиш.
Зоотехник «Гигант» колхознинг
Фермасида олиб борар иш.

Қорабайир, наслдор қўйлар
Атарларин севар Ойжамол.
Беш йилликлар, хаёллар, ўйлар
Келажакнинг кўрсатар яққол.

Чўпон дейди: «Ҳар юз совлиқдан
Юз ўттиз беш оламиз қўзи...»
Қиз кўзлари берган шодликдан
Ёнар эди чўпоннинг кўзи.

Қизнинг бунга ишончи комил,
Чўпон машҳур, атоқли чўпон.
Мен билмадим, қиз кўрганмикан
Бундай қора кўзларни ҳеч он...

Қиз сўзлайди: «Она қўйларга
Мумкин эмас узоққа юриш!
Кундан-кунга юклари оғир,
Боқув даркор! Даркор парвариш!»

Эркаланар қўйлар, уларни —
Силаб, сўзлаб борар Ойжамол.
«Ут ўсиғи, сувнинг тиниғи
Ажратилсин буларга дарҳол!»

— Жон билан,— дер чўпон дилида,
Узи хурсанд, тинглаб борар жим.
Қизнинг ҳар ишида, тилида
Мичуринча, янгича илм.

Зоотехник жўнади, чўпон
Ишққа тўлиб боқди изига.

Деди:

— Кунда кўрмак-чун сени
Тўлдираман қирни қўзига..

1952

* * *

Дейдиларки, сени кўрганда
Кўзларимда ёнар жонли ўт,
Ўша ўтнинг ёлқинларида
Сендан ўзга бор нарса унут.

Мудом дилга содиқ кўзларим
Хақиқатни кўмиши қийин.
Кўзларимда, қонимда кезган
Ўша севинч, ўша олов сен.

Майли, ўзинг мендан узоқда,
Лекин дилнинг ўти бўлиб қол.
Менинг куйим эмас тузоқда,
Шеър керакми, жон керакми, ол!

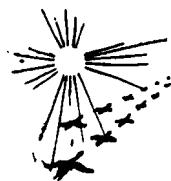
1944

* * *

Бу ҳаётнинг ҳамма тоза, чиройли дами,
Азиз дўстим, мудом сени эсга солади.
Кўзлар амри, юрак эрки, жўшқин ҳис билан
Кеча-кундуз жанг қилмоқдан ақлим толади.

Фақат дилга ошно бўлган ажойиб дамлар,
Туйғуларнинг зид хоҳиши берганда алам,
Кўкракларни тўлдирганда ором ва озор
Бахтсизмидик? Наҳот унут бўлар ўша дам?

1954

ИШҚ,
ҲИЖРОНГА
БЕРГАНДА
БАРДОШ

*Қимматли Ҳамидиннинг
ёрқин хотирасига бағишлайман.*

ҲИЖРОН

Куз оқшоми эди. Булутли оқшом,
Ойдан тўкилмасди кумуш каби нур.
Азамат тераклар сафи хаёлчан
Кўкка чўзган эди бошини мағрур.

Барглари сарғайган гуллар, дарахтлар
Оқшом туманида сокин боққан чоғ,
Ёрим, севар ёрим жўнади жангга,
Менинг юрагимга тушди ҳижрон-доғ.

Мен севган дилдорнинг севган юрти бор!
Ишқ доим эрк учун ҳижронга рози.
Бу ҳижрон мангумас, висоли ҳам бор —
Қаҳратон қишларнинг бўлгандай ёзи.

1942

ПАЛАК

«Сенга мафтун бўлиб севиб қолганим,
Ишқинг оловида ўртанганим рост.
Сенинг ёдинг билан нафас олганим,
Исминг такрорлашга ўртанганим рост».

Дединг-у, эй йигит, юзимга боқдинг,
Сендан узолмадим мен нигоҳимни.
Уша гўзал баҳор бағримни ёқдинг,
Энди ўзинг тингла тортган оҳимни!

Қизлар бўйи етса тикарди палак,
Мен сени севдим-у, олдим қўлимга.
Саватда товланар ранг-баранг ипак,
Баҳор нусха ташлар чизган гулимга...

Душман ажал тортиб келди Ватанга,
Бизнинг севгимизга ташлади ҳижрон.
Сен кетдинг яроғинг олиб елкангга,
Қайтаман, кут,— дединг — ёв битган замон.

Сен-ла бирга кетди баҳор ҳам юрак,
Ёмон ваҳималар олди ҳушимни.
Келгач дилбар хатинг, хайрли дарак,
Умидим ўсди-ю, тикдим ишимни.

Уни тикабердим кечалар бедор,
Қаршимда суратинг, тортдим қатимни.
Хаёлимда сенсан доим, азиз ёр,
Ишқинг билан чекдим севгим хатини.

Ёвни тамом қилиб сен қайтсанг ғолиб,
Ишқда бирга тепгай биздаги юрак.
Сени қаршилагай қуёшдай ёниб,
Йўлингга кўз тутиб мен тиккан палак.

Сенинг дилларингга бергай ул ором,
Севгим армуғони бўлур умрбод.
Меҳрибон қўлимнинг санъати мудом,
Сенинг рўпарангда турса бас, мен шод!

1943

ҲИЖРОН КУНЛАРИДА

Эй севгиси азиз, эй севимли ёр,
Кетма, асло кетма кўзимдан йироқ!
Гарчи тушимда ҳам сени бир кўриш —
Ҳижрон кунларидан минг бор яхшироқ.

На гўзал тунларки севгили тунлар,
Узун қиш тунлари ўзинг тушимда.
Қора кўзларингнинг дилбар нигоҳи
Кун бўйи яшайди ақлу ҳушимда.

Келиб деразамдан боқдинг жилмайиб,
Кўрдиму, севинчдан тилим бўлди лол.
Бир нафасга келдим,— дединг,— кўргали
Қушдай учиб чиқдим олдингга дарҳол.

Атрофда очилди ўлка боғлари,
Биз аста йўл олдик гуллар сайлига.
«Сен учун очилган, сенга деб уздим,
Ол,— дединг,— қўлингга сўлса майлига».

Севги, ҳаяжонда ёнингда юриб,
Берган гулларингни дасталаб олдим.
Ҳаёдан юзинга боқолмай тикка,
Ранго-ранг гулларга нигоҳим солдим.

Гулларда учратдим сенинг кўзингни
Оташин севгингни ўқидим унда;

Уни ўпмак бўлиб юзй̄мни қўйдим...
Қушлар ҳам сайради шу ажиб тунда.

Мен уйғониб қолдим. Қалбим безовта,
Сўнгра бедор ўтдим ол тонг отгунча;
Ҳам тушда, ҳам ўнгда излайман сени
Сен ёвни йўқотиб омон қайтгунча!

1944

ВИДОЛАШУВ

(М. Исаковскийдан)

Жоним, сен йироқда, битмоқда куним,
Қалам олмоқдаман қўлга сўнгги бор.
Қимга бориб тегса, майли, мактубим
Сенга ёзилмишдир зинҳор ва зинҳор.

Алвидо, қадрдон! Энди баҳорда,
Қизлар гулни куйлаб ўйнамас боғда.
Бунда зулмат ҳоким, сўлим қизларни
Қулликка йўллайлар тонг отар чоғда.

Азизим! Эркисизга фашист ерида,
Таҳқир ва азобсиз бўлурми ҳаёт?
Балки аллақачон бир дор тагида,
Менга мунтазирдир оғзи қон жаллод.

Балки жарликларга отар танамни,
Ётарман пок сийнам бўлеб чок-чок.
Паришон ёзилган ипак сочимни
Топтаб ўтиб кетар қадами нспок.

Жонгинам! У олтин кокилни унут!
Энди у ўсмайди. Топталгани рост.
Гуллар, гул баргига тушган шабнамни
Барини унуггин, фақат ол қасос!

Мени қайлигим деб атардинг ҳар он,
Хушнуд тўй кунларин кутардим доим.
Энди бир ифлоснинг ҳирсига қурбон
Бўлиб, гунчаликда сўлди чиройим.

Ҳалок этмасинлар, ўлдирмасинлар,
Яшамоқ истайман байрамга қадар.
Шунда ҳам сен пешвоз чиқма йўлимга,
Таний олмаслигинг, жоним, муқаррар.

Татьянанг рухсори сарғайиб сўлган,
Таниб ололмайман ўзимни тамом.
Жондан севганингни унут, азиз ёр,
Аммо ёшлигим-чун олгин интиқом!

Қалин ўрмонлардан овозим эшит,
Ўлдир ул аблаҳни, жаллодни ўлдир!
Ёздим бу мактубни гурбатда куйиб,
Шунинг-чун ёшимдан қоғоз ҳам ҳўлдир.

Алвидо, қадрдон, жоним, алвидо!

1943

БИЗНИ КУТ

(М. Исаковскийга жавоб.)

Татьяна, овозинг қулоққа етди,
Пора-пора бўлди юрак шу замон.
Фашист қамчисининг қурбони бўлди
Кулнинг жаранглаган, сен яшаган он.

Гулшанлар қўйнида орзуга тўла
Ҳаёт кечирардинг инсонликка хос.
Боғдаги булбулга бўлиб ҳамоҳанг,
Сайраб ўсар эдинг ғурбатдан халос.

Энди чарх ураркан ўлим бошингда,
Зорингдан титради еру осмон.
Жаллодлар куларкан сенинг қаршингда,
Жонинг ўртандими ўтда беомон?

Сени балоларга этиб гирифтор,
Асло ташлай олмас қулликка ҳеч ким!
Бизнинг интиқомга бўлади дучор,
Ҳам сўзсиз ўлимга этилар маҳкум.

Ипак сочларингни топтай олур ким?
Бармоғи текканнинг олинур жони!
Сенинг кўз ёшингга сабаб бўлганлар,
Ҳар бир томчисининг бўлур қурбони.

Қалин ўрмонлардан келади додинг,
Сенинг кўз ёшингдир ундаги шабнам.
Бизни кут, қуритар сенинг кўз ёшинг
Шарқдан кўтарилган қуёш субҳидам

Бизни кут, қаршингда турса ҳам ўлим,
Йиртқич чангалида бўлсанг ҳамки, кут.
Қардошларинг сенга узатган қўлин,
Буюк ишонч билан бизларга кўз тут.

Бизни кут, бардошинг сенга бўлсин ёр,
Занжирбанд бўлсанг ҳам этамиз халос.
Аждарҳо оғзидан — ўлим чоҳидан
Қутқарар биздаги муқаддас қасос.

Сен ул асоратда бўлмайсан ҳалок,
Байрам кунларига етасан омон.
Товусдай товланиб бошингда гултож
Хиромон юрасан эркин ва шодон.

Бизни кут жонгинам, бардош билан кут!

1943

ҒОЛИБЛАР ҚАЙТГАНДА

Иўқ, бўлмас, бормайман,— деди-ю хотин
Хизматин тамомлаб чиқди кўчага.
Кун тикка, ҳаво дим, у ҳар қадамда,
Дуч келди висолга шошган тўдага.

Безалган машиналар учар тизилиб,
Гулдаста кўтарган қизлар беҳисоб.
Қизил байроқларда, шод чеҳраларда,
Висол айёмига чорлаган хитоб.

Кўл силкиб жилмайди уларга қараб,
Жонлангандай бўлди қайғули юзи.
Жадал уйга қайтди. Хонага кириб
Эри суратида тўхтади кўзи.

Узоқ туриб қолди, гўё суратни
Биринчи кўргандай ўз ётоғида.
Ўксиб-ўксиб боқди, кўзини узмай,
Икки томчи қотди оқ ёноғида.

«Нечун сенга бўлган пок муҳаббатим,
Шунча тез фироққа бўлди гирифторм?
Жонлар берар эдим бир нафасига
Мен ҳам сенинг билан кўришсам дийдор.

Мана, ўлдирувчи ва аччиқ ҳижрон,
Тамом ёнди зафар алангасида.
Неча йиллар кутган муҳтарам висол,
Ярқираб Тошкентнинг бўсағасида.

Бу кун қайтиб келар Ватан мардлари,
Элнинг келажагин сақлаб қолганлар.
Азиз тупроғини, бахтини севиб,
Эркни машъал қилиб, тунни ёрганлар.

Бу кун қайтиб келар қардош элларни
Фашист занжиридан озод этганлар.
Шулар, парчаланган арслон танангни
Опичиб қирғоқдан олиб ўтганлар.

Шулар, гўринг тўла нур бўлсин дея,
Иссиқ қўллар билан ташлаган тупроқ,
Сўнгра қаттиқ жанглар, зўр бўронларда,
Шу ер, шу қишлоқни ёвдан этган пок.

Бу кун шулар қайтар — Ойгулнинг эри,
Умиднинг дадаси қайтади қолиб.
Чиқмасам бўлмайди, бутун элда тўй,
Бу кун йиғлаш гуноҳ бу уйда қолиб.»

Кўзин чирт юмди-ю, силкди бошини,
Хотин тетик юриб чиқди эшикка.
Самода янграйди ғалаба куйи,
Қуёш чарақлайди тепада тикка.

Қўлда қайчи билан кирди гулзорга,
Ҳали узилмаган гуллар оралаб.
Қош ўртасин ёпди марварид реза,
Гулдан даста қилди танлаб, саралаб.

Хотин шошилади, қучоғида гул,
Уғлини етаклаб чиқди кўчага.
Чиқди-ю, дам ўтмай қўшилиб кетди,
Висолга ошиққан қувноқ тўдага.

1945

Бахтиёр севгини куйларди созим,
Ўлим ханжарига тегди-ю синди.
Ҳижрон фарёдидай совуқ овозим,
Наҳот, лириканинг ёлқини тинди?

1944

А

КЕЧИР, ҚОЛДИМ ҒАФЛАТДА

Сени бирдан жонсиз кўрдим,
Жоним чиқди менинг-да.
Эс-хушимдан ажраб турдим,
Гуйғум кетди сенинг-ла.

Кошки әди мен бошингда,
Турган бўлсам ўша дам.
Кирмасмидим мен қонингга,
Бермасмидим жонни ҳам.

Ажал деган бешафқатга
Кошки отсам ишқимни,
Тўлдирсам ҳам кўкни додга
Сақласам мен бахтимни.

Кошки әди сўнг қўлингда,
Эркаланиб берсам жон.
Сўнгги нигоҳ сенда қолса,
Мен кўз юсам беармон...

Яшаш сенинг ҳаққинг дедим,
Кечир, қолдим ғафлатда.
Йўқ әди-ку бўлмоқ маҳрум
Бизнинг илк мунис аҳдда.

1944

Ю Л Д У З

Уйда бўғилдим-у чиқдим эшикка,
Ер устига чўккан оқшомги туман.
Гўё кўзларимга боққандай тикка
Яшнарди бир юлдуз худди сенсимон.

Худди сендай узоқ ва сендай ёрқин,
Авжи чақнаганда сўғади у ҳам,
Бир юпанч: севгимнинг осмонидан
Учмасдан ёнасан, эй гўзал ҳамдам!

1944

НЕ БАЛОГА ЭТДИНГ МУБТАЛО

Утди ойлар ғам билан оқиб,
Дил топмади зарра тасалло.
Фироқингда қолдим тутоқиб,
Не балога этдинг мубтало.

Кўз очгани қўймайди алам,
Есшим қўйсам куйдирар болиш.
Юпатоламас китсб ва қалам,
Мисраларим кўтарар нолиш.

Наҳот шунча маъсум, шундай пок
Севешмоқда алам бор шунча?
Бардсш бермас ирода, идрок,
Тамоман лол ақл, тушунча.

Тоғдай бор деб билган юрагим
Қуш бошича қолмади чоғи?
Ғамни енгарман деган сарим
Яна ортар алами, доғи.

Эриб кетмагандим севгингдан,
Бўлмаслик-чун бахтингдан жудо,
Бирга қолиш учун сен билан
Куяману, бўлмайман адо.

1945

СЕН ҚАЙДАСАН, ЮРАГИМ

Қалб бұлганда йироқда
Ирода экан ожиз.
Дўстлар ҳам кўп атрофда
Аmmo мен якка ёлғиз..

Бирдан қалбим кексариб,
Қон ҳам қочди юзимдан.
Сен сирдошни ахтариб,
Хаёл кетар изингдан.

Қайга кетдинг юрагим,
Битди бардош ва тоқат.
Суҳбатингдир тилагим,
Дилда ҳасратим қат-қат.

Кўпдир айтажак сўзим,
Угитларингга зормен,
Йиғлайсан деб дўстларим
Таъна қилар. Нетай мен?

Совуш бермайди менга,
Ёқиб кетганинг олов.
Нетай, етмайман сенга,
Уртага ташланган ғов.

Ишққа маскан юрагим,
Топиб бер, деб қистайди.
Нима қилай, бераҳм —
Руҳим сени истайди.

1945

КҮРГАНМИДИНГ КҮЗЛАРИМДА ЁШ?

Соғинганда излаб бир нишон,
Қабринг томон олар эдим йўл.
Келтирардинг менга бир замон,
Энди ҳар чоғ мен элтаман гул.

Келдим. Узоқ қолдим мен сокин,
Сенинг азиз бошингда ёлғиз,
Осмон тиниқ эди ва локин,
Парча булут етиб келиб тез,

Кўкда менинг бошимда туриб
Гўё юрагимдай қалқди у.
Кўзимдаги ёшимни кўриб
У ҳам тўқди ёшини дув-дув.

Биз йиғладик тепангда шу кун,
Келдингми деб кўтармадинг бош.
Айт-чи, сен-ла бахтиёр онлар,
Кўрганмидинг кўзимда бир ёш?

1945

БАҲОР КЕЛДИ СЕНИ СУРОҚЛАБ...

Салқин саҳарларда, бодом гулида,
Бинафша лабида, ерларда баҳор.
Қушларнинг парвози, елларнинг нози,
Бахмал водийларда, қирларда баҳор...

Қанча севар эдинг, бағрим, бу баҳорни,
Урик гулларининг эдинг мафтуни.
Ҳар уйғонган куртак ҳаёт берган каби
Кўзларингга суртиб ўпардинг уни.

Мана қимматлигим, яна баҳор келиб,
Сени излаб юрди, кезди сарсари.
Қишнинг ёқасидан тутиб сўради сени,
Ул ҳам ёш тўкди-ю, чекилди нари.

Сени излар экан, бўлиб шаббода,
Сен юрган боғларни қидириб чиқди.
Ёзиб кўрсатай деб ҳусн-кўркини,
Яшил қирғоқларни қидириб чиқди.

Топмай, сабри тугаб бўрон бўлди-ю,
Жарликларга олиб кетди бошини.
Фарҳод тоғларидан дарагинг излаб,
Сойларга қулатди тоғнинг тошини.

Қирларга илк чиққан қўйчибонлардан
Қайда шоир дея айлади сўроқ.
Барида сукунат, маъюслик кўриб,
Ҳориб, чарчаб келди, тоқатлари тоқ...

Сўнгра жило бўлиб кирди ётоғимга,
Хулкар ва Омоннинг ўпди юзидан.
Сингиб ёш куйдирган заъфар ёноғимга
Секин хабар берди менга ўзидан.

Лекин ётоғимда сени тополмай,
Бир нуқтада қолди узоқ тикилиб.
Яна ел бўлди-ю, кезиб сарсари,
Мендан сўрай кетди қалбимни тилиб:

«Қани мен келганда кулиб қаршилаб,
Қўшиғи мавжланиб бир дарё оққан,
«Бахтим борми дея, яккаш сўроқлаб»
Мени шеърга ўраб суқланиб боққан?»

Ўрик гулларига тўнмайди нега,
Елда ҳилпиратиб жингала сочин.
Нега мен келтирган шўх нашидага
Пешвоз чиқмайди у ёзиб қулочин?»

Қандай ишққа тўлиб боқарди тонгга,
Камол топтирарди кенг хаёлимни.
Унинг рангдор, жозиб қўшиғида
Мудом кўрар эдим ўз жамолимни.

Қани ўша куйчи, хаёлчан йигит?
Нечун кўзингда ёш, туриб қолдинг лол.
Нечун қора либос, сочларингда оқ,
Нечун бу кўкламда сен паришон ҳол?»

Қандай жавоб айтай, лолдир тилларим,
Баридан тутдиму келдим қошингга.
У ҳам ғаминг билан кезди афтода,
Боқиб туролмайин қабринг тошига.

Аламда тутоқиб дарахтга кўчди,
Куртакни уйғотиб сўйлади ғамнок.
Сенинг ёдинг билан елиб беқарор,
Гуллар ғунчасини этди чок-чок.

Гулу райҳонларнинг таралди атри,
Самони қоплади майин бир қўшиқ.

Бу қўшиқ нақадар ошно, яқин,
Нақадар ҳаётбахш, оташга тўлиқ.

Баҳорга бурканган сен севган элда,
Овозинг янгради жўшқин, забардаст.
Ўлмаган экансан, жоним, сен ҳаёт,
Мен ҳам ҳали сенсиз олмадим нафас.

Ҳижронинг қалбимда, созинг қўлимда,
Ҳаётни куйлайман, чекинар алам.
Тунлар тушимдасан, кундуз ёдимда,
Мен ҳаёт эканман, ҳаётсан сен ҳам!

1945

ҲАЁТ ЖИЛОСИ

Яна йилдай узун бўлди тун,
Кўзларимга келмади уйқу.
Турли хаёл чулғаб ўйимни,
Утдай ёқди бошимни парқув.

Тўшагимда кучсиз ва ҳорғин
Тўниб ётдим хаёлга ботиб,
Девордаги гардиш палакка
Шуъла тушди қуюндай оқиб.

Сўйламади юпанчли сўзлар
Одатдаги дўстлар сингари,
Аммо енгил тортиб нафасим,
Назаримда ғам кетди нари.

Уйга кирган ҳаётбахш жило,
Тишга боқ, деб қилгандай хитоб.
Кўтарилиб дарчадан боқдим,
Оғушига олди офтоб.

Қарадиму, кўзимни ортиқ
Узолмадим тирик ҳаётдан.
Созим, қалбим, қўшиғим билан
Мафтун бўлдим мен қайта бошдан

Ана, қушлар қанотида нур,
Нур-ла ўйнар баргдаги шабнам.
Шу гиёдай, эй азиз офтоб,
Интиламан сен томон мен ҳам.

1946

УРИК ГУЛЛАГАНДА

«Теразамнинг олдида бир туп,
Урик опшоқ бўлиб гуллади...»
Гулни кўриб ишқпараст қалбим,
Минг айтилган дарддан куйлади.

Севги қурғур бунча зўр экан,
Хижрон қўшар экан ҳарорат.
Ўлгудайин муштоқ бўлибман —
Висолингга, йўқ чоғи тоқат.

Сени қумсаб оқшом чоғида
Кириб келдим шу таниш уйга.
Биз бир чоқлар яшаган уйда
Тунаб қолдим хаёл-ла бирга.

Бунча иссиқ, бунча ҳам шинам,
Ёшлик кечган торгина шу жой.
Бунда яшар ажиб онлардан,
Ишқ-ла ўтган тунлардан чирой.

Ҳар бурчаги элитар ҳушим,
Нақадарлик ошно, яқин.
Худди тунда камолга етган
Кўшиғингда чақнаган чақин.

Бунда ҳаёт — илҳом онлари
Қаламингдан тўкилган гавҳар.
Гул бўйини олганда шамол
Рашкка тўлиб тўнган у кўзлар,

Сен тугатгач чанқоқлик билан
Ўкиб мафтун бўлганим ҳаёт.
«Қалай деган» бўлиб термулган
Кўзларингнинг оташи ҳаёт.

Ҳали ҳаёт, такрор ўқиркан
Завққа тўлиб яйраган кўксим.
Юзингдаги улуғвор, майин,
Бир жаҳонга арзир табассум.

Бари ҳаёт, муҳаббат каби,
Ҳамма ерда кўринар изинг.
Паррандалар нағма куйида
Жаранглайди товушинг, сўзинг.

Мени ўраб олди ҳаяжон,
Яна ортди севгининг кучи.
Шарқ қизариб, чиқмоқда қуёш,
Олтинланди теракнинг учи.

Сен куйлаган ўрик шу кеча
Бурканди оқ — оппоқ чечакка.
Мен қадрдон хотира билан
Жўнаб кетдим уйимга якка.

1947

СОҒИНГАНДА

Қанча бўлди кўрмаганимга,
Эй қалбимнинг дилбари шоир!
Қанча бўлди бирга ўлтириб,
Сўзлашмадик дилларга доир.

Дил-чи, дилим унутиб бўлмас
Ишқ қўшиғи ёзилган китоб.
Хаёл хиёл чертиб ўтдими —
Топиб бер деб қилади хитоб.

Иккимизга маълум бир қудрат
Йиллар ўта сенга тортади.
Унутайин дейману, фақат
Дилда унинг ўти ортади.

Ҳам табиат, ҳам дўст, ҳам рақиб,
Барчасини қолдириб доғда,
Кўришсак-у, яна тирилса
Ўша ўлган бўса дудоғда.

Юрагимнинг шоҳи деб сени,
Майли бу гал ўзим тиз чўксам.
Ҳузурингда бахтдан тебраниб,
Ишқ ва соғинч ёшини тўксам.

1950

ХАЁЛЛАР

Эй хаёллар, елдай сездирмай
Келасизу, чулғайсиз ўйим,
Ҳатто безган чоғда ҳам ғоят,
Кўксингизга ташлайман ўзим.

Зотан сизсиз бўм-бўшдай ҳаёт,
Дил қанотсиз қуш билан тенгдир.
Ҳатто икков зўрға жойлашган
Ҳонам сиз-ла осмондай кенгдир...

Тун ухлайди ширин уйқуда,
Ой-юлдузда оқади ҳаёт.
Сиз-чи, мени этасиз мафтун,
Ўйим чулғаб елпийсиз қанот.

Бодом тоғларига чирмашиб,
Излашасиз бирга оҳуни.
Оққуш каби енгил ва кўркам,
Мен-ла кечиб ўтасиз сувни.

Кўз ёшидай тиниқ ҳар булоқ
Табиатга тутар ойна,
Мағрур бошин қорға ўраб тоғ
Акс этади бир оппоқ сийна.

Сиз тиклайсиз севги ва илҳом
Ўйи бўлмиш оппоқ ўтовни.
Ва эсимга солиб қўясиз,
Ўзи эсдан чиқмас бировни.

Шунда сизга янги ном бериб,
Хаяжонда атайман Севги.
Юксалтирар дилимни тоғдай
Шу янги ҳис, шу янги сезги.

Маст назар-ла атрофга боқиб
Табиатда кўраман чирой.
Кун шуъласин қамраб тўлқинга
Шўх кўпириб оқар дарё, сой.

Олтин рангга кириб кўринар,
Дала йўлдан кўтарилган чанг.
Чўл чечагин менга тутқизар,
Қирғоқдаги ҳар тош, ҳар харсанг.

Сеҳргарсиз тирик хаёллар,
Сеҳрингизга этасиз мафтун.
Йўқса чўлда қийғоч гулшанни,
Тикандан гул ундирмак нечун.

Оқшом ғунча атаб кетганим,
Хандон кулиб боқса эрталаб,
Салқин кеча камол топдирган
Соҳил мендан қилса шеър талаб.

Шунда сизни чечакка ўраб,
Номингизни атайман Илҳом.
Мук тушаман шеър машқига,
Севинчига, дардига дил ром.

Оппоқ қоғоз, кичик бир қалам,
Изланишда ўтиб кетар тун,
Гоҳ севги деб сарлавҳа қўйиб,
Изтиробда ёнаман бутун.

Гўзал оқшом каби сездирмай
Келасизу чулғайсиз бошим,
Гоҳ қийнайсиз, гоҳ яйратасиз,
Туни бўйи бўлиб йўлдошим.

1947

БАХТИЁРМАН
ҲАЁТНИ
КУЙЛАБ

* * *

Лекин менинг ўлкам тинчлик ўлкаси,
Ортида тентирар душман кўлкаси.

Шу ёрқин, илҳомбахш туннинг тинчини
Бузмақ-чун қайрайди қонли тишини.

Мен дейман: дўқингиз тамом беҳуда,
Бу тинчлик қўргони мустаҳкам жуда!

Сулҳ байроғин тутган миллион-миллионлар,
Сизни ўша атом бомбангиз билан

Итқитиб ташлайди жаҳондан мангу!
Сулҳпарвар халқларнинг одил фикри шу!

Мен осойиш тунда беғам, беозор,
Бахт берган тупроқни сақлайман бедор.

Кремль юлдузи қаршимда чақнар,
Нурига ювилар гуллар, япроқлар.

Айқириб оқади каналларда сув,
ГЭС лардан қуйилар қудрат ва ёғду.

Эсаркан Коммуна чўққисидан ел
Ёрқин илҳомларга тўлади шод дил.

* * *

Оппоқ тонг отади....
Куйимга йўлдеш,
Кўкда ярқирайди каттакон қуёш.

Шуъласи тутаркан она тупроқни,
Секин сўндираман мен ҳам чироқни.

Қалбим офтобдан бўлиб мунаввар,
Дейман: салом сизга, сулҳпарвар эллар!

1952

ДУСТИМГА

Бугун одатимча тонгда уйғониб,
Азизим, ҳақингда яна сурдим ўй.
Яна эрта баҳор ирмоқларидай,
Менинг кўкрагимда тўлқинланди куй.

Нечунким, ўзингни тонгга ўхшатдим,
Бахтинг ярақлади қуёш сингари.
Сенинг йўлларингни эслатди менга
Уфқдан юксакка интилган сари.

Фақат сен кўрган тун юлдузсиз эди,
Қуёш чиқди, ботди сендан узоқда;
Ҳатто қалбингдаги туғма ўтинг ҳам,
Сўнди қора турмуш солган тузоқда.

Сенга Ленин тутган эрк байроғининг,
Қип-қизил шуъласи тушгач кулбангга
Сен ғамгин бошингни кўтардинг аста,
Уша сўнган ўтинг олди аланга.

Инсонсан, инсондай кун кечир,— деди, —
Бошингдан кўтариб қоп-қора тунни.
Қамашган кўзинг-ла кўрдинг бир умр
Сенга инсонликни берган қонунни.

Сомон йўлидан ҳам узоқ йўл босдинг,
Келиб етишгунча сен бу ҳуқуққа.
Қанча жон, қанча қон, умид, истеъдод,
Қанча Турсунойлар чўкди қудуққа.

Не-не машаққатли йўлларни босиб
Чиқолдинг зулматдан ғолиб, саломат,
Тунингга нур киргач, дилингда ҳаёт,
Заҳил юзларингда чиқди малоҳат.

Очиқ кўзлар билан оламга боқдинг,
Ҳаётни танидинг ранг-баранг ва кенг.
Ўаҳон ҳам умрида илк кўрди сени,
Эркину, оводу, ҳамма бобда тенг.

Асир умидларинг қулф уриб кетди,
Уфқдан уфққа етди қулочинг.
Сен билан яшнади улуғ мамлакат,
Бахтига жўр бўлди сенинг қувончинг.

Сен — она! Сен битмас ҳаёт булоғи,
Ҳаётни яратган муҳтарам омил.
Улуғ келажакнинг ёш ниҳоллари
Сендан тармоқ ёзиб топар такомил.

Сен — куйчи, пахтакор, олим, тўқувчи,
Юлдузлар илмини билган мунажжим;
Табиат сиридан баҳс этганингда,
Қуръон ҳам, инжил ҳам бари қолди жим.

Сен бахтиёр эдинг. Бошланди уруш,
Эрингни оқшомда жангга кузатдинг.
Тонгда биринчи бор зоводга келиб,
Эгасиз дастгоҳга қўлинг узатдинг.

Колхозда тўкин, мўл ҳосил ёйилиб,
Шундай қола берди қўлингга қараб.
Оила ташвиши, уруш ваҳмаси —
Барчаси, барчаси қилди иш талаб.

Ҳар ерда улгурди эпчил қўлларинг,
Ҳафталаб билмадинг уйқу ва ҳордиқ.
Вафо одат бўлди... ҳатто тул қолган
Чоғда ҳам севгинга қололдинг содиқ.

Ғарбдан келган зулмат сўқилди чок-чок,
Сенинг ўғилларинг очган ўт билан;

Ундаги жасорат, муҳаббат, нафрат
Сенинг соф кўксингдан ўтган сут билан.

Елканга юкини ортган бу йиллар
Бутун борлигини кўрсатди яққол.
Гарчанд сочга қўнди бемаҳал қиров,
Чиройинг, ироданг тополди камол.

Баҳодир халқимиз ғалаба қилди,
Яна изга тушди фаровон ҳаёт.
Паҳлавон элингда бошланди тинч иш,
Яна гуркуради меҳнат ва ижод.

Яна бағринг бутун, кўнгил беташвиш,
Яна орзу-ҳавас, умидлар қат-қат.
Ҳосилдор ерларда, олтин қўлларда,
Яралур ҳар куни янги саодат.

Ҳаётнинг борлиги, бари сеники,
Ҳар қайга узатсанг етади қўлинг.
Сенга кеча-кундуз нур ўзи ҳамдам,
Тўғридир, ёрқиндир ва кенгдир йўлинг.

'Дўстим, сен ҳақингда сураarkanман ўй,
Сени хотирлатди ўлканинг тонги.
Қушларнинг кумушдай қанотларида
Гўё учиб юрди кулгинг жаранги.

Ўзинга берилган буюк ҳақ билан,
Сен кулгин, қаҳ-қаҳанг оламга кетсин.
Чамандан тарқалган баҳор елидай
Хориж Шарқ қизининг қалбига етсин.

Балки чанқаб-чанқаб кутар шу елни,
Бир чоқлар худди сен кутган мисоли.
Суқ билан қараса ҳеч ажаб эмас,
Чунки, сен ҳурликнинг ёрқин тимсоли.

Дўстим, илгари бос, фақат илгари!
Сени етаклайди ленинча ғоя.
Октябрь бахш этган муқаддас қонун
Буюк ҳуқуқингни қилар ҳимоя.

1949

ЙИГИТЛАРГА

(Ўзбек жангчилари делегациясига.)

Салом келтирибсиз, хуш кўрдик дўстлар,
Соғ кўриб, юксалди кўнгил бепоён.
Шод бўлди оталар, оналар, қизлар,
Ҳамма орзу қилди кўрмакни шу он.

Келдингиз, баҳодир йигитлар, сиз-ла
Ҳалоскор мардларнинг саломи келди,
Соғиниш, муҳаббат, меҳрга тўла
Хатлари ҳам ширин каломи келди.

Бизнинг дилимизда сиз бор ҳар маҳал,
Музаффар йўлингиз эл нигоҳида,
Душманнинг бошига ёғдириб ажал —
Жавлон урганингиз қасос отида.

Сиз жангда ботирсиз, сизнинг юракда,
Кекса боболарнинг ўлмас номи бор.
Муқаддас интиқом ёшлик ғурури,
Танда йигитликнинг жўшқин қони бор.

Биз эса сизлар-ла оламиз нафас,
Ҳар бир ғалабангиз келтирар шодлик.
Сиз қилич солганда, ўлганда душман,
Биламиз қардошлар олар озодлик.

Азиз паҳлавонлар, уринг аблаҳни,
Қанча кўпроқ ўлса, шунча тез зафар,
Қанча кўпроқ ўлса, элнинг бошидэи
Тезроқ кўтарилар бу хавфу хатар.

Биз сизни кутамиз, кўзлар интизор,
Дилни пора қилар ҳижрон тунлари.
Лекин тунимизни ёритар ҳар он,
Сиздаги зафарнинг ўткир нурлари.

Биз сизни кутамиз, қадрдон мардлар,
Бодомлар оқ гулин очгани дамда,
Далада иш қизиб, эсганда еллар,
Қизлар уйқусини этганда канда.

Ёвни янчиб келинг тезроқ, кутамиз
Бухор беқасамдан ёзиб поёндоз.
Бутун кўчамизда бўлади байрам,
Гулдасталар билан чиқамиз пешвоз.

1943

СТАЛИНОБОД ХОТИРАЛАРИ

1. Яқинлик

Элим йўллар экан саломи билан,
Меҳринг қанотида пар каби учдим.
Сени бир кўришни қилардим орзу,
Мана, зумрад тонгда бағрингга тушдим...

Тонгдай ёш, дарёдай уйғоқ шаҳарсан,
Жувон кун иш билан олади нафас.
Ёшлигинг эсларкан, салобатингга
Дўстлик ғурури-ла қарадим бирпас.

Муҳташам бинолар гўзал, басовлат,
Кўчалар нур каби покиза, адил.
Йўлларга соябон дарахтларингда,
Ухларкан олтин куз — атлас бир фасл.

Тарихинг сўйлади жаннат боғингда,
Токларни кўмаркан менга боғбон чол.
Яқин ўтмишингни бу кунинг билан
Таққослаб кўролмай ақлим бўлди лол!

Шу ерда бўлганмиш кўҳна Душанба,
Туяни кўмгудай ботқоқлик ва лой.
Тиккайган дарахту тангадай соя
Кўрмаган жазира, қашшоқ, вайрон жой.

Шаҳар барпо бўлмиш унинг кўзида,
Ўзи қўйишганмиш пойдеворга гишт.
Бундаги энг кекса дарахт ҳам ҳатто
Унинг ўз қўлида топмиш парвариш...

Кўчангда сафарга чиққан карвондай
Тераклар кўзимни тўртди йироққа.
Хаёлим чирмашди равоқ сингари
Мағрур кўтарилган мўйсафид тоққа.

На гўзал манзара очар бу тоғлар,
Тўшига баҳорнинг текканда лаби.
Кўшиқдай жўш урар кумуш ирмоқлар
Шафақдай ёнганда лола гилами.

Мен ҳасад қилардим тожик шоирга,
Агар бўлмасайди эркин кўшигим!
Баҳор илҳомига бўлурман шерик —
Кўшиқ сайёҳ сифат билмайди кўним....

Тоғлиққа кираман — ўнгу сўлимда
Бир тоғнинг иккига бўлинган қадди —
Тош бағрин қоқ кесиб нурга очмиш йўл
Ижодкор халқингнинг истаги, қадди.

Варзоб соҳилида — тоғ орасида
Янги барпо бўлган шаҳарда турдим.
ГЭС дан пойтахтга кокилдай симдан
Нур берур қора кўз қизингни кўрдим.

Бахтлар водийси деб аталган Вахшда,
Миллионер колхозчи — кечаги деҳқон,
Бепоен ерларинг Фарғона каби
Миср пахтасига бўлибди макон.

Памирда ғаллакор колхоз байроғин
Елпиркан тоғлиқнинг сарин еллари,
Ҳеч ажаб эмаски, у шарқ деҳқонин
Дилини ёритса машъал сингари...

Ҳар ерда учратдим дўстни, ўртоқни,
Мени қаршилади меҳрибон кўзлар.
Нақадар самимий, яқин ва илиқ
Биз фақат дил билан сезолган сўзлар.

Бу кўзлар кўп таниш бўлиши аён,
Чунки нурин олмиш бир офтобдан.

Ўз номин таниган туташ, ёнма-ён
Бирлик деб аталган буюк Китобдан.

Тўғри, боғимизнинг меваси ҳар хил,
Чаманда гулларнинг ўзга япроғи.
Лекин бир ҳаводан олади нафас,
Кўки бир, суви бир, бирдир тупроғи.

Атлас боғларингда қизгин, оташин,
Ғазалхон дўстларнинг ўтди гурунги.
Кўп тилу бир дилдай тўқидик қўшиқ
Ҳаётий бу куйнинг бўлмади сўнги.

Ҳамоҳанг жаранглар бу бирлик куйи,
Узсқ-узоқларда яшаймиз гарчанд.
Орзу-армонимиз бирдир, дилимиз
Кремль нури-ла этилган пайванд.

Шунинг-чун ҳаётинг қувнатди бизни,
Севинчлар жўш урди мисли пўртана.
Бугун бир қуёшдан баҳраманд боғнинг
Ўн беш томонига тарқаймиз яна.

II. Перронда

Кенг шаҳар устига қўнмоқда оқшом,
Туманда мудрайди тераклар учи...
Менинг юрагимда ширин ҳаяжон,
Шу қадар буюкми дўстликнинг кучи?

Мана, бўсағангдан сўнг бор қарайман,
Бутун кўркамлигинг, ҳуснинг кўзимда.
Жўнаб кетаётиб, хайр демакка,
Бир куч тополмайин қолдим ўзимда...

Барча гўзалликни севганим сабаб,
Мармар тонгларингнинг бўлдим мафтуни,
Эрка тупроғингга дўстларим билан
Қадам қўйгандаёқ сезгандим буни.

Сўнги бор қарайман, кўк осмонингга
Ой бўлиб кулади дўстларнинг меҳри,

Баримдан тутади оҳанрабодай
Элларда барқарор дўстликнинг сеҳри.

Сени ўраб олган тоғлар тўшига,
Тўлин ой ёймоқда кумуш кокилин.
Бу кеч оҳуларнинг кўрган тушига
Қулоғим солмайин кетмагим қийин...

Лекин она ернинг зўр экан дами —
Меҳрибон қўйнингдан букун кетаман.
Сени шоирларинг севгани каби
Тошкентни ҳам, сени бирдай севаман.

Яқинмиз, чақирсак товушимиз етар,
Фироқ йўқ дили бир эл ҳаётида.
Қалбимни хотиранг эркалаган дам
Куйимни йўллайман ел қанотида....

Паровоз қўзғалар...

Дам сайин йироқ
Кетаман... қалбим хайр демади сира.
Демакки, яшайди мисли нур варақ
Сен менга бахш этган гўзал хотира...

1947

ЛОБАР ҚИЗЛАРГА

Салом, менинг азиз дугоналарим,
Азизим, лобарим, чеварим қизлар!
Эй, тоза қалбимнинг ошнолари,
Куйларим илҳоми, севарим қизлар!

Қаҳрамон йигитлар кечирсин мени,
Бу кун ҳам қўшиғим сизларга доир.
Сизни, ҳур ва озод, сизни куйламоқ
Менга саодатдир, мен бахтли шоир!

Мана, шод юракнинг севгисин қўшиб,
Чевар қўлингизга бермоқ учун гул,
Сизга ёзган юрак шеърим изидан
Республикам бўйлаб мен ҳам олдим йўл.

Ҳорманг, пахтакорлар, муборақ бўлсин,
Меҳнат ва тинчликнинг мўл ҳосил тўйи!
Ҳаттоки, қуёшга ета олгудай,
Дур бўлиб уйилмиш хирмонлар бўйи.

Кумушдай очилган бу пахталарда,
Сизнинг қўлингизнинг ҳиссаси улуғ,
Жон-дилдан ишлайсиз, чунки қалбингиз,
Эзгу умид билан севгига тўлиқ.

Сиз энди биласиз саодат нима,
Бахтингиз қаерда, кимсиз ўзингиз.
Бу куну эртани очиқ кўради,
Озодлик мунаввар қилган кўзингиз.

Водийлар қўйнига трактор солмоқ,
Фаровон ҳаётда яйраш дедингиз.
Граммлаб пахтани чаноқдан олмоқ,
Уруш фалокатин ҳайдаш дедингиз.

Баҳорги аҳдимиз устидан чиқсак,
Улуғ юртимизнинг боши осмон.
Москва олқишлаб, дўстлар қувонса,
Ҳаётимиз бўлса яна фаровон.

Тинчлик ва шодликни яратувчи халқ,
Сизнинг қўлингиздан кийинса гўзал.
Сизнинг юрагингиз фахр-ла тўлса,
Азизлар, бахт бундан бўлурми афзал?

Ажойиб бир халқнинг лобар қизисиз,
Сиздан мақтончоқлик, мағрурлик йироқ.
Янги-янги тузган режаларингиз
Сизни олға томон ундайди бу чоқ.

Ўз ери, ўз эрки, ўз ҳур меҳнати,
Ўқиб ёд олгани азиз китобдай.
Не бахтдир, ҳар дамги меҳнат маҳсули
Қалбингиз ёритса худди офтобдай.

Оталар эркаси, оналар бахти,
Ватаннинг севгани, дугона қизлар.
Сиз билан шеъримнинг рубоби янграр,
Сиз билан гўзалдир замона, қизлар.

1951

ҲАММА САФАРБАР!

Куз келди ҳосилдор, тўкин ва гўзал,
Қадрдон далада ярқирар пахта.
Худди шу ҳосилни қилгандик мўлжал,
Қурултойда тузган коллектив аҳдда.

Худди шу ҳосилни қилгандик мўлжал
Эрта баҳор ерга чигит экканда.
Буткул йиғиб-териб оламиз жадал!—
Дедик биз тинчликка имзо чекканда.

Бизнинг сўзларимиз — дилимиз демак,
Мусаффо дилимиз севгига тўлиқ.
Биламиз не бахтдир севилмак, севмак,
Элимизнинг бизга севгиси улур.

Лобар қизларим, деб таянаркан эл,
Букилмас таянчдир мағрур қаддимиз.
Сочни чамбар қилиб, маҳкам боғлаб бел
Элга хизмат қилмоқ қатъий аҳдимиз!

Мана, далаларни қоплаган пахта,
Мўл неъматин ёйган тупроқ ва меҳнат.
Шону шуҳратимиз чорлар ғайратга,
Куз нозин енгади ирода фақат.

Билак қудратимиз, юрак ўтини,
Курашга бермасак, келурми зафар!
Ватан бизга берган фазилат, кўркнинг,
Барини теримга қилиб сафарбар —

Бўй тенги ғўзамиз ораларига,
Саҳар ёйиламиз мисоли юлдуз.
Азиз республика далаларига
Бизнинг илк хирмондан ёйилар кундуз!
Гарчанд, гектар-гектар кенг майдонларни
Терим машиналар кезади тинмай.
Гарчанд машҳур, номдор там-там чеварлар
Рекордлар қўяди чегара билмай —

Ҳамон саҳий ерда беҳисоб пахта.
Майдон кенг, ҳосил мўл, айниқса бу йил.
Севимли Ватанга берганмиз ваъда,
Ваъдани бажармай тўларми кўнгил!

Ҳар қиз уйламасми, мен шод, дўстим шод.
Дўстликда яшнади Ўзбекистоним!
Аҳдни бажармасак не дер дугонам,
Боқулик қаҳрамон Сурайёхоним.

Ҳамқадам бўлса саз мусобақадош,
Совет кишисига тенглик фазилат.
Ўзал қиз кипригисимон зич, ёндош,
Бир шон-ла, шараф-ла боришдир ният.

Тинчликнинг байроғи ҳилпирар экан,
Писанд эмас кузнинг бевақт ёмғури!
Ҳатто томчисидан илгари келиб
Териб олажакмиз ҳар кўсак дурни!

Терамиз, суръатни бўшатмай бир дам,
Ишонч зўр, чиқамиз сўзнинг устидан.
Шундан сўнг ярашур Олтин Юлдузлар
Жой олса қизларнинг сўлим кўксидан.

Пахтакор қизим деб таянаркан эл,
Фарзандмиз, бўламиз жонига малҳам!
Сўнгги қоп пахтани хирмондан олиб,
Тинчлик қарвонига ортиб, хотиржам —

Чамбар сочимизни орқага ташлаб,
Яшнашиб чиқамиз улуғ байрамга.
Ваъда шу! Барча қиз ёппа сафарбар
Шараф-ла етмакка шу бахтли дамга!

1952

МАРТ ТОНГИДА

Қорли тоғлар устидан тунни
Секин ҳайдаб зумрад тонг отар.
Нур изидан кирган ёш кунни
Бағри баҳор пойтахтим кутар.

Йўлкаларнинг ойналарида
Олтин мисол ёнади қуёш.
Баҳор ва нур чеҳраларида
Дўстлар менга бўлади йўлдош.

Мана, ўтиб борар олима,
Қадамлари фикридай кескин.
Сочларида ёнади шуъла,
Нигоҳлари кезар тоғ кўксин.

Профессор деб атар халқи
Шу нозанин гўзал жувонни.
Тоғ оҳуси атаса ҳақли
Шоир шеърга ўраб бу номни.

Тупроқ қатин ўрганди узоқ,
Қоялардан, тоғлардан ошди.
Табиатнинг сирин этди фош,
Хазиналар конини очди.

Энди шошар дарсхонасига,
Зафаридан бермоқ-чун хабар.
Сочин сочиб пешонасига,
Қуёш тўлиб шаббода эсар.

Оппоқ тоғлар қори ярқираб,
Тантанада кутади тонгни
Тоғ пойида гигант комбинат
Қучоғига чорлар жувонни.

Олиманинг кўзларида нур,
Дили ижод ишқи-ла тўлиқ.
Тошкент узра эсиб ел ҳур-ҳур,
Қанотида келтирар қўшиқ.

Бунча гўзал, бу қадар дилбар,
Зафар билан янграган бу саз!
Бу қўшиқда, дўстим, сен ҳам бор,
Шундай олға қиласан парвоз!

1950

ПАРАНЖИСИНИ ТАШЛАМАГАН ХОТИНГА

Кундай оппоқ йўл ўртасида,
Кутмаганда учратдим сени.
Очиқ, бахтли қизлар сафида,
Бу юришинг ранжитди мени.

Узоқ ўтмиш бўлиб кўриндинг,
Савол билан келдим қошингга:
Мен ташлаган паранжини сен,
Нечун олиб солдинг бошингга?

Қайда экан бу қора сарқит,
Сақлаб қолмиш қайси ифлос қўл?
Тушунчангни туманга ўраб,
Сени қилмиш паранжига қул!

Сенинг эркинг, ҳаққинг ўғирлаб,
Иродангга занжир солган ким?
Эрк макони бўлган ўлкада,
Нечун қолдинг тутқунликда жим?

Нечун, нечун азиз бошингни,
Ўз юртингда эгиб юрасан?
Хурлигингни қўлингдан бериб,
Паранжига кириб юрасан?

Биласан-ку бизнинг ўлкада,
Аллақачон тутқунлик битган!
Озод эркин қизлар таърифи,
Шон-шуҳрати оламга кетган.

Қара, шунча озод хотин-қиз,
Сендан камми ҳусн бобида?
Ҳар бириси бир ёрқин юлдуз,
Ярқирайди эрк осмонида.

Кремлда кенгаш қуради,
Прагада тушади рақсга.
Измига тоғ кириб юради,
Табиат-ла кирганда баҳсга.

Очиқ кўзин кўкка тикканда,
Кўринади куппа-кундуз ой.
Идрокини сувга тикканда,
Электрга айланади сой.

Тақир чўлни қилади бўстон,
Унинг номи уста пахтакор.
Биласанми, ҳар тонг-ла элга
Рапорт бериш билан бахтиёр.

Қара, унинг кўксида юлдуз,
Меҳнатидан бўлмиш Қаҳрамон.
Сен-чи, нечун чодир ичида
Қолиб кетдинг азизим, ҳамон?

Айт-чи, дўстим, юзинг яшириб,
Паранжига ўраб қўйган ким?
Юлдуз каби ёнган кўзингни,
Эрк нуридан маҳрум қилган ким?

Жоним, ўтмиш чодирин ирғит,
Тонгдай яшна эрклиларга хос!
Танҳоликни абадий тарк эт,
Ҳур дўстларинг билан қадам бос!

Бу пардани ташласанг агар,
Ойни уялтирар юзинг бор!
Тунга боқсанг тунни ёритар
Юлдуз каби ўтли кўзинг бор!

Бу пардани ташласанг агар,
Кўкрагингга тегади офтоб!

Сенинг ўзинг таратган нурга
Душманларинг бермай қолар тоб!

Ташла ғафлат чодирин, дўстим,
Биз билан юр, оппоқ — оқ тонгга!
Ўзинг гулдай яшнаб, ишла-ю,
Юртингни ҳам ўрагин шонга!

1950

БИЗНИНГ ОНАЛАР

Ким танимас бизнинг оналарни,
Сиз қайда сезмайсиз иссиқ нафасин?
Ўлчаб бўлармикан она меҳриши,
Тугатиб бўларми айтиб қиссасин?

Бизнинг она озод, қуллик занжирин
Узган Октябрнинг қизил нурлари.
Энди у чачвонсиз тонгни қаршилар
Ҳамма ерда ўзи қуёш сингари.

Она беҳад буюк, ҳаёт манбаи
Отамиз Ленин ҳам онага фарзанд.
Она ўз сути-ла биз гўдакликдан
Ватан севгисини қилади пайванд.

Она ўз юртини жондай севади,
Ватан ҳам онани севар, ардоқлар.
Бизни эркалатган она қўлларидан
Гулистон бўлади далалар, боғлар.

Иссиқ, юмшоқ чевар қўлидан
Сўйлаб кетар ҳар қандай мотор.
Фабрикада, оғир саноатда
Унинг янги номи новатор.

Эски урфу одат қолган орқада,
Унга йўлдош ҳатто энг улуғ унвон:
Депутат, лауреат, врач, олима,
Келхоз даласида машҳур қаҳрамон.

Бири кеча колхоз раиси эди,
Бугун Москвада олади таълим,
Бири бизнинг ёруғ, кенг синфимизда
Ҳурматли, севикли азиз муаллим.

«Сизлар коммунизм эгаларисиз,
Коммунизм демак илм ва ижод!»
Дея фан нури-ла онгни ёритиб,
Бизга кўмаклашар ёзмоққа қанот.

Биттаси тўқувчи, бири учувчи,
Пойтахтга қатнайди осмон кўксига.
Мана кўрдингизми бизнинг оналар
Ҳамма ерда шонли тинчлик постида!

Она фарзандини уруш-чун эмас,
Ардоқлайди шодлик, бахт учун,
Уруш бўлмаяжак, деркан оналар,
Бу овоз кўрсатар ҳаётий кучин.

Биз-чи, тинч Ватанда ўқиб ўсамиз,
Бахту шодлигимиз биз билан ҳар вақт.
Пионер, меҳрибон, меҳнаткаш, машҳур
Бахту шодлигимиз биз билан ҳар вақт.

1953

У Ч Р А Ш У В

Колхоз клуби кеча
Тўлган эди одамга,
Бирдан нечун Хадича
Сизмай қолди оламга?

Бирдан колхоз қишлоғи,
Севинчига келди тор...
Она ёниб ёноғи
Ўлтиради бахтиёр.

Халойиқнинг тилида,
Она ҳақда борар сўз,
Зал, дераза, эшикдан
Унга боқар юзлаб кўз.

Она ёниб ёноғи
Саҳнада ўлтирар жим.
Ишларининг салмоғи
Сўзланади бетиним.

Минбарга чиқади чол,
Сўзлайди она ҳақда:
— Бу аёлнинг севгиси,
Товланади ипакда.

Колхозда қурт тутувчи
Нурхондай юз-юз аёл.
Лекин олган ҳосилин
Ким қилган эди хаёл?

Гул очилиб сўлгунча
Қурти ўради ипак.
Халқ этаги тўлгунча
Дур тўкди этак-этак.

Пилласидай юрт бўйлаб,
Кетди колхоз шуҳрати.
Нурхон бўлса арзийди
Халқимиз депутати...

Она қуёшдай буюк
Қўринар қиз кўзига.
Меҳнаткаш қўлин ўпиб,
Суртмоқ бўлар юзига.

Онанинг меҳнатидан
Сўзлайди халқ, ватани,
Дилда муҳаббатидан
Яйрар қизчанинг тани.

— Онажоним, жон ойи —
Ёлғиз пичирлар лаби.
Тўрда буюк чиройли
Ватани турган каби.

Тинглар Хадича бу дам
Лов-лов ёнар ёноғи.
Кўз олдида минбардан
Сўзлар бутун қишлоғи.

Кандидатни тинглар жим
Сайловчилар зал тўлиб:
— Шу қишлоқда туғилдим,
Шу ерда ўсдим униб.

Меҳнатга ҳам зафарга,
Ўзингиз ўргатдингиз.
Ҳар бирингиз жаҳондай
Зўр ишонч кўрсатдингиз..

Нурхон опа вужудин
Ўрар ажиб ҳаяжон.

Меҳнатидай салмоқли,
Фикрин қилади баён:

— Ҳамқишлоқлар, дилимда
Яшайди шундай истак:
Гербимизни пахтадай
Безасин кумуш ипак.

Наказингиз жо қилдим
Барини дилга,— деди,—
Бутун кучим-қудратим,
Куч берган элга,— деди...

Қарсак янгради залда,
Қарсак чалди Ҳадича.
Онанинг сўзларидан
Ёриб кетганди кеча.

1954

ВАТАН ТОНГИ

Нурга тўлиб тонг отди ҳур ўлкамда,
Минг-минг ғунча лаб очди зўр гулшанда,
майса узра шабнамлар,
шеърдай қайноқ шод дамлар,
яшнаб чорлар...
Водийларга ёйилди олтин қўллар,
Фабрикларда айланди миллион руллар,
сувга қонган саҳролар,
янги яшил ўрмонлар,
яшнаб боғлар...
Яйловларда ўтлайди қўзи, қўйлар,
Соф осмонда янграйди қувноқ куйлар,
бахтиёр замонидан,
қаҳрамон халқ шонидан
қизлар куйлар...
Гулгун шафақ ранги бор ёноқларда,
Сўнмас қуёш нури бор байроқларда,
тинчлик олиб элларга,
кирсин тоза дилларга
мангу тонглар...

1956

К У Л Д А

Кўлда бўлганмисиз
ёз мавсумида,
Бир дам олганмисиз
сув билан нафас.
Сув салқини қучиб,
қуёш эркалаб,
Ешлик қўшиғидан
Бўлганмисиз маст?

Кўл осмондай тиниқ,
кўл осмондай соф.
Қайиқ сузиб тилади сувни.
Гўзал тўлқинлар
кўм-кўк қирғоқни,
Кунни акс этдирган
улкан кўзгуни.

Ҳатто ўз жамолин қилиб томоша
Табиат бу ерда чиқарар ҳордиқ,
Чунки,
гўзалликлар ярата олган
Ленинчи наслдан
бу — унга тортиқ.

Қайиқ кўлга тўлиб
сузиб юради,
Акси лопиллайди тўлқин қўйнида,
Қуёш ҳам ўйнайди
икки биқинидан
Қирғоқ томон чопган сув ўйинида.

Тўлқин қирғоқ томон шошилар,
оқар,
Ёшликнинг шўх,
майин қўшиғин олиб,
Тинглаб қирғоқ,
сувда
Кўм-кўк толларнинг
Сочдай новдалари қулоғин солиб.

Ёшлик жавлон урар,
бахтини куйлаб,
Узи яратгани бу кўм-кўк кўлда.
Бу ҳаёт кўркига тўймайди кўзим.
Шеър етилади куйчи кўнгилда.

1952

Қ О Р

Олча гули баргидай,
Уйнаб учиб ёғар қор...
Ажаб: қорга қарайман,
Кўзимда яшнар баҳор.

Дарахтларнинг шохида
Қор яшнайди худди гул,
Қия тепаликларнинг
Яхида ярқирар ул.

Чана тортган болалар
Телпагида паға қор.
Қийқириб ўйнашида,
Шодлигида бор баҳор.

Баҳор етилар — қсрда,
Дам олган ер тўшида.
Баҳор кезар — инида
Ухлаган қуш тушида.

Шоликор, пахтакорнинг
Режасида бор кўклам,
Кумуш либосда яшнаб
Ҳаёт қайнаган ўлкам —

Ешу қариси бари
Дилида қордан виқор,
Олмосдай қор тагидан
Кулади кўркам баҳор.

1952

ЎЗБЕК ҚИЗИ ОВОЗИ

(Х. Ҳакимовага)

Мен ўзбек қизиман, ҳурман, озодман,
Эшитсин севимли шоир, овозим.
Бизни озод кўрмоқ, ҳур, онгли кўрмоқ
Буюк орзу эди шоирга доим!

Бутун кучи билан, қалб ўти билан
Занжирни узишга жангга чақирди.
Оташин кўзлари жанговар сўзи
Сочвонларни йиртиб дилларга кирди.

Ленин ёққан машъал ёритган йўлда
Биз топдик асрлик дардларга малҳам,
Партия бошлади бахтиёр кунга,
Биз дадил, шод эркин ташладик қадам,

Эркимиз йўлида тўкилган қонлар,
Бизнинг кўзимизни очди ёрқироқ,
Курашдик, олишдик, олдик ҳаққимиз,
Биз меҳнат байрогин тутдик баландроқ.

Хотин-қиз бўғилмас энди бу элда,
Ватаннинг эркаси бўлиб яшайди,
Ҳар бири билимдон, унинг қўлида
Далалар гуллайди чўллар яшнайти.

Пахта майдонида уста пахтакор
Олтин юлдуз таққан қаҳрамон бўлиб,
Қани кўрсанг эди, севимли шоир,
Куйлардинг янгидан илҳомга тўлиб

Шеърингни ўқийди гўзал оқшомлар,
Қўшиғингни куйлаб қаршилар тонгни.
Сен севган, куйлаган ватанни севиб
Меҳнат-ла маҳкамлар қудратни, шонни.

Шеъринг яшар экан — демак сен ҳаёт,
Демак сен яшайсан севган халқ билан.
Демак бизнинг ёрқин коммунизмга
Биз билан кирасан тўла ҳақ билан!

1952

САОДАТНИНГ АМЕРИКАЛИК ХОНИМГА ЖАВОБИ

Менга келиб тегди, бойвучча хоним,
Флор вилласидан ёзган хатингиз.
Ажаб зуккоклик-ла сурибсиз қалам,
Ҳасад ёндирганда қора дилингиз.

Мактуб дилнинг рамзи деганларидай,
Мен ҳам қиёфангиз кўрдим шу хатда.
Ёзибсиз бойликлар... уруш ва яна
Ўзингиз ва менинг унвоним ҳақда.

Билсангиз сиз бошқа, мен бошқа олам,
Сўзларим албатта қилди ҳайрон.
Майли, Совет Шарқи эркин қизининг
Жавобин эшитсин халқлар ва жаҳон!

Сиз ҳам геологсиз, сизнинг унвонни,
Отангизнинг беҳад бўйлиги берган.
Эрингиз доллари хазинада тахт,
Саройингиз кўкка кўкрагин керган.

Фарзандни вужудан ёмон кўрасиз,
Қаритади, дейсиз туғиш аёлни.
Сиздаги билимни берган долларнинг
Жаранги банд этган бутун хаёлни.

Кийим-кечакларнинг йўқдир ҳисоби,
Миллиондан ошади олтин ва безак.
Гулларга ўралган виллангиз тўлиқ,
Хизматингиз қилар қора қул беҳад.

Ишлаш нега керак, умр роҳатда,
Қуллар меҳнатидан оқиб келар пул.
Мана, америкалик калтабин хоним,
Сизнинг унвонингиз, қиёфангиз шул!

Сиз ўша тақинчоқ долларга банда,
Вилладан дунёга ташлаймиз назар.
Кўзингиз ўйнатар менинг ёш ўлкам,
Хусни тўлиб гўё баҳорги саҳар.

Сиз англай олмайсиз бизнинг дилларни
Тўлдирган зўр кучнинг берган бахтини!
Мана мен геолог, неча йилларки —
Тинмай ўрганаман тупроқ қатини.

Бу овод тупроқда қуллик сўзини
Инсон учратмайди ҳатто луғатда....
Қулликни туғдирган ваҳший бир қонун
Ижод этилади сизнинг тарафда!

Мен қулмас, қулим ҳам бўлмас ҳеч қачон,
Бу зўр оилада бир ҳаёт мавжуд.
Териси қорами, оқми, сариқми,
Совет кишисининг номи-ла машҳур.

Мен ҳам фан доктори, бойвучча хоним,
Мен ҳам бойлигимнинг билмайман чекин.
Менинг парвозимда фан чўққисига
Сиз деган долларнинг қўли йўқ лекин.

Мен оддий бир ўзбек чўпоннинг қизи,
Мени фан доктори қилган Ватаним!
Менинг хазинамнинг бойлигин санаб
Бугун Уолл-Стрит уйқудан маҳрум!

Ҳасад-ла сиз тинмай санайсиз лекин,
Ҳисобига етмай куясиз доғда.
Чунки бу қурилиш, ижодий ишлар
Кундан-кун ўсади азиз тупроқда!

Жаҳон назарида кун сайин ошган
Дуру гавҳарларнинг асили манда!

Буюк коммунизм бўлиб кўринар,
Маҳон назарини унга тикканда.

Бу — сўнгсиз қирларни гардишдай ўраб
Ўсган ўрмонларнинг кўйдор шовқини.
Янги каналларда қуёш нуруни
Қамраб оққан сувнинг кўм-кўк тўлқини.

Чўлда барпо бўлган янги боғ кўрки,
Бу — олтин буғдойлар, зар каби ипак.
Бизнинг оппоқ олтин хирмони ҳар куз
Ҳар колхозда бўлар кўкка етгудак.

Барчаси бир қуёш нуруни эмиб,
Кундан-кун ортади қудрати, кўрки.
Бу — менинг Ватаним, тақдирим, бахтим,
Хазинам аталур Советлар юрти!

Сизда геологга йўқмиш эҳтиёж,
Бу ҳақ! Сизга қиммат бу кунги ўлжа.
Бизнинг Тошкентдаги университетлар
Ҳар йил мамлакатга берар юзларча!

Лекин, буюк ишлар учун бу ҳам кам!
Ҳеч бири ўлтирмас сиз каби беиш!
Дилида жўш урган муқаддас тилак:
Ҳаёт гўзаллигин кўпроқ яратиш.

Кўксимда хазинам бир қуёш қадар,
«Олиб халқингга бер!» деб чорлар ҳар тоғ.
Ернинг қатламидан тутқун нефть дер:
«Кўзим оч, айқирай мисоли булоғ!»

Тоғларга биз берган ҳаёт изидан,
Кирав коммунизм ёрқин чироғи.
Мана менинг режам, ҳаёт харитам,
Менинг Ватанимнинг порлоқ иқболи!

Менимча, жаҳонда сиздан йўқ қашшоқ,
Эй дуру гавҳарга кўмилган хоним!

Пардоз қутисида билим ҳам, дил ҳам,
Сизнинг тушунчага ёлғиз пул ҳоким.

Чақалоқ оғзидан келган сут ҳидин,
Менга берган кайфи албат сизга ёт,
Умрингиз боғини урган куз ели,
Боши берк кўчада сиз кирган ҳаёт.

Сизда келажак йўқ, сизнинг кўзингиз
Бу кунги олтину доллар асири.
Сиздай беистикбол, сиздай беҳаёт,
Уолл-Стритнинг қора тақдири.

1951.

САЛОМ, МИСР!

Бугун юрагимда жуда кўп кўшиқ,
Ҳаяжондан тилга келмайди калом.
Совет Осиёсин жўшқин қалбидан,
Қаҳрамон халқ, сенга келтирдим салом.

Гарчанд оралиқда денгизлар, тоғлар —
Тошкент Қоҳирага огадек яқин.
Эрк кўрган қул араб кишани тор-мор
Этганда кўзида чақнаган ёлқин
Бизнинг дилга солган қувончли тўлқин.

Мен кўрдим Миср-ла елкама-елка
Суриялик қизлар қурганин ҳаёт,
Кўшиқдай Осиё, қайноқ Африка
Кўлга кўл берганин маҳкам умрбод.

Порт-Саиднинг эркин, жасур қалбидан
Қуёшга юз тутган ол байроқ кўрдим.
Бу — жангда тўкилган қонлардан ўсган
Истиқбол лоласи жаҳон кўзига —

Миср, танитаркан сени қайтадан
Жон бериб, мангулик олган ўзига
Қурбонлар хокига бош эгиб турдим.

Қурбонлар хокига бош эгиб мен жим,
Зангор Нил нафасин тингладим шу вақт.
Машҳур қадим Миср гўзал юраги
Мен билан ҳур. озод бошлади суҳбат:

Бухоронинг ўлмас санъатларини
Араб устасига не қилди қардош?
Мисрнинг кўк ўпар эҳромларини
Қай куч қилди кекса Памирга йўлдеш.

Не керак онага, гўдакка, элга,
Не учун бу кураш жасурлик, мардлик?
Нил ва мен сўраймиз: гўзал Москва
Ҳамда Қоҳира дер: дўстлик ва бирлик.

1958 йил январь
Қоҳира

ДУСТЛАР
И Ж О Д
БОҒИДАН
ЛА В Ҳ А

ОҚШОМГИ СОАТДА

Қуёш оғиб уфққа ботди,
Деразамдан кумуш ой боқди.
Парпиради осмонда юлдуз,
Атроф ухлаб... ғусса юмди кўз.
Боққа чиқиб оламан нафас,
Ой нурида куйлайман бирпас...
Бу ер қандай тоза, кенг, эркин,
Унутилди ҳамма ғам секин.
Теварак боғ, уйлар қордай оқ,
Сайроқ булбул ўрмонда уйғоқ,
Волиндаги ҳаётдай худди
Ҳаёт қайда бегона юртда?
Она қучган каби ардоқлаб,
Уйларни тун олган қучоқлаб,
Гўё ширин фарзанд бешигин
Тебратгандай аллалаб секин
Нафас олар баҳорги ел жим...
Юрак тўлар қўшиқларга лим..

УМИД КУТАМАН

Бас! Тарқалинг оғир хаёллар,
Ер юзида яшнади кўклам,
Наҳот, ёлғиз ғусса, фарёдлар
Туманида сўлар ёшлик дам?
Йўқ! Мен кўзда ёш билан кулиб
Қайғуда ҳам қўймам куйларим,
Мен барибир умидга тўлиб
Кулмоқчиман, кетинг ўйларим!
Мен ҳаттоки харобаликда,
Вайронада ўстираман гул.
Йўлларга гул экиб — совуқда
Суғораман кўз ёшла буткул.
Бу ёшлардан қўзғалмас бўрон,
Эрир ундан музлик қатламлар.
Мен эккан гул очилиб чандон
Балки келар ажиб кўкламлар.
Бу йўлларнинг чўққиларига
Зиналарни тошдан қуярман,
Харсангларни кўтарганда ҳам
Қўшиғимни тинмай куйларман.
Йилдай узун қоронғу тунлар
Мижжа қоқмай ўтаман уйғоқ,
Тунлар шоҳи — йўлчи юлдузни
Ўз кўзим-ла бўламан кўрмоқ.
Ҳа, кўзда ёш билан куламан,
Қайғуда ҳам қўймам куйларим.
Мен барибир умид кутаман,
Бас, тарқалинг, ғамгин ўйларим!

КУЙЛАРИМ

Куйларим! Нега сиз чақмоқдай бўлиб,
Жангларда ёнувчи пўлат эмассиз,
Ё душман бошини бешафқат узиб
Ташловчи шамшири қасос эмассиз.

Эй менинг тобланган тигим — куйларим,
Сизни қинингиздан олсам суғуриб,
Фақат оқизасиз дилдан хунларим,
Ёв бағрин тешмайсиз яшиндай уриб!..

Бағишлаб барча куч, билим санъатни,
Мен пўлат шамширни чархлайман жангга —
Ярқираб деворнинг бўлиб зийнати
Турган бу пўлатдан не фойда менга?

Эй, менинг курашга тайёр куйларим,
Биз ҳалок бўлмасмиз беҳуда ҳеч бир.
Балки сиз нотаниш жасур дўстларим
Қўлида бўларсиз душманга шамшир.

Кишанга теккан тиг чиқарган садо
Душман қўрғонини қўпориб ташлар.
Озод қардошларнинг дардига даво
Бўлиб кураш сари, жанг сари бошлар.

Қасоскор ҳеч қачон жангда енгилмас,
Хужумга кираркан қўшиқ-ла ҳамдам.
Куйларим! Бу заиф қўлларга эмас,
Жасур курашчига ёр бўлинг ҳар дам!

ҲАЕТ СУВИ

(*Лиляна Стефановадан*)

Йилдан-йил авж олиб иссиқ нафаси
Жавдарзор устида кезганда тўзон,
Бутун оиланинг улуғ онаси
Ёмғир тилар эди худодан ҳар он.
Бурчакдан боқарди худо бадқовоқ,
Ҳамон ёнар эди мис гардиш қайноқ...

...Бувимнинг шу кўҳна даргоҳига боз,
Узоқ элдан келдим меҳмонга шу ёз.
Учрашувни кутдим. Туғилган ерга
Тезроқ етиш эди эзгу бир орзу.
Кўпдан қурғоқчилик таниш бу элга
Шиша тагида мен олиб келдим сув.

Ўтди учрашувнинг илк ҳаяжони,
Ҳол-аҳвол сўрадик бир-биримиздан,
Сўнгра ҳурмат билан олиб шишани
Дедим:— Россиядан, она, бу сизга.—
Йўқ, она, бу оддий сувлардан эмас,
Гоҳ мовий денгиздай уради тўлқин,
Гоҳ ҳали кеча қум пишқирган чўлга
Эилол дарё бўлиб киради бугун...

Оила улуғи — кампир тик туриб
Жиддий, сукут ичра уқди сўзимни.
Худо номи билан қайта чўқиниб
Секин этагига артди қўлини.
Сўнгра, уйи тўри, болалар ва мен
Дехқонча таомлар дастурхонига —

Дуо ўқиб сепди муқаддас сувдай —
Волга-Дон сувини — ҳаёт сувини.

Чўқиниб ҳориган, экиб чарчаган,
Ўришда чарчаган қўллар олдида,
Гўдаклар юзида пориллаб ёнган
Томчилар олдида қолдим сукутда...

МЕНИНГ ҰЛКАМ

(Соломея Нерисдан)

Каҳрабонинг олтин томчисисимон
Тоза, ноёб менинг кичкина ўлкам.
Қўшиқдай жарангли, шодликдай равон,
Ярқираб кундан-кун яшнайти кўркам.

Сен олтин шуълалар сочган қаҳрабо,
Эй Болтиқ гўзали, озод Ватаним,
Литвам, азиз номинг юрагимга жо,
Сен қуёш сингари қўлга тутганим.

СССР халқларин денгизига сен
Қуюлдинг жарангли янги тор каби.
Қудрат-ла янграган қўшиғида мен
Овозингдан таңиб оламан сани!

КУЙЛА, ЮРАКИ

Куйла юрак, тинмайин куйла,
Куйла, тупроқ ва осмонни,
Куйла, сенинг қўшиқларингда
Гувилласин Ватан ўрмони.

Жанг тўфони солган даҳшатдан
Куйла, тутқич бермаган эй қуш!
Сукут ётдир — ўлка ғурбатда,
Жангда тутиб ёнаркан турмуш.

Куйла, майли, қўшиқ фарёди
Гумбурлаган довулдан ўзсин!
Куйла, куйинг тутиб ҳар ённи
Пулемётлар овози ўчсин!

Куйла, юрак, қасос садоси
Кессин ёвни заҳарли ўқдай!
Ғазабларинг ўлим балоси
Бўлиб бўғсин худди сиртмоқдай!

Орзу-армонларинг кўкдай кенг,
Барин куйла, тинмайин жўшқин!
Куйламасанг — сен тош билан тенг,
Оёқ ости бўласан у кун!

САЛОМ!

Баҳор! Музнинг занжирин,
Жўшқин уриб ювар сел.
Ўлкам наҳрин сувларин
Куйин олиб эсар ел.

Эрк деб уйғонар куртак,
Майса чўзар бошини.
Салом, баҳор-ла эгзак,
Азиз ўлкам ёшлиги!

ҲАМЗА ҲАКИМЗОДА НИЪЗИИ

(Мирдза Кемпедан)

Қоя, жарларидан Шоҳимардоннинг
Туғилар икки соф ва сулув дарё,
Оқ ёлли Оқсувнинг тўлқинларининг
Ҳуснига зилол кўз Кўксув маҳлиё.

Али мазорининг атрофи ғамгин,
Уялар сингари қишлоқ уйлари.
Қийғирлар учади,

бўрон кўчади,

Ва Шоҳимардоннинг деҳқонларига
Шундай эшитилар шоир куйлари:
— «Оғалар, кулбада танҳо чекманг ғам,
Қўлга қўлни бериб курашинг аҳил.
Бир бўлсин дала ҳам, қўй ҳам, пода ҳам,
Ҳеч кимга берманг!

У сизники буткул!

Ваҳшийлар тилини суғуринг тамом,
Кемирди танангиз гўштини узоқ,
Қўлингизда энди озодлик ва нон,
Ўзбек ўз элида бирлашган ўртоқ!
Бессмачини қирмай қўйманг қуролни,
Ёш советни қилинг ёвдан ғимоя.
Шайхларнинг ҳийласи, дини, қуръони
Ёш қизлар бахтига солмасин соя.
Асрлар ғафлатин ҳайданг кўзлардан,
Уйғонинг, қаддингиз кўтаринг сарбаст!
Қисмат гилдираги ўтган йўллардан
Кўтарилган чангдай тўзмоқ етар, бас!

Чимматни ташласин ўзбек қизлари,
Оғушига олсин ҳаёт ва кўёш.
Севги-ла учрасин қора кўзлари,
Бўлолсин меҳнатда бизларга йўлдош!

Ҳали тун мудраган харобаларга
Киран нур кўзлари пориллаб, озод,
Жин чироқ дудига, парвоналарга
Хотима беради порлоқ бир ҳаёт.

Али мазорига топиниб ожиз,
Ҳеч ким имдод тилаб боғламас алам!
Тоғлик тепасида лоладай қирмиз
Байроқ ҳилпирайди абадий кўркем.

Чунки Ленин келган Шоҳимардонга!» —

Шундай дейди Ҳамза, оташин шоир,
Кеча ҳурлик олган батрак-деҳқонга.
Дадил боқар деҳқон — ҳар ишга қодир.

Қалблари ўтидан ёнар кўзлари,
Шоирга етади деҳқон сўзлари:

«Ҳамза, биз сен билан, сен билан бориб,
Қашқирлар галасин қиламиз яксон.
Шайхни афюни-ла қонига қориб
Советни — ҳаётни сақлаймиз омон!».

Қоянинг мағорли қавакларидан,
Кўзи қонга тўлиб шайхлар қузатди.
Бешафқат қўл тоғнинг харсангларидан
Узиб олиб шоир узра қулатди.
Мудҳиш ўлим бўлиб қулади харсанг,
Фарёд-ла тўкилди тош аралаш қум...
Тинди ёниқ нафас, қўшиқ ва оҳанг,
Қайрағоч остига қўйилди марҳум.

Қоя жарларидан Шоҳимардоннинг
Туғилар икки соф ва сулув дарё:
Оқ ёлли Оқсувнинг тўлқинларининг
Ҳуснига зилол кўз Кўксув маҳлиё.

Қорли чўққиларнинг оппоқ кўксида
Дам олиб ётади коммунист куйчи.
Қора булутларни қувиб кўкидан,
Шоирни юксакка кўтарган юрти.

Колхоз далалари, водий, боғлари
Гуллаб, яшнаяпман!— дейди шоирга.
Қайрағоч тагида оқ ёноқлари
Ениб туради қиз, нигоҳи ерда.

«Ҳамза шеъри каби гўзалсан!»— дейди,
Еш ўзбек йигити шу дилдорига...
Оқсувдан нурқанот қуш париллайди
Нур бериб колхознинг зўр рўзгорига.

Қишлоқ тепасида ёнган чироқдан
Нур олган нигоҳлар аланга мисол.
Чўққиларга боқар: яқин-йироқда
Фақат сўнмас нурни кўради хушҳол.

Тоғ узра, қуёшга яқин юксакда
Ҳамза ором олиб ётар бу замон.
Халқ унинг орзусин ташир юракда,
Куйлари тилларда жаранглар ҳамон!

МЕҲНАТДИР МЕНИНГ ОТИМ

(Марварид Дилбози)

Инжу, марварид эмас,
Меҳнатдир отим маним.
Ҳаётимда бир нафас
Меҳнатсиз яшамадим.

Ўша менинг ҳар замон
Мушкулим этган кушод.
Қалбимга бериб дармон
Кунларимни этган шод.

Тоза ишқим, оромим
Ширинлиги, ҳусни шу.
Танҳоликда ҳамроҳим,
Тун-кунимнинг дўсти шу.

У яқиндир қалбимга,
Туғишган азиз йўлдош.
Энг оғир кунларимда
Менга бахш этган бардош.

Уйимни, оиламни
Бахтга тўлдирган ўша,
Кенг кўрсатиб оламни
Менга севдирган ўша.

У — севгилим кўзининг
Ишқ тўла қулишидир,
У — умримнинг ҳуснининг
Баҳордай тўлишидир.

Хиёнатни билмаган
Энг мунис дўстдир бизга.
Ҳаётимиз безаган
Ёр бўлсин умримизга.

Биз уч дўстимиз азалдан:
Қалбим... меҳнатим ва ман.

ОНАНГДАЙ СЕВСИН ҲАЁТ

Сен уйқуда чекдинг оҳ,
Уйқусиз ўтдим шу кеч.
Узмай юзингдан нигоҳ
Ўлтириб чиқдим нотинч.

Сенинг қоп-қора сочинг
Ёстиқ узра паришон.
Истайман ниҳол ёшинг
Дард чекмасин ҳеч қачон.

Уйқуда оҳ чекдинг сен,
Уйқу бўлди менга ёт.
Бахтингни ардоқласин,
Онангдай севсин ҳаёт.

ПАНЖОБ ОВОЗИ

(*Ҳинд шоираси Амрита Притамдан*)

О й д и н т у н

Ёрқин олтин умидим тонги,
Ором тўла бахтиёр туним.
Овозимдир ўлкам жаранги,
Тинглар уни тупроғим, элим —
Байрам каби бугун ойдин тун.

Ҳар япроқнинг нафаси билан
Мен ҳам қониб оламан нафас.
Бошоқларга тўлиб олтин дон...
Чайқалганин қиляпман ҳис —
Байрам каби бугун ойдин тун.

Зулм буккан эди қаддимиз,
Асрларча кўр қилган зулмат.
Мана энди озод халқимиз
Қул бўлмайди ҳеч кимга ҳеч вақт —
Байрам каби бугун ойдин тун.

Еш тўкмаймиз тилаб бир имдот,
Сигинмаймиз хор бўлиб асло.
Ўз дардига халқ топар нажот,
Жароҳатга топалар даво —
Байрам каби бугун ойдин тун.

Июнь гаримсели қутурсин,
Майли қуйсин декабрь сели.
Озод меҳнат қиларкан, ўзин

Боқа олар тупроғим эли —
Байрам каби бугун ойдин тун.

Мен даламни қиламан шудгор,
Олтин уруғ сочаман унга.
Меникидир арпа ва буғдой,
Бизникидир не кирса қўлга —
Байрам каби бугун ойдин тун.

Эга бўлган ерга халқ ўзи,
Ўзи қилар ҳосилин хирмон.
Мўл-қўл пишир, овқатинг, қизим,
Тўйгунича есин ҳар бир жон —
Байрам каби бугун ойдин тун.

БХАНГРА

Бу кун байрам қилар элинг ўз бахтин,
Сен ҳам олтин билагузук тақ, хотин.
Дуги-дуги чалиб чорлар, кел!
Бханграга рақс тушади эл.

Озод бўлди бу жонажон юртимиз,
Бахтиёрмиз унга эга бўлдик биз
Дуги-дуги чалиб чорлар, кел!
Бханграга рақс тушади эл.

Жўхоримиз зилол девор мисол зич,
Меҳнат қулмас, меҳнат озод, яшаш тинч.
Дуги-дуги чалиб чорлар, кел!
Бханграга рақс тушади эл.

Серохор оқ газламамиз бўлар мўл,
Шуъла билан кумуш ташлар унга гул!
Дуги-дуги чалиб чорлар, кел!
Бханграга рақс тушади эл.

Кўз илғамас майдонларда олтин дон,
Денгиз каби тўлқинланар тўқлик, нон.
Дуги-дуги чалиб чорлар, кел!
Бханграга рақс тушади эл.

Йили бўйи тўқ бўламиз, бўлгин шод,
Ширин татир ишлаб топган нон ҳар чоқ
Дуги-дуги чалиб чорлар, кел!
Бханграга рақс тушади эл.

Бўлиқ ўтлар бўйин эгар ўроққа,
Ем мўл бўлар сигир билан бузоққа
Дуги-дуги чалиб чорлар, кел!
Бханграга рақс тушади эл.

Ғишт уй қуриб яратамиз ёрқин бахт,
Хотин, тилла билагузугингни тақ
Дуги-дуги чалиб чорлар, кел!
Бханграга рақс тушади эл.

ЗАЙНАБ
ВА
ОМОН

(Ҳамид Олимжоннинг
шу номли поэмаси асосида
ёзилган либретто)

ҚАТНАШУВЧИЛАР

- З а й н а б** — Анор холанинг асранди қизи, колхоз звено бошлиғи,
19 ёшлардаги гўзал қиз.
- О м о н** — Колхоз тракторчиси, 24—25 ёшларда.
- Х у р и** — Зайнабнинг жонажон ўртоғи, колхоз звено бошлиғи, шўх,
хушчақчақ қиз.
- С о б и р** — Москвада ўқиб келган, агроном йигит.
- Р а и с** — Колхоз раиси, 60 ёшларда.
- Э р г а ш** — Колхозчи, хушчақчақ йигит.
- А н о р х о л а** — Зайнабни тарбия қилган 56 ёшлардаги аёл.
- Н о с и р о т а** — Собирнинг дадаси.
- Ш а р в о н х о л а** — Собирнинг онаси.
- Р и х с и б у в и** — Эскиликка берилган колхозчи аёл.
Колхозчи қиз-йигитлар, кексалар, болалар, чолғучилар,
раққос ва раққосалар...

БИРИНЧИ ПАРДА

Биринчи кўриниш

Баҳор. Зайнабнинг деразалари боққа очилган хонаси. Боғ бошлари оқ пушти гулга кўмилган, қийғос очилган ўрикзор. Дераза олдида чироқ нурида Зайнаб ишқий ҳаяжонда мактуб ёзмоқда.

З а й н а б

Сени бир вақт, сени кўргандан буён,
Менинг кўзларимга уйқу бегона.
Сенга кўнгил, кўнгил қўйгандан буён,
Хаёл сенга шайдо, гўё девона.

(Хатни кўздан кечириб)

Ёзолмадим, йўқ, ёзолмадим.

(Мактубни йиртиб ташлайди. Яна ёзишга тутунади)

Севдим сени жондан, севгим ошкора
Этмайин деб изҳор, қилдим кўп хаёл.
Ўз ишқингдан, эй ёр, сўз очсанг зора,
Дедим, кунлар, ойлар, ортиқ йўқ мажол.
Юз ўғирма, дардим баён этсам, оҳ,
Эзгу соф қалб билан севаман сени.
Нетай, соф қалб билан севаман сени.

Зайнаб севги билан маст, илк тонг, ҳамма ёқ гул, нур. Зайнаб балтиёр. У бутун гўзааликни, табиатни кучгудай.

Баҳор келиб ҳусни ортган кенг боғлар,
Элим бахти балқиб ётган тупроқлар,
Бирга униб ўсган дўстлар, ўртсқлар,

Қ и з л а р *(акси садо)*

Ўртоқлар.

З а й н а б

Дилда кулган муҳаббатми, ё баҳор?

Қ и з л а р

Муҳаббатми, ё баҳор...

З а й н а б

Хаёлимда фақат сен Омон,
Юз кўрмасам менда йўқ чора.
Топиб бер деб дил қилар тугён,
Нетай. кўрсам дил бўлар пора.
Ун тўққиэга тўлганда қиз сайрарми,
Йўлдош топиб дил чамандай яшнарми,
Ишда ҳормай, куйда толмай яйрарми,

Қ и з л а р (акси садо)

Яйрарми...

З а й н а б

Қанот берган муҳаббатми, ё баҳор?

Қ и з л а р

Ҳам муҳаббат, ҳам баҳор...

Зайнаб уйга кириб кетади.

Ҳ у р и (киради)

Сайра, сайра ишқинг боғида,
Очил раъногулдай сен қийғоч.
Яйра, яйра ўт қучоғида,
Гўзал шодлигига қўйнинг оч.
Беишқ ҳаёт — бегул бир баҳор,
Ҳаёт кўрки — тоза муҳаббат.
Ишқни асло рад этма, зинҳор,
Жондан севмак, севилмак — зўр бахт...

Ҳури столдан Зайнаб ёзган хатни қўлга олади, қизлар ишга кетаётиб киришади. Хор билан уйдан чиққан Зайнабни ўрайдилар.

Қ и з л а р

Колхозда кўп йигитлар, гўзал қаҳрамон,
Сиз танлаган бахтиёр нодир йигит ким?!

Кўксингизга ишқ гулин тақиб ўртоқжон,
Дилга баҳор бахш этган қодир йигит ким?!

З а й н а б

У бир қуёш, у бир тонг, гўзал бир достон,
Айтай десам тилим лол, ким, у йигит ким?!

Қ и з л а р

Айтинг, айтинг, бўлиб ўт, ўртагувчи жон,
Кўзга уйқу бермаган ботир йигит ким?!

Қизларга қўшилиб З а й н а б, Х у р и шод-хуррам далага чиқиб
кетадилар. Дам ўтмай саҳнага қўлида ҳозиргина териб олинган бир
даста лола билан О м о н киради.

О м о н

Ахтарар кўзим, куну тун сени,
Толпинар дилим, сенга қуш каби.
Яшнар дилимда ишқинг гулзори,
Сўнмас ўтингда ёнганим сари.
Йиллар ўйимда танҳо сен ўзинг,
Туним ёритар меҳрибон кўзинг.
Кўрмасам юзинг, тоқат йўқ менда,
Қалбимга бахш эт, бир ором ўзинг.
Ахтарар кўзим, куну тун сени,
Толпинар дилим, сенга қуш каби...

Омон лолаларни секин Зайнаб деразасига қўйиб чиқиб кетаётганда,
иккинчи томондан Носир ота кўринади. У Омонни кўриб капалағи
учиб кетади.

Н о с и р о т а

Куппа-кундуз туш кўрганга ўхшайман,
Бу ким? Омон? Омон? Нияти ёмон.
Анор, Анор!..

А н о р х о л а (киради)

Вой келинг, ассалом.

Қани, қуда, киринг ичкари.

Н о с и р о т а

Йўқ, кирмайман, хафаман сиздан,
Қизингизни бир йигит оздирди йўлдан.

А н о р х о л а

Вой, у ким экан?

Н о с и р о т а

Битта келгинди.

А н о р х о л а

Вой шўргинам...

Н о с и р о т а

Бу қиз бизни қўйди уятга.

А н о р х о л а

Не қилай, не дейсиз?

Н о с и р о т а

Бошлансин тўй сўзсиз,
Етар эрта-индин деган сўз. Хўш?

А н о р х о л а

Мен ризоман.

Н о с и р о т а

Ҳа, баракалла,
Тез кунда тўй бўлар худо хоҳласа.
Хайр!

А н о р х о л а

Хайр!

Н о с и р о т а чиқади.

Парда

БИРИНЧИ ПАРДА

Иккинчи кўривиниш

Ез. Дала шийпони. Пахта даласида қиз-йигитлар гўзани чеканка қилиб юришибди. Улар анча узоқдан хор билан ўтадилар.

Й и г и т - қ и з л а р

Ватан бўйлаб ер устида кулганда офтоб,
Азиз диёр кўкси нурга бўлганда сероб,
Пахтазорлар, дилбар қизлар, мард йигитларнинг
Меҳнатидан яшнаганини қилинг томоша.

Й и г и т л а р

Санам қизлар қўлларида яшнайдн колхоз,

Қ и з л а р

Шўх йигитлар меҳнатидан кузда ёрқин юз,

Й и г и т - қ и з л а р

Деҳқон ҳосил кўтарганда элда тўкин куз,
Пахта, буғдой карвонини қилинг томоша.

Й и г и т л а р

Ҳормай ишланг, чечан қизлар, далангиз чорлар,

Қ и з л а р

Толмай ишланг, мард йигитлар, далангиз чорлар

Й и г и т - қ и з л а р

Ўз еримиз, ўз элимиз, халқимиз чорлар,
Гайрат тўкиб роҳатини қилинг томоша.

Йигит - қизлар даланинг иккинчи томониغا ўтар эканлар. Зайнаб улардан ажралиб қолади Унинг кўзлари Омонни беқарор ахтаради.

З а й н а б

Барча йигит майдонда,
Сарвари қайда экан!
Дил ахтарар ҳар ёндан,
Дилбари қайда экан!

Ишлайману, толмайман,
Муҳаббатинг қонимда.
Сенсиз нафас олмайман,
Сен меҳнатим, шонимда.

Чопиб келаётган Омон Зайнабни кўриб тўхтайтиди.

Зайнаб ва Омон дуэти

О м о н

Тоза кўнглим гавҳари, кўзим қароси, ассалом,
Эй ҳаётим зийнати. дилнинг давоси. ассалом.
Ой жамолингни кўриб, яшнабди боғлар нур
тўлиб.
Қуш навоси, тоғ ҳавоси дилни чорлар сен бўлиб,
Эй азиз, жон офати, ҳам роҳати, кел, ассалом,
Кўрмасам йўқ тоқатим, васлингга зор дил, ас-
салом.

З а й н а б

Соғиниб кўрмоқка зор эодим туну кун, ассалом,
Шодладинг кўнглим ўйин, эй мард баҳодир,
ассалом,
Баркамол бўйинг кўриб, яшнабди боғлар нур
тўлиб.
Қуш навоси, тоғ ҳавоси дилни чорлар сен бўлиб,
Эй азиз, жон офати, ҳам роҳати, кел, ассалом,
Кўрмасам йўқ тоқатим, васлингга зор дил,
ассалом.

О м о н

Хўш, айтолдингни опангга, Зайнаб?!

З а й н а б

Айтолмадим, Омон!

О м о н

Менинг ўзим бораман.

З а й н а б

Йўқ, йўқ!

О м о н (ўзича)

Демак, севмай қолди у мени.

Танаффусга зинг урилиб, ҳамма хор билан саҳнага кириб кела
бошлайди. Омон ўзини четга олади.

Ҳ а м м а

Ою қуёш, кексаю ёш пахтакор, пахтакор,
Ҳар дам ўсиб қулф уради пахтазор, пахтазор.
Ким олдинда, ким орқада, ким оқсоқ, ким илғор,
Ҳосил учун тортишувда ким ўзар, ким ўзар.

Қ и з л а р

Қуёш билан бирга турган ўзимиз, ўзимиз.

Й и г и т л а р

Ойдаи сизни қувиб юрган ўзимиз, ўзимиз.

З а й н а б

Қувиб етинг!

Қ и з

Етолмас!

З а й н а б

Қувиб етинг!

Қ и з

Етолмас!

Й и г и т л а р

Ким етолмас, етолмас, ким етолмас, етолмас.

Қ и з л а р

Ҳа, ҳа, ҳа, ҳа...

Билакда куч, юракда ўт ҳормадик, толмадик,
Ҳури бошлиқ йигитлардан қолмадик, қолмадик.

Ҳ а м м а

Ким олдинда, ким орқада, ким оқсоқ, ким илғор,
Ҳосил учун гортишувда ким ўзар, ким ўзар!

Х у р и

(Уз йигитларига жиддий)

Ҳа, ҳа, ҳа... Хўш, шоввозлар!

Й и г и т

Узмасак, биз йигит эмас, шер эмас, шер эмас,
Ким олдинда, ким орқада, ким оқсоқ, ким ўзар.

Йигитлар ялласи, қизлар ўйини бошланади.

Й и г и т л а р

Уйнанг, уйнанг, уйнанг, уйнанг ёр, уйнанг.
Уйнанг эй, шўх жонажонлар, уйнамоқ чоғи бу кун.
Бу ажиб қўлларда обод юртимиз боғи бу кун.
Меҳнатингиз элда дoston, санъатингиз бебаҳо,
Бағримиз куйдирса майли ишқингиз доғи бу кун.

Р а и с

(У ўйин вақтида кирган эди)

Эй, ҳорманглар, дўстларим!

Ҳ а м м а

Бор бўлинг, Раис ота!

Р а и с

(Ҳурига тегажоғлиқ қилиб)

Нега хафа кўринасан, сен қизим?

Х у р и

Ишламайман бундан кейин йигитлар билан.

Р а и с

Нима учун?

Х у р и

Зарра ўт йўқ юракларида.

Р а и с

Сен бошлиқсан, сабабчи ўзинг.

Э р г а ш

(Хурига тегажоглик қилиб)

Олма гули нопармон, илғорлар шоду хандон,
Хурихонга қарасам, дилхонам бўлар вайрон.
Вой, вой жоним,
Ночор ҳолим,
Ваъдам эрдай,
Чеҳрам шердай,
Ноғаранг така-тум,
Ишда йўқ уним,
Куйдим, ўлдим.

Ҳамма кулади. Хури яна тажанг.

Р а и с

Тўғри танқид, қабул қил Хури.
Ибрат олинг Омондан.

Ҳ а м м а

Омондан?!

Р а и с

Мен нақл этай...

Ҳ а м м а

Қани ота, муштоқмиз.

Ҳамма раис атрофини ўраб . ўтиради. Раис ҳикоясини бошлайди.

Р а и с

Кеч тун эди. Қушлар ҳам тинган,
Сахро қора либос кийинган.
Сойларда тун, водийларда тун,
Япроқларда, яйловларда тун.
Гулдурайди бир нарса фақат,
Нур ўпқини қуйилар фақат.
Тинмай кезар қудратга тўла,
Тун қўйнига солар ғулғула.

Кеч тун багрин мардларча ёрган,
Кенг далага пўлат от солган.

Р и х с и б у в и

Ё худойим, нима у?

Х у р и

Ким у?

Р а и с

Сизга айтсам, сирни дўстларим,
Бу полвон тракторчи...

Х а м м а

Омон!

Р а и с

Ҳа, Омон!

Х у р и

Раис отам тасвирга уста.

З а й н а б (ўзича)

Омон, азиз Омон!

Р а и с

Шу тун юшатмаса ғўза тагини,
Шаббодадан қотарди тупроқ.
Ғўза етиларди кечикиб.

Х а м м а

Тўғри!

Р а и с

Бундай полвон озмас колхозда.
Мана Зайнаб, эл ичра донгдор,
Ундан Хури қолишмас зинҳор,
Хар йигиг мард, ҳар қиз серғайрат.
Жон куйдириб қилади меҳнат,
Олдиндамиз ҳозир районда.
Шу суръатни бермасак қўлдан,
Бизникидир марра!

Ҳ а м м а

Бўлинг хотиржам!

Р а и с

Демак, эрта суғорасиз ғўзани,

З а й н а б

Хўп, отажон.

Р а и с кетди. Ҳури далага ўтди. Шу вақт иккинчи ёқдан Омон кўринади.

Қ и з л а р

Омон, салом Омонга!

З а й н а б (шод)

Ботирим Омон!

О м о н

Демак, шодсан?

Й и г и т л а р

Ҳорма, Омон!

Бирдан Ҳурининг қўнғироқдек овози эшитилади. Ҳамманинг диққати ўшанга жалб бўлади. У келаётган Шарвон хола ва Носир отанинг қўлидан телеграммани олиб қувонган эди.

Ҳ у р и

Дугоналар, беринг суюнчи!

Ш а р в о н х о л а

Салом, қизлар!

Қ и з л а р

Салом!

Ҳ у р и

Суюнчи!

Дарё тўлиб сув оқар, шошар,

Сувда акс этар толлар.

Дилда шодлик лиммо-лим тошар,

Сиз беҳабар ўртоқлар.

Яна колхоз шуҳрати ортар,
Келар олим ҳамқишлсқ.
Бизга илм сирларин очар,
Серҳосил бўлар тупроқ.

З а й н а б

Кувончларинг қалбимга зийнат, ким келармиш?

О м о н

Тез айт!

Ҳ у р и

Истаса тошдан бизга
Пахта олишга қодир,
Мадад бўлиб колхозга
Келар агроном Собир!

О м о н

Суюнчига биз қарздор, тилиннга шакар.

З а й н а б
(*Ранги ўчиб*)

Оҳ, шодлигинг-ла сен урдинг дилимга наштар.

О м о н

Нима бўлди, Зайнаб?

З а й н а б

Ҳеч гап.

О м о н

Қон қолмади чехрангда?

З а й н а б

Йўқ-йўқ.

Ш а р в о н х о л а

Ҳой яхшилар, қулунтойим келмоқда,

Н о с и р о т а

Собир келмоқда.

З а й н а б

Собир келмоқда!...

Р и х с и б у в и

Э р г а ш

О м о н

Собиржон келмоқда!

Ш а р в о н х о л а

Н о с и р о т а

Собир билан тўй келмоқда уйимга.

Р и х с и б у в и

Собир билан тўй келади уйига.

Ҳ а м м а

Тўй келади, тўй келади!

Ҳ у р и

О м о н

Тўй келади.

Ҳ а м м а

Тўй келади, тўй келади!

З а й н а б

Шўримга!

Н о с и р о т а

Ш а р в о н х о л а

Р и х с и б у в и

Бирга бўлинглар тўйга!

Қ и з л а р

Тўйга!

Ҳ а м м а

О м о н

Тўйга!

Тўйга!

Шарвон хола
Рихси буви

Нега севинмайсан Зайнабхон, тўйга?

Эргаш

Нега севинмайсан, Омон?

Зайнаб (кампирларга)
Омон (Эргашга)

Бу гапларни қўйинг!

Шарвон хола
Рихси буви

Айтайлик бир сир.

Қизлар

Қандай сир?

Рихси буви
Шарвон хола
(Қизларга)

Зайнабнинг қулоғин тишлаган Собир.

Носирота (Омонга)

Сен кимсан... Зайнабнинг эгаси Собир.

Қизлар (Зайнабга)

Қулоғинг қай ерни тишлаган Собир?

Омон

Севганинг бор экан, билдим бевафол!

Носирота
Эркаклар

Тўй бўлсин, қилайлик бир кайфу сафол!

Зайнаб

Қуйганим билмасдан қиласан жафол!
Қилма жафол!

О м о н

Сен бевафо!..

Х у р и
Э р г а ш

Куйганин билмасдан қиласан жафо (Омонга)

Х а м м а

Тўй бўлсин, қилайлик бир кайфу сафо!

П а р д а

ИККИНЧИ ПАРДА

Учинчи кўриниш

Ез фасли. Анор холанинг ҳовлиси. Анор хола янги совчиларни кузатмоқда.

А н о р х о л а

Зайнаб ҳали ухлар эди бешикда,
Беш ёш Собир ўйнар эди эшикда.
Ота-она, уруғ-аймоқ кенгашиб,
Нону патир синдирилган унашиб.
Тақдир экан, тангри қўшган азалдан,
Йўқса, қизни аямасдим сизлардан.
Яхши боринг!

С о в ч и л а р

Хайр (*кетадилар*).

С о в ч и л а р ч и қ д и . Б у к у н С о б и р н и к и д а н маълум оши келади,
шунга аёллар тараддудиди. Эргаш самовар билан машғул.

А н о р х о л а

Қиз бўй етса, совчи босар уйини,
Мен ўстирдим гулга ўлчаб бўйини.
Ёлғизгинам жигаримнинг ёдгори,
Зайнабойнинг кўрар бўлдим тўйини.

Меҳнатидан эл оғзида овоза,
Шодлигидан қушлар олар андоза.
Тириклигим танҳо кўрки шу тоза
Зайнабойнинг кўрар бўлдим тўйини.

Эшикдан бир неча кекса аёл: бири ҳасса тутган, паранжида,
иккинчиси тугун кўтарган, саватларда ноз-неъмат, замбилда
ош ва бошқа нарсалар билан кириб келади.

Меҳмонлар

Эшик очинг, қуда чаққон,
Қизингизга келди тўй.
Бу кун давлат сизга боққан,
Молга тўлар ҳовли-уй.

Меэбонлар

Хуш келибсиз, кулбамизга,
Қадамларга ҳасанот.
Уйимизнинг тўри сизга,
Садқа жон, ҳурматли зот.

Меҳмонлар

Очилибди боғингизда
Бир муаттар тоза гул.
Остонангиз супурмоққа
Бўлиб келдик сизга қул.

Ҳамма

Қани тўрга, буюрсинлар,
Кўкка етди бошимиз.
Мунтазирдир сизга кўзлар,
Дастурхонда ошимиз!

Кўришиб, аёллар айвонга ўтадилар.

Кекса аёл

Омин, тўй устига тўй бўлсин,
Бало-қазо йўқ бўлсин!

Ҳамма

Омин... омин! Оллоҳу акбар!

Анорхола

Хуш кўрдик.

Меҳмонлар

Хушвақт бўлинг!

Анорхола

Турсуной, сиз ёзинг дастурхон!

А ё л

Хўп бўлади.

А н о р х о л а
Чой бер, Эргаш!

Э р г а ш
Х о з и р.

Меҳмонларга дастурхон тортилади.

М е з б о н л а р
Олинглар, олинглар!

А н о р х о л а
Дастурхонга қаранглар!

Р и х с и б у в и
(Келтирилган бўғчаларни очиб)

Бай... бай... бай!

Нуқул асл, қиммат баҳо мол.
Ўн сидирға кўйлак, беш рўмол.

Х о т и н л а р
(Мароқ билан қўлга олиб)

Вой, буюрасин-эй...

Р и х с и б у в и
Бу бош-оёқ кийим Анорга,
Бу зеби-зийнат келин пошшага.

Х о т и н л а р
Вой, буюрсин-эй...

Р и х с и б у в и
Пальтор, костюм, туфли амиркон!

Х о т и н л а р
Тўй берибди тўкис, бир жаҳон.

Ш а р в о н х о л а
Собиржондан эл-юрт миннатдор.

Рихси буви

Зайнабхонга у чин харидор.
Харидори йигитларнинг султони ўғлон
Кўкси илм хазинаси, дур кони ўғлон.
Қулочини ёзса, қучар еру осмонни.
Пахта илмин билган, элу юрт жони ўғлон.

Ҳамма

Ғоз сингари қўна олар олтин кўлларга,
Сув оқизар, пахта экар қақроқ чўлларга,
Пари қизлар сув сепади юрган йўлларга,
Масковларда ўқиб келган билимдон ўғлон,
Зайнабхонни шайдо қилган ўзига ўғлон.

Бираёл

Ҳа, Зайнабхон-чи?.. У ҳам қизлар сараси.

Меҳмонлар

Елкасини тутган кокил тол-тол,
Оқ юзига чирой тушган қора хол.
Шахло кўзи далаларга боққанда,
Ғўзаларга қўли гавҳар таққанда
Уни кўрган ҳар юракда ишқ бўлар пайдо!

Ҳамма

Собиржон ҳам шу ғўзалга бўлган минг
шайдо!

Рихси буви Шарвон хола билан Анор холани четга олиб.

Рихси буви

Нима дейсиз, маҳфий никоҳ ўқитсак,
Шарбий йўлни тўғрилаб қўйсак?

Анор хола

Бу яхши гап... аммо Зайнабхон,
Эрга тегмайман — дейди ҳамон.

Шарвон хола

Вой, бу қизнинг нози.

Р и х с и б у в и

Ҳа, ростдан
Исситдирдик қизни Собирга.
Мана иситилган чой ҳам канд.
Буни кийса,

Ш а р в о н х о л а

Зийнатни тақса.

Р и х с и б у в и

Тўй куни бу қанд чойни ичса.
Апоқ-чапоқ бўлар худо хоҳласа.

Ш а р в о н х о л а

Қиз жон-жон десин Собирга тегса.

Э р г а ш

(Ўртага тушади) Ҳа... ҳа... ҳапшу,
Олма гули нопармон, лаблари хандон-хандон,
Урфу одат йўлида қанчалар қурбон, қурбон.
Чилвир сочлар,
Қалам қошлар,
Юзлари ойдаи,
Сўзлари мойдай
Қизлар ўлди,
Очилмай сўлди.

Р и х с и б у в и
(Тумгайиб)

Бунча гапинг муздак!

Э р г а ш

Сизлар-чи, хазон урган куздак.

Заҳархонда билан чиқиб кетади. Анор оқлиқ, саруполар чиқариб
Рихси буви, Шарвон хола ва бошқаларга тақдим қилади.

Р и х с и б у в и

Қани омин!

К а м п и р л а р

Қўша қарисин!
Серфарзанд, сердавлат бўлсин!

Ҳ а м м а

Оллоҳу акбар!

М е ҳ м о н л а р

Яхши қолинглар!

М е з б о н л а р

Яхши боринглар!

Меҳмонлар тарқай бошлайдилар. Зайнаб, Ҳури кела туриб, ўзларини четга оладилар. Шарвон хола кета туриб Аморга сўзлайди.

Ш а р в о н х о л а

Тўй ўтгунча кўчага чиқмасин Зайнаб!..

Ҳамма тарқалди. Зайнаб, Ҳури кирди.

Ҳ у р и

Салом, холажон!

А н о р х о л а

Кел, Ҳурихон, ўтир айвонга!

З а й н а б

(Сарполарни кўриб, ҳайрон)

Не гап, опа?

А н о р х о л а

Бир иш қилдим, бўлмагил хафа.

Ҳ у р и

(Сарполарга назар ташлаб)

Булар нима?

А н о р х о л а

Сарполар қизга

(Зайнаб олдига ёйиб ташлайди)

З а й н а б

Айтувдим-ку, йўқ, йўқ, деб сизга!

А н о р х о л а

(Қизни эркалаб, юпатиб)

Ун тўққизга тўлди ёшинг,
Гул юзинг бор, қалам қошинг,
Икки бўлса ёлғиз бошинг
Армоним шу, болажоним.
Эрга тегмоқ тақдир иши,
Тўй опангнинг кўнгил хуши.
Ёш бошингга толе қуши —
Қўнди шод бўл, болажоним.

З а й н а б бурилиб, уйга кириб кетади.

Ҳ у р и

Хола, қизга совчилар келса,
Қиз розисин олмоқ бўлмасми?

А н о р х о л а

Зайнаб чиқмас менинг сўзимдан,
Биз чиқдикми она измидан.
Ун бешимда бердилар эрга.
Чимилдиқда кўрдим эримни.
Рўзи азал қиз тақдирига
Ёзгани шу экан танграмни.

Ҳ у р и

Утмишдаги ҳамма бахтсизлик
Хўрликларнинг боиси шудир.

З а й н а б

Опа, кечдим шу саодагдан!

Ҳ у р и

Энди янги одат керакдир.

А н о р х о л а (Ҳурига)

Ахир, менда бир андиша бор,
У Собирга фотиҳа бўлган.

Ҳури

Ахир, қизнинг хоҳлагани бор.

Анор хола (Заҳри учиб)

Хоҳлагани бор?!

Ор эмасми, ошиқ-маъшуқлик?

Гуноҳ фотиҳани бузмоқлик.

Ҳури

Севги қилар ҳамма ишни ҳал!

Анор хола

Ким экан ул, Собирдан афзал?

Зайнаб

Собир гўзал, олим ҳам доно,
Ҳурматлидир халойиқ аро.

Анор хола

Балли, шундай!

Зайнаб

Лекин, опажон,
Ўзгани дер юрак бу замон.

Анор хола

Ким экан у?

Ҳури

Сўйла, Зайнабхон!

Зайнаб, Ҳури, Анор хола триоסי.

Зайнаб

Овод ўсдим, ишқим эркин изҳор этсам мен.
Овод ўсдим, ишқим эркин изҳор этсам, сиз
инсофни тарк этманг.

Ҳури

Овод ўсди, ишқин изҳор этса, сиз инсофни тарк
этманг.

З а й н а б

Бахтим учун кир одатни поймол этсам,
опажоним қаҳр этманг,

Ҳ у р и

Урф-одат деб хор этманг!

А н о р х о л а

Бахтинг учун урф-одатни, худо муҳри фотиҳани
рад этма!

З а й н а б

Омон, Омон, танлаганим, шу колхозда ишлаб
топган эътибор.

Ҳ у р и

Омон, Омон, танлагани, шу колхозда ишлаб
топган эътибор.

А н о р х о л а

Муносибмас сендай қизга, ундай безот ҳам беор.

З а й н а б

Омон, Омон, шу армоним, танҳо ўша, мен у
билан бахтиёр.

Ҳ у р и

Танҳо ўша Омон билан Зайнаб бўлар бахтиёр.

А н о р х о л а

Беном, безот бир беор.

А н о р х о л а

Орттирганинг шуми колхозда?
Беномус қиз, қилдинг шарманда!

Ҳ у р и

Асло гуноҳ эмас муҳаббат.

А н о р х о л а

Қизгинамни бузган сен,

Хури
Раҳмат!!!

Зайнаб
Опа!

Хури
Энди қизлар қулдай сотилмас,
Энди тақдир ўтга отилмас!

Анорхола (Хурига)
Йўқол уйимдан, бахти сиёҳ!

Зайнаб (ўртага тушиб)
Хурида йўқ заррача гуноҳ.

Хури
Борай, раис бўлсин хабардор!

Анорхола
Бор, айта қол!

Хури
Этолмайсиз севгини поймол (кетади.)

Анорхола
Кўрмай асло. йўқол, йўқол!
(Зайнабга) Ҳозир айт!
Ё мени де ёки Омонни!

Зайнаб (Икки ўт орасида изтиробда қолади.)

Мен йигитга сўз бераркан, ҳеч гуноҳим йўқ бу кун.
Сиз дилим мулки ва дилдордан узолмайман кўнгил.
Қиз ҳам одам, мол эмас, севгига ҳаққи йўқ наҳот.
Бахту шодлик қотили одатдан излайму нажот?!
Меҳрибоним, икки оташ ичра жоним ташламанг.
Иккингиж жондан азизсиз, кўзларимни ёшламанг.

А н о р х о л а

Унут, жон болам, ўшал Омонни.

З а й н а б

Бу мушкул, опа!

А н о р х о л а

Севма ёмонни!

З а й н а б

Қўйинг опажон, ўшал Омонни,
Сиз севолмаган ўшал ёмонни.

А н о р х о л а

(қаҳр-ғазабга тўлиб)

Мен қуваман, болам демайман.

З а й н а б

Майли!

А н о р х о л а

Бошимни қаратдинг ерга!

Энди юзинг кўришлик маҳол.

Даргоҳимдан чиқиб кет! Йўқол!

Зайнабнинг кийим-бошларини, китобларини деразадан ҳовлига
ирғитиб ташлайди.

З а й н а б

Оҳ, қадрдон даргоҳингиз мен етимга берди жон,
Қувдингиз, йўқ чора менда, хуш қолинг, жон
опажон!

Хуш қолинг, жон опажон!..

П а р д а

УЧИНЧИ ПАРДА

Тўртинчи кўриниш

Тун. Зарафшон дарёсининг соҳилига яқин сўқмоқ йўл. Дарахтлар орасидан узоқда ой нурларини тўлқинга қамраб оқабган кенг Зарафшон кўриниб турибди. Кўкда юлдузлар чарақлайди. Уркачли оқ булутлар уларни сийпаб ўтиб турибди. Баъзан узоқда кўкнинг гулдурashi эшитилиб турибди. Омон беқарор, ҳаяжонда ўзига ўзи сўзлайди.

Омон

Қайда экан Зайнаб бу соат?
Мен ҳеч нарса англомай қолдим.
Бир учратсам, очиқ сўзлашсам.

Секин ария бошлайди.

На бўлғай бир нафас мен ҳам ёноғинг ўзра хол
бўлсам,
Лабинг япроғидан томган мисоли қатра бол бўлсам.
Боғингга мен қўниб, булбул каби хониш қилиб тунлар,
Ўпиб ғунчангни очмоқликка тонг чоғи шамол бўлсам.
Бўйингни тарқатиб, оламни қилсам масту мустағрик,
Ўзимнинг санъатимга сўнг ўзим ҳайратда лол бўлсам.
Бошим ҳеч чиқмаса майли, маломат бирла бўҳтондан,
Фидо жонимни қилдим йўлингга майли, увол бўлсам.

Вафо кутдим, топдим мен жафо,
Оҳ... қийнади, бағрим қилди қон.
Наҳот шунча тоза, мусаффо
Қиз севгиси, ваъдаси ёлғон!
Кўнглим бовар қилмайди зинҳор.

Наҳот қушдай учди муҳаббат
Пати қолди қўлимда, холос.

(Ҳаяжонли) Мен Зайнабни топмоғим даркор.

Ҳ у р и
(Киради.)

Омон! Қани Зайнаб?!
О м о н

Сен айт, қайда у !?

Ҳ у р и

Сен деб уйдан қувилди Зайнаб.

О м о н

Оҳ, қайдасан вафодор Зайнаб!

Ҳ у р и

Уйда ҳам йўқ, шийпонда ҳам йўқ!

О м о н

Ўзим топаман (чиқади)

Ҳ у р и

Мен раис отамни топаман.

У кескин чиқиб кетади..

З а й н а б

Руҳи тушган, чуқур ички кечинмалар, ишқий тугёнлар азобидан
ҳориган З а й н а б паришонҳол ария айтиб саҳнага киради.

Парчалар қайғу дилим, қайларга кетди шодлиғим,
Бир умр ҳис этмаган оташда қолди борлиғим.
Не маломат ҳам ғазаб остида қолди бу бошим,
Бахту шодликлар тўлиқ кўздан оқиздилар ёшим.
Соф муҳаббат ҳам вафони билдилар ор ҳам гуноҳ,
Кимлар англар кўнглими, мен кимдан излайман паноҳ,
Парчалар қайғу дилим, қайларга кетди шодлиғим,
Не қилай мен, изтироб, оташда қолди борлиғим.

Зайнаб ҳорғин. ўзи билан ўзи сўзлашади.

Қайда экан Омон бу соат?
Балки мендан юз бургани рост.
Наҳот қушдай учди муҳаббат,
Пати қолди қўлимда, халос...

Шамол, бўрон кучайиб, ёмғир ёға бошлайди. Гувиллаган бўрон ва шамол аралаш гўё Анорнинг чўзиқ қарғишлари эшитилгандай. Бу — Зайнабнинг руҳий ҳолатида акс этади.

А н о р х о л а
Ё м е н и д е ё к и О м о н н и !

А к с и с а д о
Ё к и О м о н н и .

З а й н а б (ўзича)
Н е т а й , т и к д и м йў л и г а ж о н н и .

А н о р х о л а
Йўқол... кўзимдан, беор!

А к с и с а д о
Б е о р !
З а й н а б (қулоқларини беркитади)
Б е о р ... ш а р м а н д а ... б е о р , ш а р м а н д а .

А н о р х о л а
Йўқол... кўзимдан йўқол.. шармисор.

А к с и с а д о
Ш а р м и с о р .

З а й н а б
(юзларини беркитади, табиатдаги тугён яна кучаяди. У бошини озод кўтаради.)

Ёғмоқда бошимга лаънату, нафрат,
Қайда қолди Омон, қайда муҳаббат?
Юз ўгирди опам, юз ўгирди ёр,
Оҳ, нақадар дунё қафас каби тор.
Дунё менга тор.
Ҳамма орзу-тилак бўлди поймол.

Эй азиз дарё, кел, бағрингга ол.
Кел, бағрингга ол.

У кескин қирроққа чиқади, ўзини сувга ташламоқчи бўлади. Зайнабни ахтариб юрган Омоннинг овози эшитилади. Бу азиз овоз Зайнабга ҳаёт бағишлайди. Шошқин Омон кириб келади.

Омон

Зайнаб! Зайнаб?! Азиз Зайнабим!

З а й н а б (*чўчиб қарайди*)

Омон!

Табиатда ором, Юлдузлар чарақлаган, ой осойишта сузади.

Омон

Зайнабим!

Не бўлди?

З а й н а б

(*Упка аралаш.*)

Сиз бағри тош, бераҳм!

Омон

Бўлган гапнинг барин эшитдим.

Зайнаб ва Омон дуэт айгиб дилларини изҳар қиләдилар.

Омон

Азиз Зайнаб, кечир мени,
Мен сабабман азобингга.
Кўп жафога қўйдим сени,
Ўзинг бергил жазо менга!

З а й н а б

Не кунларни кўрди бошим,
Сен ҳам отдинг маломатга.
Тўксалар ҳам қонли ёшим,
Содиқ қолдим муҳаббатга.

Омон

З а й н а б

Бу қуёшми, ё муҳаббат,
Шўла сочган йўлларимга...

З а й н а б

Икки қалбда бир гўзал бахт,
Ишонмайман кўзларимга.

О м о н

Бахтиёрман, жоним, бўл шод!

З а й н а б

О м о н

Ажратолмас бизни ҳеч зот.
Ажратолмас бизни ҳеч зот!

Икки ёшнинг лирик гўзал дақиқаларини узоқдан эшитилган говур-гувур бузади. Бу хавфдан икки ёш ўзини, муҳаббатини қутқариш учун дарҳол чиқадилар. Чақмоқ-гулдурак кучаяди. Рихси буви, Анор хола икки қиз билан шошқин, ҳаяжонда саҳнага кириб келадилар.

Р и х с и б у в и
Қ и з л а р

Кўринмайди. Кўринмайди, кўринмайди...

А н о р х о л а (*Рихси бувига*)

Қайдасан, Зайнаб?!

Р и х с и б у в и (*жеркиб*)

Ҳаммасига ўзингиз сабаб!

Қ и з л а р

Бу иш бўлди жуда аломат! (*Кетадилар.*)

Р и х с и б у в и

Юз бермаса бирон фалокат!

А н о р х о л а

Шўрим қурсин, билса қудалар.

Р и х с и б у в и

Қиз номини олмайди тилга.

А н о р х о л а

Вой мен ўлай... бўлдим шарманда.

Қ и з л а р

Сувга ўзин отган бўлмасин!

А н о р х о л а

Оҳ, қаранглар, шўрим қурсин! (ўтириб қолади)

Қ и з л а р

Қарайлик, юринг!

Р и х с и б у в и

Лаънат дейди элу халқ сизга! (Чиқа бошлайди.)

А н о р х о л а

Тез топайлик, элтайлик уйга!

Лекин уларнинг олдидан Носир ота билан Шарвон хола ҳам чиқади.

Н о с и р о т а

Ш а р в о н х о л а

Қани ўзи, қаерда Анор?

Р и х с и б у в и

Мана у!

Н о с и р о т а

Р и х с и б у в и

Ш а р в о н х о л а

Тўйни олдинг, сен тунаб бизни,

Сўнг Омонга оширдинг қизни.

А н о р х о л а

Худо урсин, ният шу бўлса!

Н о с и р о т а

Р и х с и б у в и

Ш а р в о н х о л а

Бу кунга сен ўзинг айбдор!

Сен ўзинг айбдор!

А н о р х о л а

Шўр қисматим қилди гуноҳқор.

Р и х с и б у в и

Ҳа, қиз қочган Омон уйига.

Н о с и р о т а

Ш а р в о н х о л а

Омон уйига?!

А н о р х о л а (йиғлаб)

Бўлдим шармисор.

Р и х с и б у в и

Ш а р в о н х о л а

Бу қиз бўлди бадном, беномус, беор,

Ш а р в о н х о л а

Эндиликда у шарманда қиз,
Келинликка ярамас ҳар гез!

А н о р х о л а

Майли... уни тирик кўрсам бас!
(Қидириб чиқиб кетади.)

Н о с и р о т а

Йўқ!.. Бу мумкин эмас!

Носир ота, Шарвон хола, Рихси буви триоци.

Н о с и р о т а

Шаъним учун бу зўр бир ҳақорат.

Ш а р в о н х о л а

Шаънинг учун бу зўр бир ҳақорат.

Р и х с и б у в и

Шаънинг учун бу зўр бир ҳақорат.

Р и х с и б у в и

Н о с и р о т а

Ошиқ-маъшуқликка соламан ғорат.

Ш а р в о н х о л а
Собир топмас саодат!

Н о с и р о т а
Ш а р в о н х о л а
Р и х с и б у в и
Масхара бўлмоқ энди етар, бас!
Агар Омондан мен ўч олмасам

Н о с и р о т а
Қизни Собирга агар қўшмасам,
Р и х с и б у в и
Агар Омондан мен ўч олмасам,

Ш а р в о н х о л а
Қизни Собирга... вой ўлмасам,

Н о с и р о т а
Мен Носир эмас, мен Носир эмас!

Р и х с и б у в и
Мен Рихси эмас, мен Рихси эмас!

Ш а р в о н х о л а
Муносиб эмас, муносиб эмас!

Н о с и р о т а
Мен Носир эмас, мен Носир эмас...

П а р д а

ТҮРТИНЧИ ПАРДА

Бешинчи кўриниш

Илгор колхознинг каттакон боғида бугун катта тўй. Пахта очилган. Бу ҳам тўйга яна тантана қўшади. Куз, мевалар фарқ пишган. Токдаги рангба-ранг узумлар кўзни олгудай. Ҳамма ёқ чўғдек гиламлар билан безатилган. Колхоз раиси Зайнаб ва Омоннинг тўйини ўтказмакда.

Ноғора, карнай, сурнай садолари остида парда очилади. Ҳар томондан гурас-гурас меҳмонлар келмоқда, уларни раис бошлиқ мезбонлар кутиб олиб, махсус жойларга ўтқазмоқдалар.

Р а и с

Хуш кўрдик, азиз меҳмонлар!

Ҳ а м м а

Хушвақт бўлинг!

Р а и с

Тортинг дастурхон.

Ясанган йигитлар саватларда, патнусларда узум, олма, нок, беҳи... турли-туман мева-чевалар кўтариб киришади ва ёзилган дастурхонларга қўйиб, рақсга тушиб кетадилар.

О в о з а л а р

(Рақс ораларида) Балли!..

Ҳ а м м а

Балли!..

Камол топинглар!

Рақс орасида Ҳури анча маъюс Анор холани бошлаб киради.

Ҳ у р и

Ҳали бундай тўй бўлмаган колхозда

Э р г а ш

Тўй бўлмаган колхозда.

Анор хола кўз ёшини артиб, сўридаги аёллар ёнига ўтиради.

О в о з л а р

Баракалла!.. (рақс давом этаётир)

Кам бўлманглар жаҳонда!..

Йигитлар рақси ниҳоятига етади. Бир неча ўғил ва қиз болалар
Эргашни ўртага тортадилар.

Б о л а л а р

Сувдан кўтардим кўза,
Кўзада олтин ғўза.

Э р г а ш

Сувдан кўтардим кўза,
Кўзада олтин ғўза...
Кўзаю, ғўза қўлимда, яллоли бобо, ялли.
Узумзорлардан шинни,
Чинникорлардан чинни
Шиннию, чиннию, кўзаю, ғўза қўлимда, яллоли
бобо, ялли!

Соатга олдим занжир,
Боғлардан тердим анжир,
Занжиру, анжиру, шиннию, чиннию, кўзаю, ғўза
қўлимда, яллоли бобо, ялли,

Тўқувчи қиздан газмол,
Сотувчи қиздан дазмол,
Газмолу, дазмолу, занжиру, анжиру, шиннию,
чиннию,
Кўзаю, ғўза қўлимда, яллоли бобо, ялли!

Ўрмонлардан арча,
Бофандалардан парча,
Арчаю, парчаю, газмолу, дазмолу, занжиру,
анжиру,
Шиннию, чиннию, кўзаю, ғўза қўлимда, яллоли
бобо, ялла!

Чўпонлардан айрон,
Гулзорлардан райҳон.

Айрону, райҳону, арчаю, парчаю, дазмолу,
газмолу,
Занжиру, анжиру, шиннию, чиннию, кўзаю,
гўза қўлимда,
яллоли бобо, ялли.

Б о л а л а р

Келяпти, келяпти, келин-куёв келяпти!

Ешлар, аёллар қатор тизилиб келин-куёвни кутадилар. Келин-куёв
ёнида, қизлар олдида ёр-ёр айтиб Хури яшнаб келмоқда.

А ё л л а р

Дарёларнинг ул юзидан келган сизми, ёр-ёр.
Тўлин ойдай яшнаб кетган Зайнаб қизми, ёр-ёр.

Болалар ва кексалар, қизлар ва йигитлар келин-куёв устидан гул
япроғларини сочадилар.

Й и г и т л а р

Тўлин ойдай қиз ёнида куёв поччам ёр-ёр,

Ҳ а м м а

Бошларидан ўзим эккан гулдан сочсам ёр-ёр.

Х у р и

Дарёларнинг ёқасида бир жуфт каптар ёр-ёр.
Шодликларин ёзсак бўлар дунё дафтар ёр-ёр.

Й и г и т л а р

Қ и з л а р

Колхозимга кўп ярашган тўйларингдан ёр-ёр.
Бир-бирига монанд келган бўйларингдан ёр-ёр!

Куёв билан келинни махсус тайёрланган жойга ўтқизадилар. Ҳамма
раис ота ва куёв-келинни табриклаб хор айтадилар.

Ҳ а м м а

Энди ҳорманг, эй тўйбоши,
Раис ота, тўй муборақ!
Ярқираган бахт куёши,
Гўзал келин-куёв муборақ!

Р а и с

Бахти кулсин тўлин ойдаи,
Умр кўрсин болу мойдай,

Ҳ а м м а

Ўғил кўрсин қулун тойдай,
Гўзал келин-куёв муборак!

Ҳамма хор бошлайди, раққоса ва раққослар ўйинга тушиб кетади.

Х о р

Куйланг дўстлар, тўй букун, нурга тўлиқ
давримиз.
Дилда қувонч ва тўлқин, бахтга тўлиқ бағримиз.

Меҳнатимиздан обод, жондан азиз гул диёр,
Бунда муҳаббат овод севишганлар бахтиёр.

Ҳамишалик бир баҳор, бу ўлкада гул очар,
Дўстлигимиз кун мисол, бахт йўлига нур сочар.

Сўнмасин ҳеч офтоб, шодликка тўлсин замон,
Шу бахтимиз, халқимиз, ишқимиз бўлсин омон!

Анор хола бир чеккада ўтирган эди. Ҳурн билан Эргаш
Анорни Зайнаблар томонига олиб кела бошлайди. Зайнаб ва Омон
шод, дарҳол ўрнидан туриб, опаси олдига келиб эгилади.

Шу вақт кириб келган Рихси буви билан Шарвон
хола газабда бир чеккадан кузатиб туради

З а й н а б

Азоб бердим, афв этинг опа!

О м о н

Кўкка етди бошимиз, опа!

А н о р х о л а

Энди толеингиз бўлсин ёр!

Зайнаб қучиб, пешонасидан ўпади ва кўришиш учун Омоннинг
кифтига жимгина қўлини қўйганда, бирдан Шарвон хола ўртага
тушади.

Шарвон хола
Хой... (Анор холага) Сенда борми, зарра
диёнат?

Рихси буви
Фотиҳага қилдинг хиёнат!

Анор хола
Эй, дил хиралик қилманг, тақдир шу экан!
Шарвон хола
Сиз ҳам раис ота, уялинг халқдан, ҳа, қўрқинг
худодан.

Рихси хола
Ҳа, ҳа... уялинг халқдан, қўрқинг худодан!

Аёллар
Ёмон бўлди...

Эркаклар
Ёмон бўлди... бўлди ёмон.

Аёллар
Шўрли Зайнаб, шўрли Омон...

Раис
Дўстлар, тинчланинг!

Шарвон хола
Қиз боши боғлиқ, тез тўйни тўхтатинг,
тўйни тўхтатинг.

Раис
Тўхтата олмайман.

Шарвон хола
Рихси буви
Дарҳол тўхтатинг!
Носир ота, Собир истайди шуни, истайди шуни!

Эркаглар

Аёллар

Наҳот Собир иштайди шуни?

Омон

Тўхтата олмас, ҳеч ким бу тўйни!

Шу вақт Собир кириб келади. Ҳамма ҳайрон, Шарвон хола, Рихси буви шод, Зайнаб ва Омон ҳаяжонда, раис Собир сўзига мунтазир.

Ҳамма

(бирин-кетин)

Собир келди, Собир... Собир келди!

Шарвон хола

(Собир ёнига кириб)

«Гўдакликдан номзодим
Зайнаб менинг ёрим» де!

Собир

Кимни мафтун этмас бу жамол,
Жамолига ҳатто офтоб лол.
Кўзларидан боққан муҳаббат,
Бағишлайди йигит дилга бахт.
Озод юрак қонун озод,
Қиз Омонни севар умрбод.
Икки қалба кулмаса баҳор,
Чечак отмас муҳаббат зинҳор.
Афв этингиз, азиз меҳмонлар!
Қариндошлар йиғсинлар эсин,
Энди инсон севги, орзусин
Уйин, мазақ бўлгани басдир.
Қиз ҳам одам, ул мол эмасдир!

Шарвон хола

Рихси буви

Ё, алҳазар!

Ҳамма

Балли!

Шарвон хола
Ҳой ўғил!

Ҳамма
Собир ҳақ гапирди!

Рихси буви
Шарвон хола
Товба қил!

Шарвон хола
Рихси буви
Бу не бало, ё парвардигор!..

Собир
(Зайнаб ва Омонга)

Хоҳишингиз бўлмасин увол,
Севингиз-ла бўлинг бахтиёр!
Ҳамма шод, Зайнаб ва Омон хомуш, саломга эгилади.

Зайнаб
Омон
Унутмаймиз илтифотингиз!

Собир
Бахт-саодат тилайман қалбдан.

Эргаш
Яшанг, Собиржон!

Ҳамма
Танти йигит!

Раис
Валломатим!
(Қучоқлайди.)

Ҳамма

Собир — мард йигит!

Аёллар

Москвада ўқиган билимдон!

Шарвонхола

Ҳой, бетавфиқ, девона ўғлон!

Рихсибуви

Ҳув, ақлдан озган девона (чиқади).

Шарвонхола

Сендай ўғлим йўқ, йўқ минг бора (чиқиб
кетади.)

Собир

Ҳой она... (Чопиб она ортидан чиқади.)

Раис

Муродинга етдинг азиз Зайнаб ва Омон!

Ҳури

Муродинга етдинг азиз Зайнаб ва Омон!

Раис

Тўйни эттиринг давом!

Ҳамма

Тўйни эттиринг давом!

Ҳамма раққосаларни рақсга таклиф қилиб хор бошлайди.

Бошқалар

Шод яшанг, бахтли яшанг, шод яшанг!

Енди қиз ёноғлари бахт билан

Ўт Омон нигоҳлари бахт билан!

Раис

Ҳури

Битди бутун оҳлари бахт билан

Ҳ а м м а

Битди бутун оҳлари бахт билан.
Шод яшанг, бахтли яшанг, шод яшанг!

Й и г и т л а р

Ишқ тўла қалбларда тўй,
Гул баргидай лабларда тўй.

Ҳ а м м а

Қўлимизда яшнаган,
Пахта очилган қирда тўй.
Шод яшанг, бахтли яшанг, шод яшанг!
Колхозимиз эркаси,
Зайнаб, Омон аҳдида тўй.
Шод яшанг, бахтли яшанг, шод яшанг!
Икки ёш севги билан бахтиёр,
Дилда йўқ қайғулардан бир ғубор.

Р а и с

Партия, давлатимиз сизга ёр.

Ҳ а м м а

Партия, давлатимиз сизга ёр.
Шод яшанг, бахтли яшанг, шод яшанг!

З а й н а б

О м о н

Бу қуёшми ё муҳаббат,
Шуъла сочган йўлларимга...

Ҳ а м м а

Бахтиёр шодон яшанг, келин-куёв — Зайнаб,
Омон!!!

П а р д а

МУНДАРИЖА

Шулар бари—менинг илҳомим

Менинг ватаним	5
Нур	7
Юрагимга яқин кишилар	9
Партиям, сенга салом	11
Мен коммунистман	14
Съезд ишламоқда	16
Олтин куз	18
Сулув тонг	20
Тун	22
Она элда тўлишар наҳор	24
Сенинг тонгинг	26
Қайинзорда	28
Жануб оқшоми	30
Далада бир кун	32
Икки ўртоқ	34
Биз тонгни севган-чун	40
Она	41
Қишлоққа, дўстим	43
Колхозда янги йил	45
Фарзанд	47
Янги йилнинг муборак бўлсин	49
Қизчамга	50
Юртимни куйлайман	52
Чоржўй-Қўнғирот	55
Эримоқда қор	57
Чўпон	59
Рашк	61
Ўша қуёш парчаси эди	63
Буюк туғилиш	65
Ўғлим, сира бўлмайди уруш	66
Уни Фарҳод дер эдилар	68
Мушоира	78

Илк ҳавас-ла олганда қалам

Октябрь	85
Баҳор	87
Баҳор кечаси	89
Студентка	91
Қурдош қизга	93
Муҳаббат тонги кулганда	94
Кутиш	96
Сенинг мақтовинг	98
Чевар қиз қўшиғи	100
Капалак	101
Тиллақўнғиз	103

*Севги, севги, юрак ўтисан**

Сенинг мафтунинг	107
Сой кечаси	108
Гуллар очилганда	109
Қўлимда қуролу, устимда шинель	111
Садоқат	113
Висол байрами	115
Икки мактуб	116
Тонг қўшиғи	119
Тингла булбул	120
Фонтан олдида	121
Келинчак	122
Зоотехник қиз	124
Дейдиларки, сени кўрганда	126
Ҳаётнинг ҳамма тоза	127

Ишқ ҳижронга берганда бардош

Ҳижрон	131
Малак	132
Ҳижрон кунларида	134
Видолашув	136
Бизни кут	138
Ғолиблар қайтганда	140
Бахтиёр севгини	142
Кечир, қолдим гафлатда	143
Юлдуз	144
Не балога этдинг мубтало	145
Сен қайдасан юрагим	146
Кўрганмидинг кўзларимда ёш	147
Баҳор келди сени сўроқлаб	148
Ҳаёт жилоси	151
Ўрик гуллаганда	152
Соғинганда	154
Ҳаёлар	155

Бахтиёрман ҳаётни куйлаб

Салом сизга, эрқарвар эллар	159
Дўстимга	161
Йигитларга	164
Сталинобод хотиралари	166
Лобар қизларга	170
Ҳамма сафарбар	172
Март тонгида	174
Паранжисини ташламаган хотинга	176
Бизнинг оналар	179
Учрашув	181
Ватан тонги	184
Кўлда	185
Қор	187
Ўзбек қизи овози	188
Саодатнинг америкали хонимга жавоби	190
Салом, Миср	194

Дўстлар ижод боғидан лавҳа

Марварид ёшлар (<i>Лёся Украинкадан</i>)	199
Оқшомги соатда	200
Умид кутаман	201
Куйларим	202
Ҳаёт суви	203
Менинг ўлкам (<i>Соломея Нерисдан</i>)	205
Куйла юрак	206
Салом	207
Ҳамза Ҳақимзода Ниёзий (<i>Мирза Кемпедан</i>)	208
Меҳнатдир менинг отим (<i>Марварид Дилбозидан</i>)	211
Онангдай севгин ҳаёт	213
Панжоб овози (<i>Амрита Притамдан</i>)	214
Бхангра	216

Зайнаб ва Омон

Ҳамид Олимжоннинг шу номли поэмаси асосида ёзилган либретто	219
---	-----

На узбекском языке

ЗУЛЬФИЯ

ИЗБРАННЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

Гослитиздат УзССР — 1959 — Ташкент

Редактор Н. Охундий

Рассом И. Циганов

Рассом редактор Г. Остапенко

Технич. редактор Я. Пинхасов

Корректор Э. Сидиқов

* * *

Теришга берилди 25/XII 1958 й. Босишга рухсат этилди 22/I 1959 й. Формати 84×108¹ за 8,375 босма л, 13,73 шартли босма л. Нашр. л. 9.0 1 вкл-йика. Р 00641. Индекс: н/а. Тиражи 25000. УзССР Давлат баалий адабиёт нашриёти, Тошкент. Навоий кўчаси, 30. Шартнома № 367—58.

* * *

УзССР Маданият министрлиги Узглавиздатнинг 1-босмахонаси. Тошкент, Ҳамза кўчаси, 21. 1959 Заказ № 670.

Баҳоси ледерни муқовада 6 с. 55 т.

Баҳоси қоғоз муқовада 6 с.